

mili oratione, tametsi ex causa publica instituta, probat Thiersius lib. 3. cap. 9.

Hodie verò invaluit, ut nunquam penè in aliqua Ecclesia oratio instituat, quin unà expositio Venerabilis adjungatur: quo fit, ut frequenter cum magno scandalo, & SS. Sacramenti vilipendio & irreverentia, per majorem diei partem Venerabile uno alterove præsentem, quasi ad ostentationem, expositum maneat: quod haud dubiè sæpiùs maledictionem pro benedictione in populum attrahere natum est.

XXIV. Præterea, si juxta Synodum Tridentinam in Decreto de evitandis & observandis in celebratione Missarum, Sacerdos Missam inchoare nequeat, « nisi prius, qui intersunt, decenter composito corporis habitu, declaraverint se mente etiam, ac devoto cordis affectu non solum corpore adesse, « quidni & Episcopi iis in Ecclesiis, eoque tempore Eucharistiam palam exponi merito vetarent, in quibus prævident, & experientia notum est, eam non esse hominum ad Ecclesias illas convenientium devotionem & reverentiam, quæ tanto Sacramento conveniat: imò multas passim in conspectu Venerabilis insolentias committi; confabulationes, aliaque subinde pejora frequentari.

XXV. Multum quoque ad excitandam populi devotionem & reverentiam erga Venerabile conducit, quod exponatur convenienti cultu & ornatu.

In Concilio IV. Mediolanensi parte 2. cap. 3. statuit Sanctus Carolus, ut dum Venerabile exponendum est, « Processio in exponendo Sanctissimo Sacramento per Ecclesiam agatur, Litaniis, statisque Antiphonis, precibus & orationibus, tum cereis accensis: itidemque in eo reponendo fervetur.

Vult autem, ut huic processioni non minus quam sex Clerici, licet ex alia Ecclesia essent advocandi, cum accensis cereis assistant.

« Cerei præterea in Altari accensi ad summum decem, « minimum verò sex decenti crassitudine, ac longitudine « colluceant.

Hic videmus, etiam in cereorum accensione moderationem voluisse S. Carolum: sciebat enim, in similibus ipsum quoque excellum populi devotionem nonnunquam impedire, atque reverentiam imminuere.

Instructio pro Pastoribus civitatis & Diocesis Leodensis edita per Antonium Albergatum Nuntium Apostolicum in visitatione Apostolica anno 1613. pag. 29. decernit, ut Sanctissimum Sacramentum « debita cum reverentia honoretur, nunquam populo adorandam exponatur, quia « sint accensa ad minus sex luminaria circa ipsum; multò « enim melius est, ait, ut non ita frequenter exponatur, & « tunc cum debita reverentia, quam ut frequentius & sine « debito obsequio, & reverentiæ significatione id fiat; ut « cum nostra animi commotione multis in locis exponi viderimus, & invenimus.

Conformia Synodorum & Episcoporum Decreta plurima citat sæpiùs allegatus Thiersius lib. 5. cap. 8.

XXVI. Plurimum ad excitandam populi solidam devotionem valebit, si sedulo instruat, quomodo & qua de causa Venerabile palam exponatur: ut nimirum Christus ibidem sub speciebus panis verè & realiter præsentem, ut verus Deus pro nobis homo factus, cultu Patriæ adoretur; atque specialis memoria passionis ejus recolatur: majorique quasi fiducia præsentem Advocato nostro ad thronum gratiæ accedamus.

TITULUS V.

De Celebratione Missarum.

CAPUT I.

De varia Missæ significatione; nec non Liturgiæ & Cæremoniarum diversitate.

- 1 Missa dicitur à missione seu dimissione populi.
- 2 Missa Catechumenorum à dimissione Catechumenorum.
- 3 Missa Fidelium à dimissione populi.
- 4 Missa olim in varia significatione etiam accepta.
- 5 Missa hodie sumitur pro integra Sacrificii incremanti celebratione.
- 6 Quid de Missa sic accepta habeat Synodus Tridentina & professio fidei?
- 7 Circa dogmata nulla est Ecclesiarum Catholicarum varietas, secus circa ritus.
- 8 Christus simpliciter Sacrificium illud celebravit, sicuti in Scriptura est expressum.
- 9 Dedit potestatem Apostolis eorumque successoribus ritus ordinandi & immutandi.
- 10 Hac potestate usa est Ecclesia, dum à jejuniis Eucharistiam sumi voluit.
- 11 Quo ritu Apostoli Missam celebraverint?
- 12 Refertur ritus Missæ à Justino descriptus.
- 13 Ex descriptione hujus Liturgiæ convincitur falsitas Liturgiæ, quæ sub nomine Apostolorum circumferuntur.
- 14 Pace Ecclesiæ reddita plures ritus & cæremoniæ additæ fuerunt.
- 15 Unde Ecclesiarum in cæremoniis varietas?
- 16 Mediolanensis Ecclesia speciali Liturgia utitur, eamque retineri voluit S. Carolus.
- 17 Hispani singulare officium habere, quod Mozarabicum dicitur.
- 18 Quo tempore Hispani hoc officio abrogato receperint Romanum; & quid de antiquo supersit?
- 19 Ordo Gallicanus diversus fuit à Romano usque ad tempora Caroli M.
- 20 Quis fuerit antiquus ille ritus, inquit Card. Bona.
- 21 Missalia Gallicana evulgavit in suo de Liturgia Gallicana opere Mabillonius; & quid in illo contineatur?
- 22 Ipse ritus Ecclesiæ Romanæ non semper fuit idem.
- 23 Varietas rituum non officit unitati Fidei.
- 24 Unusquisque ritus suæ Ecclesiæ servare debet; nec privatâ auctoritate ab iis recedendum.
- 25 Optandum, ut periti cæremoniarum Magistri constituerentur.
- 26 Ex horum ignorantia multa à Patrum antiquitate aliena inducta sunt.

Van Espen Jur. Eccles. P. II.

- 27 Quædam ex Missa privata contra ordinem in Missam publicam irrepsert.
- 28 Multa hodie in cæremoniis habentur pro lege, quæ ex abusu irrepsert.
- 29 Unde plura in Missis privatis sint obscura.
- 30 Ex mutatione disciplinæ, & Missæ abbreviatione magna in cæremoniis obscuritas & perturbatio orta est.

I. **N**omen Missæ esse Latinum derivatum à missione sive dimissione populi multis ostendit Cardinalis Bona Lib. 1. Rer. Liturg. cap. 1. §. 6. atque ita accipi in Concilio Carthagenensi IV. Can. 84. ubi dicitur: « Episcopus nullum prohibeat usque ad Missam Catechumenorum, neque Hæreticum, neque Judæum, neque Gentilem Ecclesiam ingredi & audire Verbum « Dei. » Hoc est usque ad missionem Catechumenorum, qui post habitum sermonem ante offertorium clamante Diacono, Catechumeni recedite, exhibant.

II. Et Augustinus serm. 49. cap. 8. de Verbis Domini, dum dicit: « Ecce post sermonem fit Missa Catechumenorum, « manebunt fideles, venietur ad locum orationis » quid aliud significatum voluit, quam post sermonem, missionem seu dimissionem fieri Catechumenorum?

Unde S. Isidorus lib. 6. de orig. vocum cap. 16. « Missa est « tempore Sacrificii, quando Catechumeni foras mittuntur « clamante Levita: Si quis Catechumenus remansit, exeat foras: « & inde Missa, quia Sacramentis Altaris interesse non possunt, qui nondum regenerati nascuntur.

III. Porrò sicuti Missa Catechumenorum dicta fuit à missione sive dimissione Catechumenorum; ita & Missa Fidelium nomen accepit à missione sive dimissione Fidelium, clamante similiter Diacono: *Ite Missa est.*

Id non obscure indicatur in Sacramentario Sancti Gregorii apud Pamelium, ubi descripto officio feriæ VI. Paralceves, tandem in fine dicitur: *Deinde communicat ipse & omnis Clerus, & sunt MISSÆ.* « Ubi quoque ad marginem monet Pamelius: Ex postrema hac clausula colligere est, cur « Missa nuncupetur, nempe à dimittendo populo.

Eodem sensu sumitur à Cassiano, dum cap. 13 lib. 2. Instit. ita inscribit: *Quare post Missam nocturnam dormire non oporteat: id est, post missionem Monachorum à nocturnis officiis.*

IV. Quamvis Missa primitus dicta fuerit à missione seu dimissio-

dimissione, nihilominus hoc etiam constat, varias fuisse jam pridem *Missæ* significationes; neque nomen *Missæ* in eadem significatione ubique fuisse acceptum.

Missam pro quovis Ecclesiastico officio, quod in ædibus sacris peragebatur, interdum sumptam fuisse, præsertim in regulis Monachorum, ostendit Cardinalis Bona *lib. 1. Rerum Liturg. cap. 2. num. 3.* & latius Du Cange in Glossario verbo *Missæ*.

Missæ quoque Catechumenorum olim accepta fuit, & hodie communiter accipitur pro ea parte liturgiæ, quæ *Missam* fidelium antecedit: id est, ab introitu usque ad lectionem Evangelii ejusque expositionem inclusivè. Similiter *Missæ* Fidelium sæpius appellata ea liturgiæ pars, quæ sequitur *Missam* Catechumenorum usque ad finem.

Adhæc *Missæ* frequenter sumitur pro festo alicujus Sancti, ut ostendit Du Cange loco citato; notatque verisimiliter inde à Germanis, *Missæ* nomen inditum *nundinis* publicis, quæ ad alicujus Sancti festum vel Ecclesiam celebrari solent. Verbi gratiâ, *Francofurtæ - missæ*, *Strasburgæ - missæ*. Idem valet ac *Francofordienses*, & *Argentoratenses* *nundinæ*.

V. Denique sumitur *Missæ* pro tota Sacrificii divini celebratione, quatenus comprehendit utramque, scilicet Catechumenorum & Fidelium *Missam*: quæ acceptio posterioribus sæculis aded invaluit, & hodie communis est, ut recentiores, ait Bona, vix aliam agnoscant hujus nominis significationem. Notatque, hinc Theologum magni nominis errandi occasionem accepisse, dum solum nostri temporis usum attendens, quoties apud Cassianum & Benedictum *Missæ* nomen invenit, illud de Sacrificio *Missæ* intellexit; ex quo sequeretur (ait Bona) pluries in die, imò etiam post prandium Sacrificia olim à Monachis oblata; quia etiam post Vesperas & Completorium illa S. P. Benedictus suâ phrasi utitur: & *Missæ* *sunt*, & *Missæ* *fiunt*. Hoc autem errore nihil absurdius.

Interim hoc titulo de *Missæ* tractaturi, eam in hodierna vulgari significatione pro ipsa Sacrificii divini integra celebratione accipiemus.

VI. De *Missæ* ita sumpta, id est, pro incruento Altaris Sacrificio definivit Synodus Tridentina: « Si quis dixerit, in *Missæ* non offerri Deo verum & proprium sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quam nobis Christum ad manducandum dari, anathema sit.

Item: « Si quis dixerit, illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes: aut non ordinasse, ut ipsi alique Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum, anathema sit.

VII. Circa hæc dogmata; atque ipsam Sacrificii essentiam unus semper fuit omnium Ecclesiarum tam Orientalium quam Occidentalium consensus, uti latè ostendunt Theologi, qui ex professo veritatem horum dogmatum, atque *Missæ* Sacrificium contra hæreticos nostri temporis adstruxerunt.

At circa ritus, & modum peragendi ipsius Sacrificii varia fuit, tam pro temporum, quam locorum diversitate disciplina.

VIII. Neminem latet, Christum Sacrificium illud incruentum in ultima Cæna instituisse, illudque celebrasse eo modo, quem apud tres Evangelistas Matthæum, Marcum & Lucam, nec non in prima epistola Pauli ad Corinthios descriptum legimus.

IX. Verùm etsi Christus Discipulis præceperit in ipsa institutione Sacrificii, ut quod à se factum fuerat, idem & ipsi deinceps in suam commemorationem facerent; certum tamen est, ipsum Apostolis suis, totique Ecclesiæ, in eorum persona, potestatem auctoritatemque dedisse, ea omnia in augustissimi hujus Mysterii ritibus seu cæremoniis addendi, demendi, immutandi, quæ illius dignitati, & populorum devotioni pro temporum & locorum diversitate magis congruere judicarent.

De hac Christi intentione ita certus erat Paulus, ut eâ sibi traditâ potestate in Corinthiorum Ecclesia uti se posse significet, cum ad eam scribit: *Cætera autem, cum venero, disponam.*

X. Persuasum quoque erat Augustino, Ecclesiam accepisse plenam mutandi hos ritus potestatem; eaque usam esse sine temeritate aut arrogancia asserit, quando voluit, Eucharistiam à jejuniis accipi; quam à Christo Apostolis non jejuniis, sed jam sumptâ cœnâ porrectam noverat. « Et ideo » (ait) non præcepit, quo deinceps ordine sumeretur, ut » Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret » hunc locum. » *Epist. 54. §. 8.*

XI. Quænam ipsi Apostoli circa modum ritusque peragendi Sacrificii post Christum addiderint, aut immutarint, varia admodum fuit & antiquorum atque recentiorum scriptorum opinio seu potius conjectura.

De liturgia sive ritu celebrandi incruentum *Missæ* Sacrificium tempore Apostolorum aut certè eorum, qui ipsis immediate successerant, & ab ipsis instructi fuerant, nul-

lum apparet luculentius & certius testimonium, quam illa liturgiæ descriptio, quamvis breviter contracta, quæ Christianos crudelissimo persecutionis tempore, id est, circa medium sæculi secundi usos fuisse testatur, qui eodem tempore vixit, S. Justinus Martyr in *apolog. 2.* quam ipse ethnicis Imperatoribus sub idem tempus obtulit. Neque enim credibile est, multas Liturgiæ tempore Justiniani post Apostolos factas fuisse additiones, aut immutationes; cum non longo post Apostolica tempora intervallo apologiam scripserit. Is enim à proximis decessoribus suis, ex quibus non pauci Apostolos audierant, & viderant, accipere potuit, quæ qualisque fuerit, cui sæpius interfuerant, eorum liturgia. Deinde per durissima persecutionum tempora Christianis non licuit in iis, quæ ab Apostolis acceperant, maxime verò in rebus liturgicis, plurima addere vel immutare. Adde, his primis persecutionum Ecclesiæ temporibus Christianos multò scrupulosius iis inhæsisse, quæ Apostoli scriptis suis, vivâ voce, exemplo, ac per manus ipsis tradiderant.

XII. Liturgiam sui temporis ita delineat Justinus: *Die solis*, id est, die Dominicâ, omnes, qui in oppidis vel agris morantur, conveniunt in eundem locum: qui cum nondum essent ædificata Christianorum templa, vel Ecclesiæ, domus quædam privata esse debebat. Deinde omnibus coactis, *commentaria Apostolorum aut scripta Prophetarum, quantum per tempus licet, leguntur.*

Post lectiones ac » lectore quiescente, Præsidens orationem, quæ populum instruit, & ad eorum, quæ pulchra sunt, imitationem adhortatur, habet. Tum simul » conurgimus omnes, & preces fundimus, & sicuti » jam diximus, finitis preces nostris, panis offertur » & vinum & aqua. Consimiliter Præpositus ipse, quantum » potest, vota & gratiarum actiones effundit; & populus » fauste acclamat, dicens, Amen. Et distributio communis fit eorum, super quibus gratiæ sunt actæ, » cuique præsentibus; absentibus autem per Diaconos mittitur.

XIII. Hactenus Liturgia à Justino descripta prout sæculo 2. à Christianis fiebat: quæ si conferatur cum Liturgiis, quæ sub nomine S. Jacobi, Matthæi & Marci extant, facile apparebit, eas tam esse à simplicitate Liturgiæ à Justino exhibitæ remotas, ut, licet nullum aliud suppeteret argumentum, quo probaretur Liturgias illas non posse Apostolis illis adscribi, hoc unum sufficeret; uti doctè ac solidè ostendit Vir eruditus Nicolaus de Nourry Monachus Benedictinus Congregationis Sancti Mauri in suo apparatu ad Bibliothecam maximam veterum Patrum, *dissertation. 2. cap. 2. §. 10.*

XIV. Illud equidem constat, pace Ecclesiæ reddita ipsa *Missarum* solemnia sensim majori cum pompa cœpisse celebrari; plurimæque pro temporum ac locorum conditione esse addita & immutata.

XV. Et quidem, quia dispares diversarum Nationum mores & ingenia diversos ritus & cæremonias, ut in politicis, ita & in Ecclesiasticis exigunt, hinc in ritibus magna Ecclesiarum varietas, præsertim quia nullo extante de his Christi vel Apostolorum præcepto, libera potestas Episcopis relicta erat, id sentiendi & decernendi, quod unicuique salvâ fide magis expediens videbatur.

Quis nescit, quanta sit, & jam pridem fuerit inter Græcos & Latinos in his diversitas; quamque horum liturgiæ diversæ: quanta rursus inter ipsas Orientales Ecclesias rituum varietas; quemadmodum ostendit Cardinalis Bona *lib. 1. Rerum Liturg. cap. 9.*

Fuisse jam pridem etiam in Ecclesia Latina varias Liturgias diversarum gentium ac reghorum, notorium est.

XVI. Quis enim nescit, aliam fuisse & hodie esse Liturgiam Ambrosianam, quâ usa jam pridem fuit, & nunc utitur Ecclesia Mediolanensis, à Liturgia Ecclesiæ Romanæ?

Liturgiam hanc Ambrosianam edidit Jacobus Pamelius tomo primo Liturgicorum. Ordinem autem *Missæ* Ambrosianæ compendiosè refert Cardinalis Bona loco citato *cap. 10.* Porro ex ibidem relatis facile videri poterit, quæ hanc inter & Romanam Liturgiam intercedat varietas. S. Carolus veteris Ambrosiani ritus conservandi zelo, in Synodo sua Diœcesana III. *Decreto 20.* statuit: « Ne Sacerdos ullus, qui ritu Ambrosiano *Missæ* sacrum facere debet, id (*Missam*) per quadragesimam sextis feriis, ne in Regularium quidem Ecclesiis faciat, etiam vel funeris, vel exequiarum, vel alterius cujusvis rei oblata causa. » Et in Synodo XI. hujus antiquæ consuetudinis hanc reddit rationem; « quod illa dies plena meroris sit ob acerbissimam Christi passionem; Sacrificium verò spirituale populi præ se ferat lætitiâ. » Tum statuit, « ut illis diebus Crux in Altari tolemni ritu adoranda exponatur, & concio de » passione habeatur.

XVII. Hispaniam pridem distinctum à Romano officium, sive ritum *Missarum* habuisse, in confesso est: dictumque fuit officium illud *Mozarabicum*: quia cum Arabes

Arabes Hispaniam penè omnem occupassent, Christiani *Mixtarabes* & corrupto vocabulo *Mozarabes*, id est, mixti cum Arabibus dicti sunt, atque inde officium eorum *Mozarabicum*.

XVIII. Quo tempore officium illud compositum sit, incertum est. Nonnulli credunt, S. Isidorum Hispalensem illius auctorem, alii verò cum Cardinale Bona illud esse Isidoro antiquius existimant. Quidquid sit illud indubitatum est, ritum illum diu in Hispania viguisse, neque ante tempora Gregorii VII. id est sæculum 11. ritum Romanum abrogato Mozarabico fuisse indictum. Exstantea de re Valeriæ epistolæ Gregorii VII. è quibus constat, quanta difficultate id tandem hic Pontifex obtinuerit. Et primum quidem à Sancio Rege Navarra & Aragonum, quem propterea laudat *lib. 1. epist. 63.* ac deinde in Regno Castellæ, rem illam promovente Constantia Alphonfi Castellæ Regis uxore, quæ in Gallia enutrita, Romano officio à tempore Caroli M. illic recepto assueta erat, qua de causa ipsum Regem laudat *lib. 9. epist. 2.* hæc inter cætera scribens: „Noverit excellentia tua dilectissima, illud „unum admodum nobis, imò Clementiæ divinæ placere, „quod in Ecclesiis Regni tui, Matris omnium S. Romanæ „Ecclesiæ *Ordinem* recipi, & ex antiquo more celebrari feceris.

Tunc igitur in Hispania Romanus ritus abrogato Mozarabico receptus fuit, qui tamen teste Roderico Toletano *lib. 6. De rebus Hispaniæ cap. 26.* in aliquibus Monasteriis aliquanto tempore custoditus fuit. Et ne tantæ antiquitatis ritus omninò interiret, Franciscus Himenius Cardinalis & Archi-Episcopus Toletanus superiori sæculo Missale Mozarabicum recudi iussit instituto Sacerdotum collegio, à quibus divina officia ritu illo usque in hodiernum diem celebrantur in Sacello quod in Toletana Ecclesia ædificavit.

Ritum hunc compendiosè recitat Cardinalis Bona *cap. 11.* multaque notanda in illo occurrunt. Integram Missam exhibuit Jacobus Pamelius *tom. 1. Liturgicorum;* & Vir eruditus Joannes Mabillonius in appendice probationum ad Liturgias Gallicanas *pag. 440.*

XIX. Ordinem Missæ Gallicanæ olim diversum fuisse à Romano, manifestum est ex secunda interrogatione Augustini Anglorum Apostoli proposita S. Gregorio: „Cur, cum una sit fides, sunt Ecclesiarum consuetudines tam diversæ? & altera consuetudo Missarum „est in Romana Ecclesia, atque altera in Gallicarum Ecclesiis tenetur?

Hanc diversitatem minimè negans Gregorius, scribit „Mihi placet, ut sive in Romana, sive in Galliarum, sive „in qualibet Ecclesia aliquid invenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas... Non „enim pro locis res, sed pro rebus loca nobis amanda sunt.

Hunc ritum conservasse Ecclesias Gallicanas usque ad tempora Caroli M. notat Mabillonius in præfatione ad Libros tres de Liturgia Gallicana; ibidem unà inquirens, quæ fuerit hujus mutationis causa.

XX. Quis fuerit antiquis Ordo Gallicanus sollicitè inquirere cœpit Cardinalis Bona; ac multa tandem inquisitione facta, notas nonnullas hujus Ordinis ex antiquis Scriptoribus & Canonibus indicavit; atque insuper duo antiqua Missalia, unum Bibliothecæ Vaticanæ, alterum serenissimæ Suecorum Reginæ indicavit, quæ collata cum notis veteris Ordinis Gallicani, pro genuinis antiquis Missalibus, quibus Ecclesia Gallicana ante receptum ordinem Romanum usa fuit, habenda esse ostendit.

XXI. Hæc duo Missalia integra anno 1683. protulit in lucem Josephus Thomasius Clericorum Regularium in Urbe Presbyter, tertio Missali addito; quod itidem ad priscum Gallicanæ Ecclesiæ ritum pertinere existimavit.

Deinde Vir rerum sacrarum studiosissimus Joannes Mabillonius Libros tres composuit & evulgavit anno 1685. *De Liturgia Gallicana*, quorum tertius complectitur prædicta tria Missalia Gallicana à Thomasio jam ante publicata; additis hinc inde eruditis notis. Primum illorum vocat *Gothico-Gallicanum*; eo quod in usu fuerit apud Gallos Gothorum Imperio subjectos, nempe apud Septimanos vel Novempopulanos. Hoc Missale exaratum fuisse ante annos nongentos, post Cardinalem Bona asserit Mabillonius in prologo ad librum tertium *num. 4.*

Secundum Missale vocatur *Francorum*; idque præcipuè ob mentionem Regni Francorum, quæ sine benedictione Regum non semel occurrit. Tertium Missale vocatur, *Gallicanum vetus*.

Multa de antiquitate, ac ordine illorum Missalium discutit in citato prologo Mabillonius, asseritque in primo scilicet *Gothico*; contineri purum Ordinem Gallicanum:

Van Espen Jus Eccles. P. II.

in aliis verò Ordini Gallicano aliqua ex ordine Romano admixta esse.

Præter tria hæc Missalia exhibet Mabillonius antiquum Ecclesiæ Gallicanæ *Lectioarium*, quod à se repertum dicit in Luxoviensi Benedictinæ Congregationis sancti Vitonis per celebri Monasterio, litteris Franco-Gallicis seu Merovingicis ante annos mille scriptum. Continet verò *Lectio-*nes Prophetiarum, Epistolarum, & Evangeliorum per totum annum in Missa, & in aliis majorum solemnitatum officiis recitandas.

Hoc *Lectioarium* unà cum eruditis ac perquam utilibus notis & observationibus ad ejus antiquitatem demonstrandam, ac usum ejus vindicandum Ecclesiæ Gallicanæ; nec non obscuriora quædam illustranda, & pro veterum rituum notitia simul constituunt librum secundum Mabillonii.

In primo libro, postquam de variis Ecclesiæ Latinæ Liturgiis breviter actum est, Gallicanæ indicia, veræque notæ asseruntur, expenduntur, & probantur. Deinde facta ejusdem Liturgiæ Gallicanæ cum Mozarabica comparatione, totam ejus seriem ex Gregorio Trudonensi aliisque priscis monumentis eruit & illustrat. Deinde vetus sacræ supellectilis apud Gallos, Ecclesiarumque forma & apparatus describitur. Denique tam in exordio, quàm fine libri ostendit ex antiquis Liturgiis Gallicanis eandem fuisse eo tempore Gallorum de Sacra Eucharistia & Missæ Sacrificio fidem & persuasionem, quæ hodie est.

Evulgavit insuper ipse Mabillonius veterem codicem sub nomine *Sacramentarii Gallicani* parte 2. *tom. 1. Musæi Italici*; quem invenisse se scribit in Bibliotheca per celebri & perantiqui Monasterii Bobiensis; eumque scriptum esse asserit ante annos mille, & quidem Litteris majusculis; variisque argumentis contendit, ibi contineri ritum Gallicanum præter Canonem, qui Romanus est: atque inde conjicit, Gallos prius Romanum Canonem, quam integrum Missæ ritum Romanum suscepisse.

Plurima admodum notanda & utilia circa ritus Ecclesiasticos reperiet, qui dictos libros viri eruditi pervolvere voluerit; quibus libri duo Cardinalis Bona de Rebus Liturgicis magna quoque eruditione conscripti, addi merito poterunt, ut rituum Ecclesiasticorum plena notitia habeatur.

XXII. Non tantum Ecclesiarum Orientalium; nec non particularium Occidentalium in ritibus & à se invicem & à Romana jam pridem fuit discrepantia; sed nec ipsa Romana Ecclesia eundem semper ritum retinuit, ut cuilibet notorium erit, si recentiores hodiernos ritus, cum antiquioribus Missæ Ordinibus Ecclesiæ Romanæ contulerit: & nonnullis in exemplum adductis ostendit Mabillonius in Commentario prævio ad *tomum 2. Musæi Italici*, qui veteres Ordines Ecclesiæ Romanæ, cum aliis nonnullis antiquis monumentis eò pertinentibus complectitur.

XXIII. De hac rituum diversitate dici potest, quod jam pridem de variis Ecclesiarum consuetudinibus dixit S. Augustinus *Epist. 36. ad Casulanum*: „In his rebus, de quibus „nihil certi statuit divina Scriptura, mos populi Dei, vel instituta Majorum pro Lege tenenda sunt: de quibus si „disputare voluerimus, & ex aliorum consuetudine alios „improbare, orietur interminata luctatio.

Item quod sanctum Ambrosium in simili materia sibi respondisse refert Augustinus *Epist. 54. num. 3.* „Ad quam formam Ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non „vis esse scandalo, nec quemquam tibi.

XXIV. Itaque singularium Ecclesiarum ritus, atque ceremonialia sive Ritualia servanda sunt: neque Presbyteris aliisve Ecclesiæ Ministris privata auctoritate ritum præscriptum immutare licet; eo etiam prætextu, quod contrarius ritus pristinæ Ecclesiæ disciplinæ esset conformior; videreturque magis ad excitandam populi devotionem, nec non explicanda Mystera aptior & convenientior.

„Novæ cæremonia nullæ in Ecclesiis recipiantur sine „Episcopi judicio, „ait Synodus P. I. Cameracensis tit. De cultu & cæremoniis *cap. 6.*

Similiter Synodus P. II. *tit. 3. c. 7.* „interdicit quibusvis „Sacerdotibus, ne quidquam in officio Missæ, maxime in „Canone, etiam prætextu pietatis integritate, aut novas „cæremonias inducere præsumant.

XXV. Et capite primo præceperat, ut „deputent quam- „primam Episcopi cum suis Capitulis viros aliquos in officio Divino, ac cæremoniis ad illud pertinentibus exercitatos, qui imprimis cæremonias ipsas scripto mandent, „ac etiam dictorum veterum usum repurgationi, & novæ „editioni incumbant, quibus peractis non liceat dictis Parochia

»rochialibus, & in eisdem beneficialibus, etiam privatim
»uti alio usu quam Ecclesiæ Cathedralis.

Optandum, ut periti essent Cæremoniaram Magistri,
qui non tantum modernorum, sed & antiquorum rituum
veram ac germanam notitiam haberent.

XXVI. Ut enim rectè animadvertit & deplorat harum
rerum notitia excellens Joannes Mabillonius in Commen-
tario prævio ad tom. 2. Musæi Italici cap. 21. » qui novos sa-
»crorum rituum libros novissimis temporibus scripserunt,
»mirum est, quantum sibi tribuerint in pervertenda vene-
»rabili antiquitate, cujus institutiones nedum institutio-
»num rationes omnino ignorabant. Cùmque quod suo tem-
»pore fieri cernebant, id omnibus retrò sæculis semper
»actitatum fuisse autumarent, probabiles ut sibi videban-
»tur, receptæ novitatis rationes adinvenirent, quæ penitus
»veterum sententiis non raro adversantur.

Nonnulla illius exempla ibidem profert Mabillonius;
plura in suo opere de rebus Liturgicis Cardinalis Bona; ac
signanter lib. 2. cap. 7. §. 3.

XXVII. Inter alia observat Bona ibidem, quod antiqui-
tuscùm Evangelium in ambone legebatur, erantque in
templo distincta loca pro viris & mulieribus, Diaconus
verteret se adversus meridiem ad partem virorum: at nunc
se vertat ad aquilonem, partem mulierum; eamque mutatio-
nem ex Missis privatis ex quodam abusu in Missas publicas
irrepisse notat ex Micrologo de Eccles. observ. cap. 9.

XXVIII. Deinde subjicit hoc generale monitum:
»Hinc patet, quàm verum sit, quod a nobis in hoc tractatu
»sæpius inculcatur, multa hodie pro lege haberi in his,
»quæ pertinent ad Ecclesiasticas observationes, quæ sensim
»abusu irrepsertunt, quorum originem cùm recentiores ig-
»norarent, varias conantur congruentias, & mysticas ra-
»tiones invenire, ut sapienter instituta vulgò persuadeant.
»Porro isti, ut scitè Hieronymus de Origine dixit, ingenii
»sui ad inventiones faciunt Ecclesiæ Sacramenta.

XXIX. Sicuti nonnulla in Missam publicam & solem-
nem è Missis privatis sensim introducta sunt, quæ nullatenus
illis conveniunt; ita quoque non pauci ritus seu cære-
moniarum in Missis privatis adhiberi soliti, difficulter intelli-
guntur, ac ipso Sacrificio parum convenientes videntur, eò
quod primitus non pro Missis privatis, sed publicis instituti
sint. Uti enim advertit Cardinalis Bona lib. 1. cap. 13, §. 2.
»Ab initio sic sacrificium principaliter institutum fuisse, ut
»publicè ac solemniter fieret, Clero & populo astante, offe-
»rente, ac communicante, ipse tenor Missæ, & veteris Ec-
»clesiæ praxis evincunt.

XXX. Ad hæc ritus Missæ tempore plerique ordinati
præscriptique fuere, quando adhuc populus oblationes
suas inter Missarum solemnia solemnè ritu offerebat &
quando non tantum specialiter, sed etiam Sacramentali-
ter communicabat: quando item frugum aliorumque be-
nedicendorum benedictiones in ipsa Missa peragebantur:
quæ dam partim abolita, partim, tepescente succellu tem-
poris populi fervore, ne Missa proluxior esset, ab ea se-
juncta fuerunt, magna rituum obscuritas, quin &
perturbatio contigit; uti monet Cardinalis Bona lib. 2.
cap. 14. §. 5.

C A P U T II.

De Missa publica sive Parochiali.

- 1 Missa publica olim dicta à conventu populi cum suo Pastore.
- 2 Conventus hic unitatem Ecclesiæ repræsentat.
- 3 Qui à Missa publica sive Parochiali se absentabat ab Ecclesiæ unitate recedere credebatur.
- 4 Nullus alienum Parochianum & Missarum solemnia recipere potest.
- 5 Ante sæculum 14. de obligatione frequentandi Missam Parochialem dubitatum non legitur.
- 6 Sæculo 15. exortâ super hac obligatione controversiâ, declaratum est, populum de jure teneri Missam Parochialem frequentare.
- 7 Synodus Tridentina eandem obligationem supposuit, & Synodi Belgicæ expresserunt.
- 8 Missæ peculiare ita in publico fieri vetantur, ne populus à Missa Parochiali abstrahatur.
- 9 Missæ fundationum & Confraternitatum ita celebrandæ, ut per eas à Parochiali non abstrahatur populus.
- 10 Officia in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis & Monasteriis ita ordinanda, ut populus à Parochiali officio non impediatur.

- 11 Missa Parochialis statuta hora semper celebranda.
- 12 Non differenda aut acceleranda ad ritum nobilium.
- 13 Ut populus magis ad frequentationem Parochiæ excitetur, decretum, ut Parochiales majores campanas habeat.
- 14 Olim etiam juridicè contra absentes à Missa Parochiali procedebatur.
- 15 Hodie ferè solis monitionibus.
- 16 Missa Parochialis specialiter pro populo offertur.
- 17 Antiquitus instructio populi pars erat Missæ Parochialis.
- 18 Synodus Tridentina vult, ut inter Missarum solemnia fiat Parochiorum instructio.
- 19 Hodie in Ecclesiis ruralibus id observatur, atque observari voluit S. Carolus.
- 20 Canones urgentes Missæ frequentationem, unâ urgent auditionem Verbi Dei in Parochia.
- 21 Potissimum ob Concionem in Missa Parochiali habendam ejus frequentatio urgetur.

I. Missa publica dicta est jam pridem non à loco, quia
& olim in cryptis, abditisque locis agebatur, sed à
conventu populi circumstantis, offerentis, & com-
municantis, ait Cardinalis Bona lib. 1. Rerum Liturg. c. 13.
num. 3.

De hac Missa loquitur Sanctus Gregorius lib. 4. Epist. 43.
vetans in Monasteriis Monachorum, « Missas publicas per
»Episcopum fieri; ne in servorum Dei fecensibus occasio
»præbeatur popularibus conventibus, & simpliciores ex hoc
»animas plerumque, quod absit, in scandalum trahat; fre-
»quentior quoque introitus mulieribus arceatur.

Et lib. 4. Epist. 26. scribit Felici Episcopo Pisaurensi, cum
ipsi mandatum esset, ut locum sive Oratorium Monasterii
absque Missis publicis dedicaret, ad se delatum esse, quod
nihilominus Cathedrali posita Sacra illic publice Missarum so-
lemnè celebrantur. » Quod si verum est (ait Gregorius)
»his vos hortamur affatibus, ut omni excusatione cellante,
»Cathedram vestram exinde amoveri modis omnibus fa-
»ciatis, nec denuò illic Missas publicas peragatis.

Similiter lib. 2. indict. 10. epist. 9. Item lib. 7. indict. 2. epist.
72. vult Oratorium Monasterii absque Missis publicis solem-
niter consecrari; ita ut in eodem loco nec futuris tempori-
bus baptisterium construatur, nec Presbyter constituatur
Cardinalis: id est, Parochus, ut ostendimus parte 1. tit. 22.
cap. 1.

II. Hinc hæud obscurum est, antiquitus Missas publicas
dictas fuisse illas, ad quas populus unâ cum suo Pastore con-
veniebat.

Cùm enim unâ sit Ecclesia Catholica, quæ ex singulis par-
ticularibus Ecclesiis coalescit, eodem vivens spiritu; isdem-
que sub eodem Pastore communicans sacramentis; etiam
quæque particularis Ecclesia Parochialis una est, quæ suo
modo generalè illam Sanctorum fidelium communio-
nem repræsentat, Pastorem habens proprium, à quo regi
debeant membra singula, fovèri, ac nutriri, ut part. 1. tit. 3.
cap. 1. ostensum est.

III. Itaque vetat S. Gregorius in Oratoriis Monasterio-
rum Presbyterum Cardinalem ordinari, aut Missas publicas
celebrari, hac quoque inter alias ratione, uti notat Erudi-
tus Revisor Operum S. Gregorii in notis ad epist. 9. lib. 2.
indict. 10. quia verebatur, ne per alias Missas extra Matrem
Ecclesiam celebratas, distractis populis, unitas tam sancta
solveretur.

Eadem Sardicensis Concilii Cartotte 15. mens fuisse vide-
tur, dum vult, ut Episcopus, si quando necesse est eum ruri mo-
rari, accedat ad proximum locum, in quo Presbyter est, ne sine
ECCLESIA videatur facere diem Dominicum.

Et Canone 12. dum dicit, in superiore Concilio constitu-
tum fuisse, ut si quis Laicus in ea, in qua commoratur civi-
tate tres Dominicos dies, id est, per tres septimanas non ce-
lebrasset conventum, communionem privetur; ibidem per con-
ventum intelligere conventum populi ad publica Missarum
solemnia, ubi unâ cum suo Presbytero sive Pastore populus
congregatus; quasi unam Ecclesiam constituit, communiter
tradunt Canonistæ, expressè supponit S. Carolus in Con-
cilio suo VI. Mediolanensi, ex illo Canone obligationem fre-
quentandi Missam Parochialem astruens.

Ad hunc quoque Canonem indubiè reflexit Synodus VI.
Canon. 80. decernens, « ut si Clericus in Civitate agens tri-
»bus diebus Dominicis in tribus septimanis unâ non conve-
»niat, deponatur, Laicus verò segregetur.

IV. Huic obligationi ut satisfaceret, jam pridem in Con-
cilio Nannatensi cautum fuit Can. 1. » Ut Dominicis & Fe-
»stis diebus Presbyteri, antequam Missas celebrent, ple-
»bem interrogent, si alterius Parochianus in Missa sit, qui
»proprio contempto Presbytero, ibi Missam velit audire.
»Quem si invenerit, statim ab Ecclesia ejiciant, & ad suam
»Parochiam redire compellant.

Refertur

Refertur hoc Decretum apud Gratianum *caus. 9. quest. 2. Can. 4.* ac inde relatum in Decretales Gregorii IX. in *Cap. 2. De Parochiis* partem juris communis constituit

In Concilio Nannateni *Can. 5.* additur: ut nullus Presbyter alterius Parochianum, nisi in itinere fuerit, vel placitum sibi habuerit, ad Missam recipiat.

V. Et sane hæc obligatio tam perspicue Sacris Canonibus expressa est, ut ante sæculum 14. aut 15. vix dubitatum fuisse legatur; an de jure tenerentur fideles diebus Dominicis & Festis Missarum solemnibus in propria Parochia interesse. At sæculo 14. & 15. nonnulli Fratrum Mendicantium, cœperunt prætere juri privilegia Ordinibus illis à nonnullis Pontificibus indulta esse derogatum.

VI. Ac signanter suscitata fuit hæc controversia sub finem sæculi 15. in Germania, ac præsertim in oppido Eslingensi Diœcesis Constantiensis, inter Parochos & nonnullos Ecclesiarum Prælatos ab una, & nonnullos Prædicatorum, Minorum, & Carmelitarum Ordinum Professores, ex altera parte. Controversia delata ad Sixtum IV. qui ex Ordine Minorum ad Pontificatum fuerat assumptus, partibus utrimque coram Commissariis auditis, atque rationibus utrimque allegatis maturè discussis, tandem an. 1478. 17. Junii Sixtus IV. quæstionem decidit edita Constitutione quæ incipit, *Vices illius*, relata in Corpore Juris in *Extravag. 2. De Treuga & Pace in communibus*, ubi inter alia ordinat: „ Ut Fratres Mendicantes non prædicent, populos Parochianos non teneri audire Missam in eorum Parochiis diebus Festis & Dominicis; cum jure cautum sit, illis diebus Parochianos teneri audire Missam in eorum Parochiali Ecclesia, nisi forsan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent.

Hic notandum, Pontificem nequaquam per hanc Constitutionem jus novum voluisse condere; sed simpliciter declarasse; ita de jure cautum esse, neque huic juri per privilegia, uti Fratres mendicantes prætendebant, esse derogatum; ideoque in fine addit, hanc declarationem esse servandam, non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, ac PRIVILEGIIS eisdem Fratribus in genere vel in specie concessis.

VII. Huic juri insistens Synodus Tridentina *Seff. 22. Decreto de observandis, & evitandis in celebratione Missæ*: „ Moneant (locorum Ordinarii) etiam eundem populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis & majoribus festis accedat.

Synodi Belgicæ passim id ipsum urgent: monetque Namurcensis anno 1639. *tit. 3. c. 27.* „ Parochiani, etsi vicini alicui Capellæ sub finibus Parochialis exstructæ præcipuis anni festivitatibus & in Dominicis Ecclesiam Parochialem frequentare non omittant; qui verò tribus continuis Dominicis ab illa se absentaverint admoneantur primum à suis Pastoribus, & si monitionem contempserint, ad nos deferantur.

VIII. Et quidem sub nomine S. Augustini legitur apud Gratianum *Dist. de Consecrat. Can. 52.* „ Et hoc attendendum est, ut Missæ peculiare, quæ per dies solennes à Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut propter eas populus à publicis missarum solemnibus, quæ hora tertia Canonicè fiunt, abstrahatur.

Hæc quidem per errorem tribui Augustino, & esse desumpta à Capitulari S. Theodulphi Episcopi Aurelianensis *cap. 45.* quod circa annum 797. editum fuit, notarunt Correctores Romani: at illud interim constat, de hic Missa Parochiali agi, atque Missas peculiare vetari in publico fieri, ne ab ea populus abstrahatur.

IX. Concilium Senonense anno 1523. *c. 15.* vult, ut si quæ Missæ ex tenore foundationis dici debeant die Dominico, non dicantur, nisi post Missam Parochialem. „ Deinde monet Episcopos non facile admittant foundationes Capellarum, quibus ordinatur celebratio Missæ die Dominica, ea potissimum hora, quæ populus universus convenire debet ad audiendum divina; præceptaque Dei & Ecclesiæ.

Concilium Rothomagense anno 1581. *tit. De Curatorum & Parochorum Officiis num. 25.* hæc decernit. „ Quoniam videmus multos adduci ad præceptorum Ecclesiæ ministrorum ejusdem contemptum, non facile admittantur foundationes & erectiones Capellarum & fraternitatum, in quibus ordinatur celebratio Missæ Dominico die, eoque tempore hora, qua populus universus convenire debet ad audiendum divina præcepta Dei & Ecclesiæ. In Missis verò charitatum atque aliarum fraternitatum ab antiquo eoque die constitutarum, nec aqua nec panis benedicantur: & inter illarum Missarum solemnità moneatur, non esse prætermittendas Missas Parochiales propter assistentiam in ea Missa, quæ ex devotione & consilio celebratur. Quisquis verò Presbyter in alia Missa, quam

„ parœciali, aquam & panem benedixerit, sit suspensus à divinis.

X. Quia in Concilio Turonensi anno 1585. *cap. 15.* cautum est, ne prætextu divinorum officiorum, quæ in aliis Ecclesiis, quam parœcialibus celebrari solent, revocari, aut distrahi possint, majorem Missam & Vesperas in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis & Monasteriis post parœciale officium peractum, tantum debere inchoari, decernimus. Quod ut fiat commodius, Episcopi seu eorum Officiales, ipsi Rectoribus seu parœcis certas horas quibus majorem Missam & Vesperas in suis Ecclesiis celebrare teneantur, ita præscribant, ut parœcialibus divinis peractis, ipsi parœciani ad Cathedralē & Collegiatas, aliatque monasteriorum Ecclesias, ad divina in his audienda, pro sua devotione se transferre valeant.

Conformiter ad hos Canones & Ecclesiastica Decreta anno 1574. declaravit Officialis Metropolitici Senonensis, Presbytero fas non fuisse, tempore Missæ Parochialis in eadem Ecclesia celebrare Missam privatam contradicente Parocho, quam sententiam Parlamentum Parisiense confirmavit; quantumvis allegaretur & probaretur contrarius usus in omnibus Ecclesiis ejusdem civitatis: uti post Renarum Choppinum refert Feuretius de abusu *lib. 3. cap. 1.*

XI. Insuper ut populus ad Missam Parochialem frequentandam incitetur, decretum est, ut Parochi statuta eaque populo commodiori hora Missam Parochialem diebus præsertim Dominicis & festis celebrent. „ In omnibus pagis totius Provinciæ Missa Parochialis Dominicis & festis diebus certa & eadem hora semper fiat, quacunque ratione in contrarium non obstante, sub pœna arbitraria; „ ait Synodus P. II. Mech. *tit. 12. cap. 6.*

Hanc horam pro Diœcesi Mechliniensis determinans Synodus Diœcesana anno 1609. *tit. 11. cap. 6.* „ Mandat, ut à Festo Paschæ usque ad Festum S. Remigii, seu Kalendas Octobris, Missa Parochialis celebretur hora octava, vel circiter, à Kalendis verò Octobris usque ad Pascha hora nona.

Eandem horam per totam Provinciam servari voluit Synodus P. I. Cameracensis titulo *De cultu, Ceremoniis, & Officio Divino cap. 15.* & innovavit Synodus P. II. *tit. 3. cap. 10.* „ Eamque uniformiter & exactè per totam Provinciam, quacunque in contrarium allegatione non obstante mandat servari, sub pœna suspensionis à Divinis, ipsi Parochis contravenientibus infligenda, nisi fortè superveniente Concionatore horam servare nequeant.

XII. Manet Synodus Turonensis anno 1583. *cap. 8.* ut Missam Parochialem Parochi celebrent hora convenienti; nec prius aut tardius celebrent hi quibus incumbit, etiam Nobilium, aut aliarum personarum favore aut precibus, minis seu comminationibus in contrarium non prævalentibus.

Et Synodus Bituricensis anno 1584. *tit. 23. Can. 8.* ait: „ Non celebretur Missa Parochialis ad nutum Nobilium, aut Laicorum; sed consuetæ & opportuna hora.

XIII. Eodem motivo, mirum promovendi officium sive Missam Parochialem, jam pridem constitutum, ut Ecclesia Parochialis plures, easque majores campanas habeat, quarum pulsu populum ad officium convocet: Regularem verò Ecclesiæ & particularia sacella sive oratoria unam tantum campanulam habet. *Extrav. Un. de Officio Custodis in Comm.* quam in Concilio Mediolanensi IV. parte 1. tit. *De Campanis* innovat S. Carolus his verbis: „ Parochialis Ecclesia, si campanas tres grandiores scilicet, medianas, & minimam habere non possit, saltem duas, ubi fieri potest, habeat, easque distinctio soni concantu inter se rectè consentientes, pro varia divinorum officiorum, quæ fiunt, ratione & significatione. Simplex Ecclesia, Oratoriumve, unam tantum campanulam habeat, ut Joannis XXII. Pontificis Constitutione sancitum est.

XIV. Ex his patescit, quanta fuerit sollicitudo Pastorum, ut populus ad Missam Parochialem accederet: quin & olim in more fuisse, ut qui à Missa Parochiali abessent, etiam juridice coram Episcoporum Officialibus puniendi convenirentur, constat ex variis Synodorum Decretis; & signanter ex concordata inito an. 1542. inter Episcopum Cameracensem & Consiliarios Regios Hannoniæ, quo conventum est, quod, qui Missam Parochialem non audient, imposterum non citabuntur, nisi abfuerint diebus solemnibus, aut abesse consueverint sine excusatione legitima, unde malum exemplum aut scandalum oriatur.

XV. Citatio juridica ob omisam Missam Parochialem hodie fieri non solet; neque censuris multæve ad frequentationem populum urgere solent Episcopi; sed, monitio

nicionibus contenti, populo tum in suis Decretis, tum per Parochos aliosque Concionatores obligationem & fructum inde proveniente[m] proponere consueverunt; conformiter ad Synodum Tridentinam, quæ vult, "ut Episcopi moneant populum, ut frequenter ad suas Parochias saltem diebus Dominicis & majoribus festis accedant.

XVI. Ut autem facilius intelligatur, quæ ratione tantopere Missa Parochialis præ cæteris commendata fuerit, ipsiusque frequentationem tantopere urserint, notandum, quod ipsa Missa Parochialis primario sit instituta, ut in illa unius particularis Ecclesiæ populus unâ cum suo Pastore adunatus, uno animo, unoque Spiritu Deum oret atque Sacrificium offerat; atque Parochus specialiter pro populo preces & Sacrificium ad Deum dirigat.

XVII. Præterea ex mente Ecclesiæ, in Missa Parochiali non tantum Evangelium legi aut cantari debet, sed etiam explanari, & à Parocho populus instrui; siue ipsa concio Missæ Parochiali jungi debet.

Veteris enim instituti est, ut mox Evangelio recitato ipsius sequatur explanatio, quam hodie concionem dicimus. Hic mos (ait Bonalib. 2. Rerum Liturg. cap. 7. n. 6.) nunquam interrupta ferie ab initio Ecclesiæ, usque ad nostra tempora servatus est, ut proximè post Evangelium sermo sive homilia vel tractatus ad populum haberetur.

XVIII. Hunc morem non obscure supposuit Synodus Tridentina Sess. 22. Cap. 8. de Sacrificio Missæ: mandans Pastoribus & singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem vel per se, vel per alios ex iis, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant, atque inter cætera Sanctissimi hujus Sacrificii mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis & festis.

Atque generaliter Sess. 24. cap. 4. De Reformat. præcipit, ut Episcopi curent, ut Parochi inter Missarum solemniam divinorum celebrationem sacra eloquia & salutis monita vernaculâ linguâ singulis diebus festis vel solemnibus explanent.

Itaque supposuit Synodus Tridentina, inter Missarum solemniam à Parochis sacra eloquia populo esse explananda; atque ita conciones Parochiales debere fieri in ipsa Missa Parochiali, ut sicut lectio Evangelii, ita ejusdem explanatio partem quodammodo Missæ constituat.

XIX. Ita videmus in omnibus Parochiis ruralibus concionem immediatè post Evangelium haberi; idque ut ubique servaretur, S. Carolus desiderabat. Curent Episcopi, quod veteris Ecclesiæ instituti est, sermonem sacramve concionem ubique inter Missarum solemniam potissimum haberi, siue ab illo eodem Sacerdote, qui Missam tunc celebrat, canitve, siue ab alio habeatur. Concil. Mediol. IV. parte 1. tit. de Verbi Dei prædicatione.

XX. Nequaquam proinde mirum videri debet, in sacris Canonibus atque Pontificum Decretis frequentius urgeri obligationem frequentandi Missam Parochialem, quam obligationem audiendi Verbi Dei in Parochia. Cum enim instructio populi siue explanatio Evangelii juxta Ecclesiæ institutum esset pars quædam Missæ; urgendo Missam Parochialem etiam urgebatur auditio Verbi Dei in Parochia.

XXI. Unde Episcopi urgentes Missæ Parochialis frequentationem, ejusque utilitatem, eam potissimum ex instructione à Parocho fieri solita petunt.

Atque signanter anno 1594. Archi-Episcopus Cameracensis & Episcopus Atrebatensis in suis Litteris Pastoralibus declarantes, quod Fideles ipsis subditi obligarentur & tenerentur audire Missam Parochialem in Dominicis & festis solemnibus, nisi ob legitimam aliquam causam se absentaverint; quodque consuetudo à mille & amplius annis frequentandi Missam Parochialem fuerit custodita magno cum animarum profectu & consolatione, Ecclesiæ disciplinæ manutentione, Ecclesiarum Parochialium decenti ordine & decore, tandem fideles suos alloquentes subjiciunt: "In quibus comparentes ultra persolutionem servitii Deo à vobis debiti, Sancto nimirum Missæ Sacrificio interessendi, Dei verbo reficimini; insuperque instrumini, quomodo debeatis vos regulare tam erga vos ipsos familiamque vestram, quam proximum vestrum: annuntiato vobis per Pastorem in particulari, quomodo vos ipsos per totam hebdomadam dirigere debeatis: Quæ festa, jejunia & abstinentiæ sint observandæ: Quæ peculiare preces, quæ erga infirmos, captivos aliosque afflictos misericordiam opera sint exercenda; ubi publicationem matrimoniorum intelligitis, quæ de impedimentis respondere possitis, & similia multa, quæ vestræ instructioni, & in bonos Christianos educationi deserviunt.

CAPUT III.

De Missa privata.

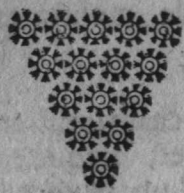
- 1 Missa privata quæ hodie dicatur?
- 2 Quæ dicatur solemnis?
- 3 Olim Missa Legitima dicebatur, cui aderant offerens & communicans præter Sacerdotem.
- 4 Missa primitus instituta ut assistentes etiam communicarent; solique communicantes interesse suebantur.
- 5 Disciplina communicandi quomodo ad solos altaris ministros redacta?
- 6 Optat Ecclesia, ut assistentes Missæ Sacrificio etiam Sacramentaliter communicent.
- 7 Parochi meritò allaborant, ut populus volens communicare, intra Missam communicet.
- 8 Ostendendum populo tempus legitimum communicandi esse post Communionem Sacerdotis.
- 9 Orationes specialiter recitantur pro communicantibus in Missa.
- 10 Communio est quasi pars ipsius Sacrificii.
- 11 Communio in Ecclesiis per 12. sæcula vix extra Missarum solemniam populo distributa.
- 12 Rituale Romanum hanc disciplinam expressit; uti & Sanctus Carolus.
- 13 Retinetur in omnibus communitatibus Ecclesiasticis.
- 14 Antiquius præter communicantes requirebatur assistentia populi, ut Missa diceretur publica.
- 15 Sæculo 9. invaluerunt Missæ privatae, quæ solitariae dictæ, & in Monasteriis primò frequentate fuerunt.
- 16 Hæ à pluribus Synodis reprobatae.
- 17 Missæ illæ dicebantur à solo Sacerdote nemine assistente aut ministrante.
- 18 Videntur Veteres voluisse, ut plures assisterent Missæ; & quare?
- 19 Duo Ministri etiam in Missis privatis aliquando requisiti videntur.
- 20 Petrus Damiani solitarias Missas propugnavit.
- 21 Ex argumento Damiani consequens videtur solo jure positivo Ministrum in Missa requiri.
- 22 Missa solitaria hodie prohibita; & privata hodie justo frequentiores.
- 23 Antiqui Canones volunt adhiberi Clericum, quod & functio requirere videtur.
- 24 Synodi Belgicæ id ipsum non obscure requirunt.
- 25 S. Carolus aperte requisivit.
- 26 Voluit Clericum probatum.
- 27 Insuper requisivit, ut ministret in habitu Clericali & decenti; quod & alia Synodi requirunt.
- 28 Clericus Missæ assistens non debet aliis intendere.
- 29 Mulieribus veritum Missæ ministrare; vel ad altare accedere.
- 30 Indignum, quod Missæ assistant pueri etiam immorigeri ac petulantia.
- 31 Sanctitati ac dignitati Sacrificii hic usus repugnat.
- 32 Sacrificium per hujusmodi pueros profanatur.
- 33 Usus hic repugnat Synodi Tridentinæ.
- 34 Sanctus Carolus voluit per Ministrum Missæ incompositos moneari.
- 35 An conveniat Sacerdotem Missam celebrare cum Ministro immerito & sordido?
- 36 Non convenit, ut similis Minister suppleat in Missa vices populi.
- 37 Hic abusus scandalizat Hæreticos, & exiguum de Missa Sacrificio idæam in Catholicis arguit.
- 38 In hoc abusu patet, quid possit mala consuetudo.
- 39 Unde hic abusus originem habeat; & quomodo etiam pueris mercenariam de Missa idæam imprimat.
- 40 Episcopi huic abusui abolendo meritò incumbunt.

I. Missa privata hodie communiter dicitur illa, quæ fit sine cantu & solemnæ pompa, à solo Sacerdote, uno alterove Ministro Sacerdoti respondente & assistente; siue in publico siue privato loco fiat; siue plures siue pauci vel etiam nulli intersint, aut etiam communicent.

II. Missa verò solemnis, prout huic privatæ opponitur, hodie vocatur omnis illa, quæ fit cum cantu & aliquali saltem solemnæ ceremoniarum apparatu; tamen etiam pauci assistant, & nemo præter Sacerdotem celebrantem communicet.

Veteres verò, ut Missa diceretur solemnis ac publica, huic exteriori pompæ addebant frequentiam populi offerentis & communicantis, ait Bona lib. 1. Rerum Liturg. cap. 13.

III. Hæcque

III. Hæcque Missa, cui nimirum populus assistebat, & communicabat, *Legitima* vocabatur. Imò teste Walafrido Strabone libro de Rebus Eccles. cap. 22. „ Fatendum est, illam esse *Legitimam*, cui interfunt Sacerdos, respondens, offerens, atque communicans; sicut (ait) ipsa communicatio precum evidenti ratione demonstrat.

IV. Quantum ad *communicantes*. Certum est, Missam primitus sic institutam; omnesque orationes ita esse ordinatas, ut non tantum Sacerdos, sed & adstantes communicare supponantur; imò antiquitus soli ferè communicantes Sacrificio Missæ interesse sinebantur.

„ Sciendum est (inquit Micrologus *De Eccles. observ. cap. 51.*) (juxta antiquos Patres, quod SOLI *Communicantes* divinis mysteriis interesse consueverunt, unde „ & ante oblationem juxta Canones jubebantur exire Catechumeni, & pœnitentes: videlicet qui nondum se paraverunt ad communicandum. Hoc quoque ipsa Sacramentorum innuit confectio, in qua Sacerdos non pro sola sua oblatione & communicatione, sed & aliorum rogat, & maximè in oratione post communionem pro solis *communicantibus* orare videtur. Nec propriè *communicatio* dici potest, nisi plures de eodem Sacrificio participant.

Idipsum pluribus adstruit Cardinalis Bona loco citato; additque *lib. 2. cap. 17. num. 2.* Hanc consuetudinem diu persistisse evidens est.

V. Sensim vero defervescente fidelis populi fervore, communicatio illa quotidiana sub singulis Missis redacta est ad solos sacros Ministros altari assistentes; atque hinc etiamnum hodie (notat Bona *lib. 2. cap. 17. num. 2.*) „ In Missa solemnè retenta est ab aliquibus Ecclesiis *communicatio Ministrorum*, quæ Romæ nunc permanet in insignioribus basilicis, & ubi desierat, Apostolicæ visitationis Decreto restituta est. Sapiëntissimo sanè consilio, ne in desuetudinem abeat antiquissimus Ecclesiæ ritus, sine quo vix possunt intelligi, quæ in liturgicis orationibus quotidie recitantur.

VI. Quin optandum sit, quemadmodum & Synodus Tridentina optavit, ut fideles Missæ assistentes quo die etiam sacramentaliter communicarent, atque etiam fatendum sit, orationes & ritus Missæ supponere, plures esse cum Sacerdote communicantes dubitari nequit; perperam tamen hinc infertur, Sacrificii Missæ integritati quidquam deesse, si excepto Sacrificante nullus communicet; aut Missas in quibus solus Sacerdos *sacramentaliter* communicat, illicitas esse; ideoque abrogandas; „ siquidem illæ quoque Missæ (ait Synodus Tridentina *sess. 22. de Sacrificio Missæ cap. 6.*) verè communes censere debent: „ partim quo in iis populus *spiritualiter* communicet: partim verò, quod à *publico* Ecclesiæ Ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad Corpus Christi pertinent, celebrentur.

VII. Ut tamen ad antiquum morem & ab Ecclesia multis sæculis servatum, atque etiam hodie desideratum, pro temporum & populi conditione rediri possit eatenus saltem ut in Missis solemnibus præsertim Parochialibus, semper aliqui è populo communicarent, Parochi in hoc saltem meritò incumberent, ut sacra communicatio sine rationabili causa extra Missarum solemnè in Ecclesia non distribuatur; sed postquam Sacerdos communicavit, ipsa quoque communicatio populo communicare volenti daretur.

VIII. Neque difficile erit praxim hanc introducere, eamque populo persuadere, si ostendatur, „ tempus legitimum communicandi esse ante ultimam orationem, quæ dicitur ad *complendum*: quia ejus petitio maximè est pro iis qui communicant: „ uti loquitur Walafridus Strabo loco citato *cap. 22.* Oratio quæ à Walafrido dicitur ad *complendum*: hodie vocari solent, *post-communio*, utpote post communionem dicenda.

IX. Imprimis itaque populo dicendum, quod ex mente Ecclesiæ illa oratio specialiter recitetur pro iis, qui communicaverunt, dicit Sacerdos sub silentio: *Quod ore Sumpimus, pura mente capiamus, & de munere temporali fiat Nobis remedium sempiternum*; quemadmodum monet Rudolphus Decanus Tungrensis *De Canonum observantia proposit. 23.* addens: „ Quæ utique orationes non pro his qui *communicaturi* sunt, sed qui *jam communicaverunt*, juxta proprietatem sui nominis agunt: ergo & ante ipsas communicare non negligunt, quicumque earundem orationum benedictione fovere desiderant.

X. Uterius populo exponendum, quod ipsa *communicatio* live participatio Sacramenti partem quodammodo Sacrificii constituat: ideoque summo opere conveniens

esse, ut dum unà cum Sacerdote Sacrificium offerunt, etiam unà de Sacrificio *sacramentaliter* communicando participant.

XI. Hinc indubiè factum; quod duodecim & amplius sæculis constanter sit observatum, ut in Ecclesiis sacra Communicatio extra Missarum solemnè non distribuatur.

Et si fides Morino *lib. 8. de pœnit. cap. 14. num. 2.* Nec in Ecclesia conservabatur Corpus Christi alium in finem, quampropter infirmos, una scilicet ex pane consecrato particula. Quocirca sanis non erat extra sacrificii actionem communicandi locus. Consuetudo moderna Corpus Christi propter fidelium communionem reservandi *recentest*, à *Monachis mendicantibus* primum introducta, deinde ab aliis plerisque usurpata quæ nondum tamen *Romanus ritus* *rubricas* expungere potuit.

XII. Quod de *rubricis* hic asserit Morinus, verissimum esse evincit *rubrica* Ritualis Romani Pauli V. quæ *titulo de Sacramento Eucharistia* hæc præscribit: „ Communicatio autem populi intra Missam statim post communionem Sacerdotis celebrantis fieri debet (nisi quando ex *rationabili* causa post Missam sit accipienda) cum orationes, quæ in Missa post communionem dicuntur, non solum ad Sacerdotem, sed etiam ad alios communicantes spectent.

Hujus ritus venerandam antiquitatem, atque utilitatem haud ignorans S. Carolus, in concilio V. Mediolanensi *par. 1. tit. 9.* statuit: „ Hoc institutum quod *antiquissimum* ritus est, Sacerdos religiosè servet, ut *intra Missarum solemnè*, postquam scilicet Sanguinem ipse sumpserit, fidelibus sacram communionem ministret.

XIII. His addere poterit Parochus, etiam hodie in omnibus Ecclesiasticis communitatibus ritum illum servari; ut communicatio præcipuè conventualis intra Missarum solemnè distribuatur.

XIV. Præter communicantes requirebant insuper Antiqui populi frequentiam & assistentiam, ut Missa diceretur solemnè, & publica. Unde Missæ illæ ipsis erant *publicæ*, in quibus unà cum Episcopo aut Pastore populus conveniebat, tametsi etiam sine cantu fierent, quo sensu eas frequenter accipit S. Gregorius, dum vetat in Monasteriis *publicas* Missas eo fine, ne in servorum Dei secessibus occasio præbeatur popularibus conventibus; ut pluribus ostensum capite præcedenti.

Hoc sensu, Missæ, quæ in Monasteriis etiam cum cantu & exteriori pompa, atque circumstante Monachorum conventu fiebant, *privatæ* dicebantur.

XV. At sæculo 9. invaluit aliud genus Missæ *privatæ*, quæ à quibusdam *solitaria* dictæ fuerunt; eò quod Sacerdos solus etiam nemine ministrante aut præsentè *solitariè* & *privatim* eas perageret.

Hæ primùm in Monasteriis à Monachis frequentatæ: sensim etiam ad Presbyteros sæculares transferuntur.

XVI. At hæ, ubi primùm invaluerunt, à pluribus improbatæ fuerunt, tanquam primariò Missæ instituto, ritibusque Ecclesiasticis parum consonæ. Concilium Moguntinum anno 813. *Canon. 43.* „ Nullus Presbyter ut nobis videtur, *solus* Missam cantare valet rectè. Quomodo enim dicet, *Dominus vobiscum*, vel, *sursum corda* admonebit habere & alia multa his similia, cum alius nemo cum eo sit.

Et fortius circa idem tempus Concilium Parisiense VI. *lib. 1. cap. 48.* „ Irrepsit in plerisque locis, partim incuriâ, „ partim avaritiâ reprehensibilis usus, & congrua emendatione dignus, eo quod nonnulli Presbyterorum sine Ministris Missarum solemnè frequentent: quod nec verba Domini Salvatoris, quibus mysteria corporis & sanguinis sui Discipulis celebranda tradidit; nec Apostoli Pauli documenta declarant; nec etiam in ipsis Actis Apostolorum, si enucleatim legantur, ita fieri debere ullo modo invenitur. Unde conveniendus imò interrogandus nobis videtur hujusmodi Corporis & Sanguinis Domini solitarius consecrator, quibus dicit: *Dominus vobiscum*, & à quo illi respondetur: *Et cum spiritu tuo*: vel pro quibus supplicando Domino inter cætera *Memento Domine de omnibus circumstantiis*, cum nullus circumstet, dicit, Quæ consuetudo quia Apostolica & Ecclesiastica auctoritati refragatur, & tanto mysterio quemdam debonationem irrogare videtur, omnibus nobis in communi visum est, ut deinceps hujusmodi usus inhibeatur; provideatque unusquisque Episcoporum, ne in sua Parochia quisquam Presbyterorum, Missam solus celebrare præsumat, & si hanc definitionem superbiendo transgressus fuerit, Canonice correctioni subjaceat.

Simile Decretum Concilii Nannetensis refertur apud

apud Ivonem *parte 3. cap. 7.* additque: » Quapropter illa »periculosa superstitio, maximè à Monasteriis Monachorum exterminanda est. Provideant autem Prælati, ut Presbyteri in cœnobiis & aliis Ecclesiis *cooperatores* habeant in »celebratione Missarum.

XVII. His aliisque Decretis relatis concludit Bona *lib. 1. cap. 13. num. 5.* » Rejctæ itaque & reprobatæ fuerunt Missæ »solitariae, quæ à solo Sacerdote nemine adstante & respon- »dente dicebantur, hac potissimum ratione, quia absurdum »visum est, quod Sacerdos diceret *Dominus vobiscum, Sursum* »corda, *Gratias agamus*, cum nullus responderet: aut invita- »ret ad orandum, dicens *Oremus*, nemine præsentem, qui se- »cum oraret; & in Canone memoriam faceret omnium cir- »cumstantium, cum nemo adesset.

Quin si verba prædictorum Canonum nec non orationes atque ritus Missarum proprius attendantur, videntur præcipuè intendisse Patres, ut Missa publicè pluribus assistentibus & circumstantibus diceretur.

XVIII. Et quidem Gratianus Decretum suum scribens sæculo 12. *Dist. 1. de Consecrat. Can. 61.* refert Decretum sub nomine Soteris Papæ: » Hoc quoque statutum est, ut nul- »lus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibi que respondentibus ipse »tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur (*Dominus vobiscum*) & illud in secretis (*Orate pro me*) apertissime »convenit, ut ipsius respondeatur salutationi.

Decretum hoc nonnulli Anacleto Papæ adscribunt; ac neutri adscribi posse rectè notavit Bona loco citato: » eò »quod nihil magis alienum à praxi & spiritu illius sæculi, »quàm solitariae Missæ celebratio: nec puto, ait, voluisse fan- »ctos illos edita lege tollere abusum, qui non nisi post ali- »quot sæcula inter Monachos irrepsit.

XIX. Nihilominus ex suppositio hoc Decreto non obscurum est, aliquos circa tempora illius supposititii Decreti dubitasse, num Missa uno ministro assistente ritè celebrari posset; quod & Bona ibidem annotavit.

Quin observat Boëtius Epo *ad cap. 3. De vita & honest. Cleric. num. 7.* » Sanè nostratibus olim in Sacris etiam quoti- »dianis & inferioribus vel secundariis, id est, non summis, »insolentissimum fuisset visum, si Sacerdos ullus absque duobus »inservientibus & respondentibus (altero ad Altaris cornu »dextrum, altero ad sinistrum constituto) celebrasset.

XX. Non tamen defuerunt, qui solitarias has Missas propugnarent; atque Sacerdotem, tametsi solus esset, posse omnia etiam pluraliter ad circumstantes dicta veraciter enuntiare. Et præ reliquis B. Petrus Damiani in Opusculo ad Leonem inclusum tunc Eremitam, quod intulavit *Dominus vobiscum*, quo pluribus ostendere conatur, quod Sacerdos in Missa possit veraciter dicere *Dominus vobiscum*, aliâque similia; atque sibi etiam respondere, æquè quàm Clericus privatim Horas Canonicas recitans potest similia pronuntiare, & sibi ipsi respondere.

XXI. Ex quo consequens esset, quod nisi Decreta positiva obstarent, non minùs liceret Sacerdoti sine Ministro Missam facere, quam privatim Horas Canonicas persolvere: quam sequelam ut legitimam non obscure quoque agnoscit Cardinalis Bona.

XXII. Quidquid sit, hoc certum est, Missas has solitarias, quæ à solo Sacerdote nemine præsentem aut ministrante dicebantur, pristinis sæculis ignotas fuisse, privatas verò olim rariores quàm hodie; hasque posterioribus sæculis nimium esse multiplicatas, ut infra notabitur.

Ad hæc constat, juxta modernam disciplinam ob reverentiam Sacrificii vetitum esse (saltem extra casum necessitatis) sine Ministro seu assistente Missam celebrare; atque ad minus unum requiri ministrum Sacerdoti celebranti assistentem.

XXIII. Cum autem dubitari nequeat, quin hæc functio, nimiram ministrandi ac respondendi Sacerdoti in Missæ Sacrificio, sapiat aliquo modo conditionem functionis Ecclesiasticæ; tribuatque jus ad ipsum Altare accedendi, jam pridem creditum fuit, eam Clericalem esse; solisque Clericis committendam.

Unde antiquus Decreti Gratiani Glossographus commentans Canonem 61. *Dist. 1. De Consecrat.* ubi dicitur, ut nullus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat nisi duobus præsentibus, sibi que respondentibus, quærit, » nunquid necessarium est, ut sint duo Clerici: aut nunquid duo laici, aut unus Clericus & alter laicus, aut alter masculus, & alter »fœmina sufficerent? » Respondet: satis videtur, quod debent esse duo Clerici.

XXIV. Antiqua Statuta Diœcesis Cameracensis renovata in Synodo Diœcesana anno 1550. *tit. de Eucharistia* habent: Nullus sine CLERICO celebrare præsumat.

Nonne idipsa Synodi Belgicæ quodammodo suppo-

nunt, dum non alia de causa exigunt in Ecclesiarum Parochialium Custodibus statum & tonsuram Clericalem, nisi quod Custodes tanquam Ecclesiæ Ministri, teneantur Parocho in celebratione Missarum, & reliquis functionibus Pastoribus assistere & ministrare? uti *part. 1. tit. 4. cap. 1. & 2.* ostensum fuit.

XXV. Idipsum appertius declaravit S. Carolus dum statuit in sua Synodo Diœcesana IV. *Decreto 28.* » In Missæ »etiam sacro, non laicus, sed Clericus qui alteri ministret, »semper adhibeatur.

Deinde subjungit: » In omni igitur Parochiali Ecclesia »illum talem Parochus habeat, ut est Provincialibus nostris »Conciliis præscriptum.

Nec tantum in Ecclesiis Parochialibus, sed etiam Cappellis & Oratoriis, Clericum qui Sacerdoti ministret constitutum esse vult; & nisi similis Clericis fuerit, vetat in iis ab ullo Sacerdote celebrari, nisi, ait *hujus rei facultatem NOMINATIM SCRIPTO expressam A NOBIS impetrarit.*

XXVI. Sed quia inter Clericos nonnunquam inveniuntur, qui huic sacræ functioni obeundæ aut digni aut convenientes non sunt, decrevit ipse Carolus ibidem: » Clericus ne Sacerdoti in altari ante ministret, quam in il- »lius ministerii functione ritè instructus sit, & ab eo (Ma- »gistro cæremoniarum) probatus.

Et paucis interjectis: » Nec verò Ecclesiasticus homo, »Cantoris, Sacristæ, Custodis, Clericis in Missæ Sacro ministran- »tis munus, aliamve Ecclesiasticam functionem in quavis »Ecclesia suscipiat: nisi illius uniuscunq; muneris in ea »Ecclesia gerendi à nobis facultatem scriptam quotannis re- »novandam *vita etiam ac moribus à nobis probatus* impetrarit.

XXVII. Neque ipsi Carolo suffecit, ut Minister esset Clericus, atque circa suum ministerium, vitam, moreque probatus; sed insuper voluit, ut vestitu exteriori se tanti ministerii dignum ministrum exhiberet. Unde in Concilio Mediolanensi IV. *parte 2. cap. 10.* voluit, ut » Clericus Sacer- »doti ministrans semper indutus sit superpelliceo puro & »mundo eoque non lacero neque ulla alia ratione indecen- »ti; si contra fecerit, tum ipse, tum sacrista, tum Ecclesiæ »præfectus, tum Sacerdos etiam, qui sibi ministrare per- »miserit, plectatur arbitratu Episcopi.

Similiter Concilium Aqueense anno 1585. titulo *De Celebratione Missæ* decernit: » In celebratione Missæ Sacerdos »ne se conterat ad Altare, nisi Clericum in decenti habitu, & »cum superpelliceo mundo cum manicis, sibi inservientem »habuerit. Quibus verò in locis propter inopiam Cleri- »cus ita commodè haberi non poterit, caveat, ne celebret »absque hujusmodi Clerico nisi facultatem ab Episcopo in »scriptis impetraverit.

Synodi Belgicæ injungentes Custodibus, ut parati sint quacunque hora Parocho celebranti, etiam privatim assiste- re in habitu decenti & superpelliceo induti, sat indicant, se quoque desiderare habitum Clericalem & honestum in Ministro Sacrificii. Decreta Synodorum videri possunt dicto *tit. 14.*

XXVIII. Sanctus Carolus addidit in Concilio Mediol. VI. » Clericus, qui in Missæ Sacrificio ministrat, dum eam »functionem obit, ne preces horarias, neque aliud quid- »quam de libro aliove officio recitet; sed toto intimæ pieta- »tis studio ad ministerium attentus sit, quod tunc pie reli- »giosè exequi debet. Titulo *quæ ad Missam pertineat.*

XXIX. Si laicos huic functioni adhibere ægrè tulerint Concilia, multò minùs mulieres adhibendas esse nemo non intelligit.

Scitur, jam pridem dictum fuisse, *non oportere mulierem ad altare ingredi.* Canone 44. Laodicæno.

Et sæculo 5. ad Episcopos Lucaniæ scripsit Gelasius I. » Impatienter audivimus tantum divinarum rerum sub iuste »despectum, ut fœminæ lacris Altaribus ministrare ferantur. *Epist. 9. cap. 26.*

Idipsum prohibet Concilium Nannetense *Can. 3.* idque secundum Canonum auctoritatem. Et sæculo 13. ad Othonem Cardinalem Tusculanum scribit Innocentius IV. » Mulie- »res autem servire ad altare non audeant, sed ab illius mi- »nisterio omninò repellantur. *Ep. 10. c. 4.*

Synodus Iprensis sub Rithovio *tit. 15. cap. 2.* expressè statuit, ut non permittatur in altari ministrare celebrantibus fœminæ, quantumvis religiose.

Antiqua Decreta Cameracensia in Synodo Diœcesana anno 1550. renovata loco citato præcipiunt sub pœna 20. » solidorum Parisienium, ne quis Presbyter permittat alta- »ri, vel circa altare, mulierem insistere, dum divina cele- »brabuntur.

Novissimè quoque Synodus Namurcensis sub Wach- tendunck *tit. 6. cap. 11.* » Inhibet omnibus mulieribus »tempore celebrationis Missæ vel Laudum, quæ celebra- »buntur

»buntur cum Venerabili Sacramento, se inter sepimenta
»vel cancellos altarium illorum sistere propter reveren-
»tiam Sacramenti, ne & Sacerdos celebrans, aut alias Vene-
»rabile tenens, earum aspectu tentetur, sub pœna publicæ
»admonitionis aut alia simili.

Plurima sunt & Synodorum & Episcoporum Decre-
ta, quibus inhibetur mulieribus accessus ad altaria, præ-
sertim dum ipsa Divina in illis celebrantur; quæ conse-
quenter ostendunt, omnino alienum à mente illorum esse,
se, ut mulier quæcunque ipsi Sacerdoti celebranti in altari
assistat.

XXX. Ostendunt præallegata Decreta, quàm indignum
sit, ut actioni functionive tam sanctæ ac sublimi in mini-
strum hodie, non laicus modò, sed nescio quis vilissimus
ac immorigerus puerulus, seu juvenis adhibeatur; quem
nechonestiores laici; imò opifices sibi ministros addiscere
vellent.

Imò adeò apud plerosque viluit Missæ Sacrificium, ut
vel laicum honestiorem quasi pudeat, libique quasi dede-
cori vertat, Sacerdoti in Missæ celebratione ministrare;
illudque quodammodo proprium puerorum, aut famulo-
rum credatur.

XXXI. Si sanctitati ac dignitati alicujus actionis meritò
respondeat sanctitas & dignitas Ministrorum, non obscu-
rum erit colligere, quàm alienum sit à sanctitate hujus
actionis, admittere pueros seu juvenes, qui non dico nul-
lam vitæ morumque sanctitatem, sed è contra magnam de-
formitatem frequenter præ se ferunt.

XXXII. Si sancta sanctè sint tractanda; quid indignius,
quam in ministrum tam sancti mysterii admittere pueros,
qui nullam hujus functionis ideam habentes, omnia quæ
agunt, aut dicunt, sine ullo pietatis sensu, aut cordis affectu
tanquam psittaci nihil intelligentes, aut aliò distracti e-
nuntiant, aut intradentes sæpe balbutiunt?

XXXIII. Synodus Tridentina non vult à Sacerdote
Missam celebrari, nisi prius, qui intersint decenter com-
posito corporis habitu declaraverint se mente, ac devoto
cordis affectu non solum corpore adesse.

Hæc si in assistentibus indifferenter requirat; an mi-
nus forsitan ministrante, qui propius Sacerdoti assistit;
atque tanquam minister Sacerdotis magis ad Sacrificii obla-
tionem totamque actionem concurrat.

XXXIV. Imò S. Carolus vult ut » cum Sacerdos ad al-
»tare accellerit Sacrificium Missæ facturum, Clericus, qui
»tunc ministraturus est, ubi alius non sit qui tunc hoc offi-
»cium præstare possit, circumspiciat astantes; & si quem-
»piam animadverterit marem vel sceminam in composito
»corporis habitu, vel alias cum injuria vel irreverentia
»sanctissimi illius Sacrificii interesse, moneat graviter....
»Missa verò inchoata si quid hujusmodi fiat, hoc idem of-
»ficium admonendi itidem ille minister Clericus præstet
»modestè & graviter. Concil. Mediolanense IV. parte. 2.
cap. 10.

Nostro hoc sæculo si vixisset Carolus, vidissetque nul-
lum penè nisi pueros aut viliores homines in Missæ admi-
nistratores adhiberi, cavisset profectò hoc monendi officium
illis committere; quin potius designasset, qui removendis
repellendisque à sacris altaribus hujusmodi immorigeris
ac vilibus ministris invigilassent.

XXXV. Quandoquidem ob hujus Sacrificii sanctitatem
ac reverentiam Sacerdos ex præscripto Concilii Tridentini
Missam celebrare nequeat, nisi prius qui inter sunt, exter-
no habitu ostendant, se mente ac devoto cordis affectu
adesse; an licitum erit Sacerdoti Missam celebrare, prius-
quam adsit Ministraturus, qui externo corporis habitu de-
clareat, se mente, ac devoto cordis affectu adfuturum & mi-
nistraturum?

XXXVI. Ad hæc, Minister Sacrificii Sacerdoti respon-
dens vices totius populi supplet; publici Ecclesiæ Mi-
nistri partes agit.

Porro an quidquam indecentius, quam ut nomine Ec-
clesiæ sive fidelis populi, in actione adeò sublimi depu-
tentur vilissimi quique pueruli, aut juvenes, qui nec quid
agatur intelligunt, nec attendunt.

XXXVII. Quis sanè infidelium, aut Hæreticorum non
putet esse actionem ludricam, aut vilissimam quandam tra-
gœdiam, dum videt Sacerdotem cum nescio quo immori-
gero, ac verba vix balbutiente puero, in altari alternatim
Psalmum & orationes recitantem; ipsam confessionem fa-
cientem, aliaque agentem; Quis unquam infideli aut hæ-
retico persuadèbit, ibi actionem sublimissimam; & qua
ipsa Religio Christiana sanctiorem aut digniorem non ha-
bet, peragi;

XXXVIII. Imò abusus hic adeò invaluisset; atque
Fidelium fides ob multiplicatam Missarum circa hujus
actionis dignitatem ac sublimitatem penè elanguisset, etiam
ipsis Catholicis indubiè hic abusus appareret execrandus &
intolerabilis; utpote ipsum Sacrificium in summam profa-
nationem ac vilipendium adducens.

XXXIX. Sanè si ullibi hîc verificatur, quòd mala con-
suetudo sive corruptela, nisi citius eradicetur, in privile-
gium & jus assumatur, ac pro lege venerari incipiat. *Can. 3.
Dist. 8.*

Neque hic abusus aliunde quàm ex nimia Missarum pri-
vatarum multiplicatione; & mercenario multorum Sacer-
dotum celebrandi modo originem & incrementum ha-
buisset certum est; atque inde unà quasi invaluit, quod sæ-
pius nec pueri illi ad ministrandum haberi queant; nî &
ipsi munusculo aliquo alliciantur; imò quidem ex ipsa
Missæ assistentia, non secus ac Sacerdotes ex celebratione
quæstum aucupentur & sollicitè quærant; atque ita ab in-
fantia quasi mercenariam idæam de Divinis officiis & fun-
ctionibus concipiant.

XL. Episcopi alique Ecclesiarum Prælati & Pastores fa-
cile ex his perspicere poterunt, quàm meritò totis viribus
conentur hunc abusum, ipsi Missæ Sacrificio adeò indig-
num; & ipsum Sacrificium profanantem & quasi risui hæ-
reticorum exponentem, penitus eradicare; attendentes, « ut
»non nisi gravissimè, & ut summum quoddam totius Eccle-
»siæ negotium celebretur hoc Sacramentum, neque quili-
»bet etiam nullius sensus puerulus ad ministrandum admit-
»tatur: « ut loquitur Petrus De Soto *De Sacram. Euchar.*
lect. 15.

CAPUT IV.

De Oblationibus populi inter Missarum solemnia.

- 1 Oblationum usus antiquus.
- 2 Quis oblationum ritus in Ordine Romano?
- 3 Sæculo VI præcipitur panis & vini oblatio.
- 4 Ex pane oblato Eulogia populo distribuebantur; in quarum lo-
cum successit Panis benedictus.
- 5 Formula benedicendi Eulogias.
- 6 Panis benedictus fumebatur olim ex Pane à populo oblato pro
consecratione.
- 7 Hodie pro Pane benedicto offertur specialis Panis.
- 8 Hic Panis est symbolum unionis; & non nisi in Missa Parochiali
offerendus.
- 9 Quo affectu offerendus?
- 10 Quaratione Panis hujus oblatio juribus honorificis adscribatur?
- 11 Occasione prærogativæ in præsentatione Panis benedicti contro-
versie motæ.
- 12 Olim Eucharistia consecrabatur ex pane & vino oblato à po-
pulo.
- 13 Hodie etiam hujus ritus extat memoria.
- 14 Oblatio Panis & vini mutata in denarios.
- 15 Primitiis hi in usum pauperum cedebant; postea in usum Sacer-
dotis.
- 16 Paulatim usus oblationum penè defecit; & quæ defectionis ra-
tio?
- 17 Usus oblationum instauratum voluit S. Carolus.
- 18 Quibus motivis populus ad usum oblationum excitandus, & quo
affectu eas facere debeat?
- 19 Notoriè criminosi oblationes non recipiendæ.
- 20 Prudenter hodie in hoc procedendum.
- 21 Rejiciendi publicè à S. Eucharistia non semper repellendi ab offe-
rendo.

I. UT populus ad ipsius incruenti Sacrificii oblationem
se concurrere amplius ostenderet; atque unà cum
Sacerdote sacrificium offerret, vetus in Ecclesia
Christianorum mos fuit, ut qui ad Missarum solemnia con-
veniebant, suam unusquisque partem sacrificii offerret.

Ad hunc ritum non obscure alludit S. Cyprianus *Libro de
operibus & eleemosyna* dicens: »Locuples & dives es; & Domi-
»nicum celebrare te credis, quæ in Dominicum sine sacrifi-
»cio venis, quæ partem de sacrificio, quod pauper obiulit, su-
»mis.

Hæc verba Cypriani expendens vir eruditus Nicolaus
Rigaltius scribit: »Sacrificia dicit eleemosynas in usus fide-
»lium collatas. Inter eleemosynas erant panes per Euchari-
»stiam sacrandi. De panibus autem istis quandoque dives
»parcus & sterilis, hoc est, qui nihil contulerat in eleëmo-
»synam, fumebat Eucharistiam. Quod pudendum esse ait
»Cyprianus.

II. Plurima sunt pristini illius moris apud Antiquos te-
stimonia; eumque per plura sæcula in Ecclesia perdurasse,
evincit antiquus Ordo Romanus post tempora Sancti Gre-
gorii conscriptus; in quo legitur: »Tranlit Sacerdos ad
»suscipiendas oblationes. Interim Cantores cantant offer-
»torium cum versibus, & populus dat oblationes suas, id
est,

est, panem & vinum, & offerunt cum fanonibus candidis, primo masculi deinde foeminae. In Ordine Romano II. apud Mabillonium *tomo 2. Musei Italici pag. 47.* notatque *pag. 554.* Fanones hic accipi pro *panno oblongo*, ad offerendas recipiendasque oblationes.

III. Quin & hujus ritus tanta fuit apud Majores nostros religio, ut dum sub finem saeculi VI. deprehendissent Patres Concilii Matisconensis II. Christianos nonnullos ad Missarum solemniam accedere, *nullam admoventes hostiam*, decreverint *Can. 4.* Ut in omnibus Dominicis diebus Altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam panis quam vini, ut per has oblationes & peccatorum suorum fascibus careant, & cum Abel vel ceteris justè offerentibus promereantur esse consortes.

IV. Hinc ritum indicare quoque videtur Concilium Nannetense (quod saeculo IX. celebratum creditur) *Canon. 9.* Presbytero mandans, ut de oblationibus quae offeruntur à populo consecrationi supersunt, partes incisas habet in vase nitido, quas post Missam illis distribuat, qui non communicarunt. Quas particulas Canon *Eulogias* vocat; quarum vices hodie in nonnullis Ecclesiis supplet panis benedictus; quem in locum *Eulogiarum* successisse omnes agnoscunt; ut propterea dixerit Honorius Augustodunensis in *Gemma cap. 67.* panem illum vocari *Eulogiam*.

V. Benedicebantur Eulogiae hac formula, quae in dicto Canone praescribitur: Domine sancte, Pater omnipotens, aeternae Deus, benedicere digneris hunc panem tua sancta & spiritali benedictione, ut sit omnibus salus mentis & corporis, atque contra omnes morbos & universas inimicorum insidias tutamentum. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, panem vitae qui de caelo descendit, & dat vitam ac salutem mundo, & tecum vivit & regnat, &c.

VI. Praeterea ex hoc Canone patet, Eulogias sive panem benedictum olim desumptum esse ex panibus oblati pro consecratione; quod & apud Graecos servatum fuisse testatur Cabasilas in expositione Liturgiae *cap. ult.* Sacrificio peracto, ait, Sacerdos oblatum panem, ex quo sacrum panem abscondit, in multa divisum tradit fidelibus; ut qui sanctus sit, eò quod Templo fuerit dedicatus & oblatus. Illi autem cum reverentia suscipiunt, & dextram deosculantur.

VII. Postquam verò hodiernae illae graciles & rotundae hostiae pro consecratione confici coeperunt, Parochiani aut unus pro omnibus panem offerre coeperunt, qui per Parochum benedictus, Parochianis intro Missarum solemniam distribuitur in signum communionis; sive ut telleram, quam Christiani à suo Parocho accipiunt, in signum fraternae communicationis in fide & charitate.

VIII. Cum autem haec unio & confederatio specialiter esse debeat inter fideles unius Parochiae; utpote unam quasi Ecclesiam constituentes, etiam hoc unitatis & charitatis symbolum in solis Ecclesiis Parochialibus sub Missa Parochiali distribuendum est. V Conc. Rothomag. 1581. *tit. 9. num 23.*

IX. Optandum esset, ut nobiles alique, tum in recipiendo, tum offerendo Pane benedicto, meminissent, panem hunc esse vicarium sacrosanctae Eucharistiae, ideoque à sanctis Patribus appellari *αυτιδωρον* & ita cum humilitate accipiendum, uti monet Franciscus Le Roy Antecessor Aurelianensis in tractatu De juribus honorificis in Ecclesiis *lib. 1. c. 12.*

X. Hic ostendit insuper eodem loco, hujus panis oblationem & acceptionem juribus honorificis eatenus annumerari, quod nobiles, alique honoratiores personae in illius praesentatione & receptione aliqua praerogativa gaudeant; quod & asserit Matthias Mareschal in suo tractatu gallico *Des droits honorifiques, titulo De distributione panis benedicti*; testaturque, panem benedictum ordinari praesentari Toparchis, Nobilibus, Officialibus, aliisque secundum gradus & officii praerogativam; quantumvis rationi magis consonum videretur, eum distribui primo occurrenti, quemadmodum sacra Eucharistia distribui solet, cujus hic panis est quoddam symbolum. Hac ille.

XI. Occasione praerogativae nonnunquam quaestiones litesque oriri notat idem Matthias; ac signanter sub initium hujus saeculi quaestionem fuisse super praesentatione hujus panis inter uxorem Patroni & Parochianos; illa sustinente sibi privatim competere vice sui mariti praerogativam praesentandi panem benedictum, quod & ipsi per tres sententias conformes adjudicatum fuit.

XII. Insuper ex citato Canone Nannetensi constat, ipsam Eucharistiam ex pane à populo oblato fuisse confectam; quod & indicat Sacramentarium S. Gregorii apud Pamelium *pag. 179.* Postquam enim praecipit cantari Of-

fertorium, ait: Et offeruntur à populo oblationes & vinum, è quibus in altari ponuntur, ut sacrentur.

Item Ordo Romanus loco citato ait: Archidiaconus accipiens oblatas ponit tantas super altare, quantae possunt populo sufficere.

XIII. Quin & nonnullae, quae etiamnum hodie extant in Missali, orationes *Secretae*; quae olim dicebantur *super oblata*, hunc morem evidenter supponunt; ac praeter ceteris oratio *secretae* dicenda Dominica V. post Pentecosten his verbis expressa, Propitiare Domine, supplicationibus nostris: & has oblationes famulorum famularumque tuarum benignus assume; ut quod singuli obtulerunt ad honorem, singulis proficiat ad salutem.

XIV. Quo tempore populus deserit panem & vinum in Missa offerre, incertum est. Hoc constat, quod tempore Honorii Augustodunensis moris jam esset, loco panis sive farinae denarios offerri; creditque Honorius, mutationis hujus originem rariori Fidelium communioni adscribendam: Quia, ait, populo non communicante, non erat necesse, panem tam magnum fieri, statutum est, eum in modum denarios formari; & ut populus pro oblatione farinae denarios offerret, In Gemma animae *cap. 58.*

XV. Addit deinde Honorius: Qui tamen denarii in usum pauperum qui membra sunt Christi cederent, vel in aliquid, quod ad hoc sacrificium pertinet.

Verum ut advertit Christianus Lupus Dissertatione II. proemiali ad tomum III. Schol. in Canones *cap. 11.* Haec puritas, quod non esset Apostolicae legis, & quod priorum oblationum emolumentis aut non possent, aut nolent privari Sacerdotes, non diu permansit: uti antea panis & vinum & farina, ita & hi denarii illis pedetentim appropriari coeperunt. Et haec ferè ubique est hodierna disciplina, ut oblata denarii inter Missarum solemniam ad altare cedant Sacerdoti; nisi alio titulo alteri competere ostendantur: sed de hoc jure latius infra, ubi de Decimis aliisque Ecclesiasticis proventibus agetur.

XVI. Illud hic insuper monet Christianus Lupus, quod postquam denarii oblata in usum Sacerdotum cedere coeperunt, hinc ob avitam populi, de Cleri avaritia & nimis proventibus, calumniam, defecerit paulatim etiam denariorum oblatio, contracta ferè ad solam Missam in exequiis defunctorum. Accedens (pergit Lupus) Ecclesiarum, Altarium in eadem etiam Ecclesia, Sacerdotum, plurium quotidie in eodem quoque Altari Missarum multiplicatio istam contractionem strenuè adjuvit.

XVII. Hunc oblationum morem & institutum ab Apostolorum tempore ad nos devolutum; at injuriâ temporum penè abrogatum, varia Synodi posterioribus his temporibus restituendum decreverunt, atque praeter ceteris Synodus Mediolanensis IV. sub S. Carolo *parte 2. cap. 15.* declarat, oblationum institutum, quo gravius his temporibus à fidei doctrinaeque Catholicae hostibus exagitur, & languescente pietatis studio, quo magis à Fidelibus negligitur, hoc diligentius servari, atque ad executionis usum, ubi intermissum est, revocari convenit, cum praesertim & ad divinum cultum pertineat, & populis salutare sit, ad expiandaque peccata utile.

Postea monet Episcopos, ut omni modo curent, ut in solemnitatibus Domini, diebusque Dominicis ac Festis item, quos coli, aut praecipiti, aut consuetudinis est, omnino Christianus aliquid, prout sua quisque pietate devotioneque maluerit, Deo offerre procuret, idque in Ecclesia vel Cathedrali, cum ad Missae Sacrificium, quod solemniter celebratur, vel in Parochiali cum Parocho convenit.

Quo gratius autem Deo sit quod offerunt, ad praestandum accedant Fideles intima animi pietate, spiritali hilaritate, sancta charitate, omnique Christiana devotionis reificatione.

XVIII. Hujus quoque instituti restitutionem multum urisit Synodus Colonienfis anno 1549. *cap. 20.* declaratque illud penitotum abire coepisse in desuetudinem, bonibus piis causam & originem offerendi ad altare ignorantibus & impiis cupiditate Sacerdotum usum illum introductum calumniosè asserentibus.

Quapropter praecipit Verbi Divini Concionatoribus, ut populo veritatem rei istius & utilitatem exponant; hortenturque omnes sequi Majorum studia, ut vel exigui munusculi oblatione suam pro rebus à Deo acceptis ostendant gratitudinem.

En primum motivum, quo populus ad hunc ritum excitandus est.

Deinde subjungit alterum motivum: Quo etiam preces Ecclesiae in eos conquadrant. Certum enim est, jam pridem Ecclesiam voluisse specialem in Missa memoriam Offerentium

tinum fieri; atque plures etiamnum recitari orationes ad offerentes specialiter directas; uti capite sequenti latius ostendetur.

Præterea monet Concionatores, „ut inculcent eis, quòd Deus non tam ad dona, quàm ad voluntatem & mentem priorum respiciat: quanquam locupletes & divites convenit esse liberaliores, quo gratitudinis signum de se amplioris præbeant, & testentur se à Deo ad Dei honorem & cultum habere, quidquid habent.

Merito hinc præmonuit Synodus, ut hæc populo proponantur & inculcentur à Concinatoribus, illæ præsertim, qui de obligationibus populi non participant, AD CUPIDITATIS SPECIEM TOLLENDAM.

XIX. Denique S. Carolus paternarum traditionum atque Canonice disciplinæ zelosissimus conservator, & instaurator, in citato Concilio IV. decrevit: „Ab iis oblationes ne recipiantur, ut antiquo Canone vetitum est, qui scilicet inter se iniquo animo desistentes, inimicitias exercent, qui usurarii, meretrices, sacrilegi, raptores, quive alio nomine publicè notorieque criminosi sunt.

Canon antiquus, cuius hinc meminit S. Carolus, est Canon. 93. Concilii Carthaginensis IV. relatus apud Gratianum Dist. 9. Can. 2.

XX. Tametsi optandum esset, ut juxta mentem Ecclesiæ, puriorémque ejus disciplinam, hujusmodi notorii & scandalosi peccatores ab altaribus removerentur; nec ad Offertorium admitterentur, nihilominus magna prudentia & moderatione opus est, ut Parochi præsertim, ac inferiores Presbytericam disciplinam, ubi planè abolita est, revocent meritoque priusquam quidquam attentent, Episcopos aliósque Superiores consulent: qui & sacris Canonibus ab una parte: & temporum, personarum conditione aliisque circumstantiis ab altera parte ritè expensis, judicent, qualiter expediat, Canonicam hanc disciplinam esse executioni mandandam.

XXI. Neque illud dubium est, quin publici ac notorii peccatores nonnunquam ad offerendum oblationes ad altare admittendi sint; tametsi ad sacram Eucharistiam nullatenus essent recipiendi, imò publicè etiam rejiciendi, ob evidens periculum sacrilegii in hac admisione, non item in illa concurrens, nec non majus scandalum ex admisione ad sacram Eucharistiam, quàm ex admisione ad offerendum verisimiliter oriturum.

CAPUT V.

De Honorario Missæ, de quibus ea occasione populus instruendus?

- 1 Unde factum, ut Denarius extra Missam Sacerdoti offerri cœperit?
- 2 Quo tempore hoc cœptum fieri?
- 3 Pecuniaria eleëmofyna sæculo IX. nota fuit.
- 4 Ex hac eleëmofyna paulatim invaluit, ut laici voluerint Missas speciales pro se celebrari, quod initio vetitum videtur.
- 5 Idipsum erroris arguit Walafridus Strabo.
- 6 Olim arbitrio Sacerdotis relictum, utrum unum pro multis, an singula pro singulis offerentibus Sacrificia celebraret.
- 7 Hodie prohibitum plura honoraria à pluribus accipere; & uno Sacrificio satisfacere.
- 8 Sacrificium, quo hodie pro offerente Honorarium specialiter offertur, pluribus commune est.
- 9 Proponitur dubium circa prohibitionem accipiendi plura Honoraria pro uno Sacrificio.
- 10 Hodie non minus, quàm olim, Sacrificium infiniti valoris est.
- 11 Olim offerentes in Missa non petebant speciales pro singulis Missas.
- 12 Offerentes Honoraria hodie volunt celebrari pro se speciales Missas.
- 13 Sacerdotes ea lege Honoraria accipientes tenentur pro singulis Missas singulas celebrare.
- 14 Decretum Alexandri VII. in materia Honorarii.
- 15 Resolutio S. Congregationis in eadem materia.
- 16 Decreta Pontificum & resolutiones S. Congregationis infidelitatem & avaritiam Sacerdotem duntaxat feriunt.
- 17 Idipsum sæculo XIII. ostendit Archiepiscopus Cantuariensis.
- 18 Conciliatur doctrina Walafridi Strabonis cum censuris Pontificum.
- 19 Non minus hodie, quàm olim Sacrificium pluribus Missæ assistentibus pro ratione devotionis prodest.

Van Espen Jur. Eccles. P. II.

20 Honorarium hodiernum est quædam oblationis species, & ita à populo offerendum.

21 Monendus est, ne nimium fidat multitudini Honorariorum.

22 Ut quis sit particeps Sacrificii quid requiratur?

23 Sacrificium non applicatur pro solo Sacerdotum arbitrio.

24 Quæ fuerit occasio eam opinionem imputandi Ecclesiæ?

25 Pauperes æquè ac divites Sacrificii participes esse possunt.

26 Quid operetur specialis Sacerdotis applicatio?

27 Plus prodest devotè Missæ assistere, quàm curare pro se specialiter celebrari.

28 Ecclesia præcepit Missæ interesse, sed nunquam præcepit curare, Missas speciales celebrari.

I. CUM invaluisset vice panis & vini offerri in Missa denarios, idque in usum Sacerdotis celebrantis, tandem visum est, idipsum, quod in Missa offerre licebat, quoque ante vel post Missam offerri posse.

Itaque dum jam sentim oblatio inter Missarum solemniam penè cessabat, atque in Missis præcipuè privatis oblatio parum nota esset, tunc qui pro se specialiter tanquam offerente Missam celebrari, & orari volebat, id oblato denario à Sacerdote postulabat, atque hinc ille denarius, quem hodie Honorarium, aut stipendium Missæ vocamus.

II. Quo tempore denarii in Missa oblato in usum Sacerdotum cedere cœperint, & quando cessante oblatione in Missa, denarius extra Missam Sacerdoti offerri ab his, qui pro se Missam celebrari petebant, incertum est.

Sæpius laudatus Joannes Mabillonius in præfatione ad primam partem sæculi III. Benedictinorum n. 62. fatetur oblationi panis & vini à laicis antiquitus fieri solitæ, successisse eleëmofynam pecuniariam Presbytero factam, quam stipendium vocant: videturque ipsi, id fieri cœptum sæculo VIII. saltem in Missis privatis, nontamen ubique passim ante sæculum XII.

III. Pecuniariam eleëmofynam satis apertè designat Chrodegangus Metensis Episcopus in Regula Canonicorum scripta sub initium sæculi IX. ubi cap. 32. Et sæculo II. pecuniam in usum Sacerdotis, etiam extra Missarum solemniam, oblato fuisse testatur Petrus Damiani lib. 5. epist. 15. at hujusmodi pecuniæ oblato admisionem & in Clerico & in Monacho tunc malè voluisse advertit Christianus Lupus. Vide Dissertationem meam De pensionibus.

IV. Hinc factum (ait Mabillonius) ut laici ob modicam stipem singulas quique Missas sibi arrogarent.

Hunc usum introduci cœptum reprehendere videtur Eugenius Papa II. in Concilio Romano anno 826. Cap. 17. „Presbyteri nullius blandiantur aut suadeantur sermonibus, ut non omnium ad se concurrentium in quibuslibet sacris locis oblationes ad Missarum solemnitates recipiant: quia cum mediatores Dei hominumque existant, in exercendis votis relaxandisque peccatis largissimam debent orationem peragere.” Idipsum repetit Leo IV. in Synodo Romana.

V. Eodem tempore Walafridus Strabo nascentem ejusmodi morem erroris arguit in libro De rebus Ecclesiæ cap. 22. „Sed & in hoc error non modicus videtur, quod quidam se non posse aliter plenam commemorationem eorum facere, pro quibus offerunt, nisi singulas oblationes pro singulis offerant, vel pro vivis & defunctis non simul æstimant imolandum, cum verè sciamus unum pro omnibus mortuum, unum panem esse & sanguinem, quem universalis Ecclesia offert. Quod si cui placet, pro singulis singulæ offerre; pro solius devotionis amplitudine, & orationum augendarum delectatione id faciat, non autem pro stulta opinione, qua putet unum Dei Sacramentum, non esse generale medicamentum.

VI. His Walafridi Strabonis verbis relatis ait Cardinalis Bona lib. 2. Rerum Liturg. cap. 8. num. 7. „Hactenus ille, cujusque Sacerdotis arbitrio seu devotioni relinquens, unum pro multis offerentibus Sacrificium, aut singula pro singulis celebrare. Nostrorum verò temporum alia conditio est, alii mores: nec ullus ignorat, quid de hac re ab Apostolica Sede statutum sit.

Finalibus his verbis indicari, quæ tum sub Urbano VIII. tum Alexandro VII. in hac materia decreta factæ, haud obscurum est.

VII. Et quidem sacra Congregatio Cardinalium super interpretatione Concilii Tridentini auctoritate Urbani VIII. anno 1625. declaravit: „Ubi pro pluribus Missis, etiam ejusdem qualitatis celebrandis stipendia quantumcunque incongrua & exigua, sive ab una, sive à pluribus personis collata fuerunt, aut conferuntur in futurum Sacerdotibus, Ecclesiis, Capitulis, Collegiis, Hospitalibus, Societatibus, Monasteriis, Conventibus, Congregationibus, domibus ac locis piis quibuscunque,

„tam Sæcularibus, quàm Regularibus, sacra Congregatio sub obtestatione divini iudicii mandat ac præcipit, ut absolute tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleëmodynæ præscriptæ fuerint, ita ut a loquin, ad quos pertinet, suæ obligationi non satis faciant: quin imò graviter peccent, & ad restitutionem teneantur.

VIII. Quid igitur? probavitne Urbanus VIII. ita pro uno offerri posse Missæ Sacrificium ut illi soli & non aliis pluribus proffit; aut pro uno solo reliquis exclusis offerri possit quod *errorem non modicum, & opinionem stultam esse*, dixit Walafridus? nequaquam sanè. Nec enim minùs Sacrificium Missæ hodie, quàm olim, etiam illud, quod ratione accepti stipendii à Sacerdote pro aliquo particulari sub *stricta*, ut vocant, *intentione* celebratur, pro omnibus fidelibus Christianis vivis atque defunctis offertur. Nec minus in Missis illis, quas accepto stipendio pro aliquo particulari celebrat Sacerdos, quàm in aliis *liberæ*, ut ajunt, *intentionis*, à Sacerdote instruitur *memento vivorum & mortuorum*, ubi, Sacerdoti liberum manet, non obstante *stricta intentione*, specialem aliquorum memoriam facere; quin ex præscripto Missalis subjicit: *Et omnium circumstantium quorum tibi fides cognita est, & nota devotio, pro quibus offerimus, &c.*

Unde & Synodus Tridentina docens, Missas nullas esse proprie *privatas*; sed omnes censendas esse *communes*, hinc inter cæteras rationem reddit: „ Quod à publico Ecclesiæ Ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad Corpus Christi pertinent, celebentur. „ *Seff. 22. De Sacrificio Missæ cap. 7.*

IX. Cur ergo Sacerdos à pluribus *honorarium* sive *stipendium* accipiendo non satisfacit *unum* pro omnibus Sacrificium offerendo; quemadmodum olim, dum oblatio panis & vini in Missa fieri solebat, uno eodemque Sacrificio pro pluribus offerentibus oblato satisfaciebat; num forsitan qui hodiè *specialiter* pro se petunt, *dato stipendio*, Missam celebrari, aliquid plus de Sacrificio participant; quàm olim participant *offerentes* in Missa; vel offerentes plus participabant, si pauci, quàm si plures offerent?

X. Sicuti ipsum Sacrificium Missæ semper fuit quantum ex parte Christi primarii offerentis, & Hostiæ oblatæ infiniti valoris; ita semper incertum fuit, quantum ex illo infinito cuique Offerenti, aut instanti applicaretur; quidve ipsa Sacerdotis celebrantis intentio in hac fructus Sacrificii applicatione, ex mero Dei beneplacito dependente, valeret.

XI. Primitus ergo fideles sua munera offerentes, non petebant Missam *specialiter* pro se celebrari; sed sufficere credebant, si Missæ sacrificio devotè conjungerentur; atque unà cum Sacerdote ipsum Sacrificium offerent; divinæ Misericordiæ confidentes, Sacrificii fructum sibi applicandum pro ratione Sacrificii & dispositionis.

XII. At alia est hodierna Offerentium *honoraria* sive *stipendia* Missarum intentio, Hi enim ea mente & conditione *stipendia* hæc offerunt, ut tot Missæ quot dantur *stipendia specialiter* pro se vel alio quem nominant celebrentur & *specialiter* applicentur.

XIII. Et licet incertum sit, quid hæc specialis applicatio valeat; imò sub sola intentione *generali* stando non minus *sæpe* apud Deum mereatur, quàm *particularius* exigendo; uti monet Pius Herfonius *Tract. De Solicit. Eccles.* nihilominus Sacerdotes *honoraria* ex intentione & lege à Fidelibus oblata accipientes, ipsius quasi justitiæ leges infringent; suamque avaritiam proderent, si intentioni Fidelium non satisfacerent: hancque solam injustitiam, atque Sacerdotum avaritiam suo Decreto Urbanus VIII. meritò jugulavit; nihil de valore Sacrificii pro pluribus oblato; aut de efficacia applicationis ipsius Sacerdotis definiens.

XIV. Eodem imò majori fundamento hanc, quàm quorundam Sacerdotum lordida avaritia & cæca cupiditas parturiverat, opinionem damnavit Alexander VII. anno 1665. „ Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere & Sacrificium *unum* offerre; neque etiam est contra *fidelitatem*, etiam si promittam, promissione etiam juramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

XV. Similiter proposito dubio Sacræ Congregationi, „ An cum Ordinarius præscripserit eleëmodynâ congruam juxta qualitatem loci, personarum ac temporum, Sacerdotes accipientes stipendium minus congruum, teneantur Missas illis ab offerente præscriptas celebrare? Respondit S. Congregatio *Teneri*.

Item cum qualiter esset ab eadem Congregatione, „ An Sacerdotes, qui tenentur Missas celebrare ratione beneficii, seu Capellæ, legati aut salarii possint etiam manualemente eleëmodynâ pro Missis votivis, aut Defunctorum, recipere, & unico Missæ Sacrificio utrique oneri satisfacere?

Centuit Congregatio: „ Sacerdotes quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione beneficii, seu Capellæ, legati aut salarii, si eleëmodynâ pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa utrique obligationi satisfacere.

XVI. Hæc aliaque sententiarum monstra, quæ sacrilega Sacerdotum quorundam aviditas adinvenit, si quis unâ cum censuris hisce attendat, facile intelliget, Pontificum in censurandis propositionibus mentem duntaxat fuisse, injustitiam & avaritiam & Sacerdotum, Fidelibus Laicis imponentium, refranare.

XVII. Quod & obscure sæculo XIII. (quando Honorarium Missæ jam invaluerat) ostendit Archiepiscopus Cantuariensis anno 1281. in suis Constitutionibus *Can. 2.* discernens: „ Nullus plura recipiat annalia celebranda, quàm habet Socios celebrantes, illo casu excepto, in quo procurans suffragia fieri pro Defuncto, *consentit expressè* Defuncti memoriam alii, vel aliis copulari. Nec credat celebrans se dicendo Missam unam posse satisfacere pro duobus, pro quo utroque *promisit specialiter* & in solidum celebrare.

XVIII. Quod ergo suo tempore dixit Walafridus, *errorem non modicum & stultam opinionem esse* illorum, qui prætendebant, non posse fatisferi pluribus Offerentibus, nisi pro *singulis* *singula* Missæ celebrarentur: ideo dixit, quia tum temporis non invaluerat mos hodiernus dandi stipendium Sacerdoti *ea lege*, ut pro dante *specialiter* Missam celebret; sed oblatio simpliciter fiebat; ea duntaxat conditione, ut in Sacrificio *specialis* commemoratio fieret in ordine Offerentium.

Cum ergo ex parte Offerentium nihil esset, quod ad *singulas* Missas pro *singulis* Offerentibus celebrandis cogeret; nihil quoque impediabat quò minus *uno* Sacrificio, quod ex parte Sacrificii est infiniti valoris, omnibus fatisferet. At quam populus incipit offerre honorarium, sive stipendium Sacerdoti *ea lege*, ut pro se *specialem* Missam celebret, justitiæ leges refragantur, ut uno Sacrificio, contra fidem, saltem tacitè datam, pluribus satisfiat.

XIX. Manet ergo etiam hodie verum, quòd Missæ Sacrificium, quantum est ex parte Christi primarii Sacrificantis, & Hostiæ oblatæ sit infiniti valoris; atque Fidelibus assistentibus cum proportionem devotionis & fidei fructus illius communicetur æqualiter sive pauci, sive multi assistant.

XX. Deinde hoc quoque indubitatum est, hodiernum Missarum stipendium esse considerandum, ut voluntariè cujuscumque oblationis speciem; in locum oblationis in Missa primitus fieri solitæ surrogatam.

Intruendus ergo est populus, ne *Honorarium* illud habeat tanquam pretium Sacrificii, sed ut voluntariam oblationem; qua Deum tanquam rerum temporalium auctorem recognoscens, una cum Sacerdote Sacrificium offerre, & ipsius Sacrificii, ac signanter precum, quæ pro offerentibus funduntur, participes esse mereatur.

XXI. Monendus insuper est populus, ne in numero aut magnitudine *honorarium* nimium confidat quasi eorum sola oblationum virtutem Sacrificii consequatur: cum non tam ad oblationum magnitudinem, quàm offerentis affectum respiciat Deus.

Unde post alios dicit Petrus De Soto De Sacrificio Missæ *Lect. 7.* „ intentionem Sacerdotis offerentis & applicationem ejus prodelle quidem, sed juxta *dispositionem* illorum pro quibus offertur: Non enim quantum celebrans aut intendit, aut vult, consequitur, is pro quo celebrat, sed quantum *sua fides & devotio* digna vel capax est.

XXII. Quapropter Synodus Tridentina *Seff. 22. De Sacrificio Missæ cap. 2.* docens hoc Sacrificium esse verè propitiatorium, per ipsumque fieri, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in tempore opportuno, hanc requirit conditionem: *Si vero corde & recta fide, cum metu & reverentia, contriti pœnitentes ad Deum accedamus.*

Et S. Thomas ait: „ Hoc Sacrificium quod est memoriale Dominicæ passionis non habet effectum nisi illis, qui conjunguntur huic Sacramento per fidem & charitatem. „ *3. parte q. 79. art. 7. ad 2.* „ Et *art. 5.* Quamvis hæc oblatio (Sacrificii) ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna; tamen fit satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus secundum qualitatem devotionis, & non pro tota pœna.

Populus ergo sapius monendus, ut potius satagat fidem & charitatem piæque cordis affectum in se excitare, quibus ipsi Sacrificio jungantur, quàm accumulare nummos, quibus multa Sacrificia pro se offerri procuret.

XXIII. Hinc ulterius inculcandum populo, falsam omnino esse opinionem, quàm per calumniam Ecclesiæ imputant hæretici, & non pauci è Catholicis, si non verbis saltem suo agendi modo probare videntur: quod Missam

Missam ejusmodi actum externum esse sentiamus, quem Sacerdos suo arbitratu, quibus velit seu vivis seu mortuis accommodare queat, etiamsi is nulla fide, nullaque voluntate præditus sit. Quia aliquam ex hoc Sacrificio ad se utilitatem redire volunt, ejusmodi fiat oportet, quia ad divinam sperent misericordiam, alioqui citra propriam fidem & devotionem aliena actio neminem salvum & beatum facere potest, & Ecclesia Dei hac sua Sacrosancta victima homini impio non nisi hæcenus conferre aliquid potest, quam ut precibus illius causa id agat apud Deum, ut pro sua clementia hujusmodi hominum corda convertat.

XXIV. Hæc Michaël Episcopus Mesburgensis Concione 17. De Sacrificio Missæ, apud Georgium Cassandrum in consultatione de articulis religionis ad Imperatores Ferdinandum I. & Ferdinandum II. cap. 24. ibi pluribus ostendit, hanc opinionem falso Catholicis affingi.

XXV. Ex his quoque facile intelligunt pauperes, se posse non secus ac divites esse Sacrificii participes; modo ferventi charitate & viva fide Sacrificio jungantur; memores quod Sacerdos specialiter memoriam agens omnium circumstantium, addat: *Quorum tibi fides cognita est & nota devotio.* Quibus rursus evincitur, ut notat Cajetanus, applicationem hujus Sacrificii non sola intentione, sed devotione adjuncta perfici: cujus rei ratio sit, quia in Sacrificiis & oblationibus, quantitas devotionis magis pensatur, quam rei oblatæ.

XXVI. Quid igitur nihil operatur intentio sive applicatio Sacerdotis? Respondet Petrus de Soto loco citato: Intentio quidem celebrantis, maximè quando ille Deo gratus est, multum prodest, sed nihil determinati tamen haberi potest, nec id opus est inquiri: cum procul dubio magis valeat devotio accedentis. Sacerdos verò hanc applicationem applicans (ut loquuntur) isti aut illi, hoc agit ut eos Deo commendans, ipsi æstimationem valoris relinquat, & hoc quidem tam in ipso Sacrificio, quam in suis, quas vel ex Ecclesiæ ordinatione, vel voluntate propria Deo fundit precibus.

XXVII. Inde hanc sine ulla hæsitacione format conclusionem: Unde non est dubitandum, melius & utilius esse fidelibus, astare Sacrificio Missæ, & fide & devotione illi conjungi, quam curare, ut pro se sæpius celebretur.

Et licet Sacerdos etiam pro absentibus orare & Sacrificium offerre queat; nihilominus indubitatum est; & constat ex precibus, quæ tempore Sacrificii dicuntur, Missam specialiter pro circumstantibus, sive præsentibus offerri; ipsosque fideles præsentibus unà cum Sacerdote offerre; adeo ut ipse Sacerdos conversus ad populum dicat: *Orate Fratres, ut meum ac VESTRUM Sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.*

XXVIII. Hinc Ecclesia à suis primordiis rigidè mandavit fidelibus, diebus Dominicis festisque Missarum solemnibus devotè assistere; at nullibi mandavit, ut quis Missam pro se celebrari curet. Neque hæcenus ullus unquam asserit, neque asserere cum aliqua veri specie posset, utilius esse hominibus divitibus, etiam seposita lege positiva, jubere diebus Dominicis & festis Missam pro se celebrari, quam illi devotè assistere.

CAPUT VI.

Quid Sacerdotes in receptione Honorarii servare debeant; & quæ incommoda ex Honorario profluant?

- 1 Honorarium accipi debet à Sacerdote, ut oblatio voluntaria.
- 2 Honoraria habenda sunt ut alia bona Ecclesiastica.
- 3 Indignum est, ut Honoraria habeantur ut rerum profanarum pretia.
- 4 Cavendum Sacerdoti, ne de his Honorariis mercari videatur.
- 5 Nihil pro Missis exigendum.
- 6 Synodi Tridentinæ Decretum contra conventiones super Honorariis Missarum.
- 7 Decretum Synodi Mechliniensis contra similes stipulationes.
- 8 A Missæ celebratione abesse debet animus Mercenarius.
- 9 Modus agendi aliquorum Sacerdotum indicat Missas ad quæstum celebrari.
- 10 Indicium animi mercenarii in Sacerdotibus.
- 11 Secundum illius indicium.
- 12 Nonnunquam mercenario modo pro ratione stipendii major vel minor est Missæ solemnitas.
- 13 Indecens est, quod ex Honorariis Missarum Sacerdotes vivere debeant.

Van Espen Jur. Eccles. P. II.

- 14 Hinc contingit, plures non solo pietatis affectu Missam celebrare.
- 15 Verendum, ne hodie plures ex humano affectu ad Altare accedant.
- 16 Plures hodie videntur ordinari Sacerdotes, ut ex Missis victent.
- 17 Ob Honoraria Sacerdotes se facile Divitum obsequio cum vilipendio Sacerdotii addicunt.
- 18 Quod remedium contra hos abusus.
- 19 Sanctus Franciscus veritus Missas quæstuaras tantum unam celebrari voluit.
- 20 Sanctus Ignatius Honoraria accipi voluit.
- 21 Monasteria omne etiam spontè ablatum Honorarium respicientia meritò laudanda.

I. Hodiernum Missarum honorarium speciem quandam esse voluntariæ oblationis; atque in locum oblationum successisse capite præcedenti ostendimus; consequenter, sicut Laici illud tanquam Deo acceptam oblationem Sacerdoti offerre debent, ita quoque illud Sacerdotes non tanquam pretium Missæ, sed ut voluntariam oblationem grato animo accipere tenentur: unaque ostendere, se velle Deo voluntariè sacrificare. Et si quando nihil aut aliud minus liberali animo honorarii loco eis donatum fuerit, non in hoc contristentur, minimèque aliquod indignationis dent indicium; quin potius ut ostendant se magno liberalique animo gratis dare, quod gratis acceperunt; ab omni cogitatione & desiderio muneris ac honorarii se semper contineant; & si quando aliquid accipere cogantur, ut quamvis exiguum lætiori lubentiorique animo accipiant, quam paupercula illa vidua æra minuta duo, quæ sola habebat, in gazophylacium mittebat. Ita Directorium Ecclesiasticæ disciplinæ, Colonienfi præsertim Ecclesiæ accommodatum sub finem præsentis sæculi per Octavium Frangipanum Mirthum Episcopum Tricaricensem Sedis Apostolicæ per Germaniam inferiorem & Belgarum Provincias Nuntium: nec non per Facultatem Theologicam Lovaniensem approbatum, lib. 1. tit. De Divinis Officiis num. 53.

II. Hinc consequitur, honoraria hæc tanquam Fidelium oblationes in sustentationem Ministrorum Ecclesiæ Deo factas, non secus ac alias obligationes & decimas, bonis Ecclesiasticis esse annumerandas; uti rectè docet Boëtius Episcopus apud Duacenses olim SS. Canonum Primarius Antecessor ad Cap. 1. De Testamentis num. 80. adeoque Doctorum de his Honorariis Idæam, qui ea quasi patrimonialibus Clericorum accensent, atque à proventibus verè Ecclesiasticis distinguunt.

III. Pejorem adhuc de Honorariis his idæam formant illi, qui asserere non erubescunt, quod stipendia Missarum ad modum pretii rerum habent medium, infimum & summum: considerantes tanè illa non tanquam voluntarias fidelium religiosas oblationes; sed ut quædam profanarum rerum pretia. Quo quid turpius, ne dicam abominabilius cogitari potest!

IV. Cavendum autem Sacerdotibus, ne suo modo agendi, eam se de stipendio sive Honorario Missarum idæam habere ostendant; conventiones directè aut indirectè super hisce Honorariis ineundo.

De qua infami mercatura quorundam Sacerdotum ita anno 1324. conqueruntur Patres Synodi Tolletanæ Can. 6. Multa mentis amaritudine concitatur, gravisque doloris aculeus effodit mentem nostram, intelligentes, quod aliqui Presbyteri detestanda & abominabili ambitione cæcati, pro Missis per eos celebrandis pecuniam exigunt, & super hoc, ac si vellent vendere rem profanam, impudenter mercantur: quandoque etiam publicè, quæ eas faciunt celebrari, æstimantes, quod ex eorum facto pernicioso vendant gratiam Dei, quæ in Sacramento Missæ confertur, vel verius ipsum Deum, qui nobis sub specie dicti Sacramenti se exhibet, pecuniâ posse vendi.

V. Post hæc abominandum hunc abusum ex sordida Sacerdotum avaritia promanantem extirpare volentes, subjungunt: Verum cum dictum Sacramentum super omnia pretiosum, sit liberaliter sicut cætera Sacramenta celebrandum, districtius prohibemus, ne aliquis Presbyter pro Missis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam temporalem; sed gratè accipiat, si aliquid per facientem Missas celebrari oblatum sibi charitativè fuerit, absque pacto & conventionem quacunque. Qui verò contrarium fecerit, à celebratione Missæ per annum noverit se suspensum, & alias pro tam gravi excessu ad arbitrium proprii Episcopi puniendum.

VI. Synodus Tridentina advertens, Sacerdotes cupiditate excæcatos nequaquam à profano illo mercimonio cessare, injunxit Episcopis, ut è medio tollant, quidquid avaritia contra reverentiam Sacrificii Missæ induxit atque

imprimis, » cujusvis mercedum conditiones, pacta, & » quidquid pro Missis novis celebrandis datur; nec non » importunas atque illiberales eleemosynarum exactio- » nes potius quam postulationes, aliaque hujusmodi quæ à Si- » moniacæ labe, vel certè à turpi questu non longè absunt, » omnino prohibeant. » In Decreto de observandis & evitan- » dis in celebratione Missæ.

VII. Decreto Synodi Tridentinæ satisfacere cupiens Synodus P. I. Mechliniensis tit. De Decanis cap. 11. » Pastori- » bus quibuscunque Sacerdotibus inhihet sub pœna suspen- » sionis, ne per se vel alium, directè vel indirectè stipulentur pro Missis votivis, ad piorum postulationem celebrandis; sed » quod eis spontè oblatum fuerit, accipiant.

VIII. Dum verò Synodi adeò sollicitè cavent, ne quæ conventio aut illiberalis eleemosynarum exactio, aliunde turpem quæstum sapiens, occasione celebrationis Missarum interveniat; quid aliud voluit, nisi generaliter præcavere, ne sacrificium Missæ, mercenario & sordido modo à Sacerdotibus tractetur, seu potius profanetur? quod & ipsa ratio clamat; ac dignitas & sanctitas Sacrificii exposculant.

» Quod si enim fatemur (ait Synodus Trid. loco citato) » nullum opus adeò sanctum & divinum à Christi fidelibus » tractari posse, quàm hoc ipsum tremendum Mysterium, » quo vivifica illa hostia, qua Deo Patri reconciliati sumus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur; satis » etiam apparet, omnem operam & diligentiam in eo ponendam esse, ut quantà maximà fieri potest interiori cordis munditiâ & puritate, atque exteriori devotionis ac » pietatis specie peragatur.

IX. Si hodiernum plurimorum Sacerdotum, præsertim tenuioris fortunæ inter Sæculares, & inter Regulares, quorum Monasteria hisce Missarum honorariis victitant, modum agendi vel leviter attendamus pro dolor! verendum ne & hodie verissimum sit? quod jam pridem deploravit Alvarus Pelagius lib. 2. de Planctu Ecclesiæ art. 5. quòd tot dicantur Missæ quæstuarie, ut apud populum vel Clerum Corpus Domini jam vilescat.

Nonne plurimos hodie conspiciamus Sacerdotes ad domos mortuarias cursitare, ubi stipendia, præsertim pinguiora se accepturos sperant; non secus atque opifices ac mercenarii quique, operum suorum pinguiore mercede venantur?

X. Quàm paratos & obvios reperies Sacerdotes plurimos ad Missæ Sacrificium quacunque hora, & quocunque loco, tamen etiam parum opportunis & Canonicis celebrandum, si congruentia ad ipsorum placitum offerantur Honoraria; e contra quam difficiles & refractarios habebis, ut hora & loco quantumvis populo maximè opportunis, & subinde ferè necessariis, Missam celebrandam suscipere velint, si Honoraria congrua desint; quasi Sacerdotes ordinati non tam essent ad offerendum Sacrificium tanquam Ministri Ecclesiæ, ad devotionem & ædificationem fidelium, quam ex celebratione Missarum sibi comparent Honoraria live stipendia, atque ex iis vivant. Unde similes Sacerdotes parum attendere solent, num celebratio Missarum tempore aut loco magis congruis fiat, modo hoc loco aut tempore celebrando majus Honorarium accipere possint. Quid hæc nisi mercenarium Sacerdotum illorum animum in Missarum celebratione indicant?

XI. Ad hæc non paucos conspiciamus tam è Sæcularibus quàm Regularibus, mercenariorum seu opificum more stipendia Missarum pro mensura laboris & temporis in earum celebratione impendenda taxantes atque commensurantes.

Quid hodie familiarius, quam majora taxari stipendia, dum in hoc illove Altari celebrantur; eò quòd ob quantum devotionem populi erga certam Imaginem vel Sanctum, plura ad illud Altare petantur fieri Sacra. Quo fit, ut pluribus Sacerdotibus concurrentibus ad celebrandum, nonnunquam tempore aliquo sit expectandum, ob quam expectandi moram, Sacerdotes illi quasi mercenarii, Missæ celebrationem ampliori stipendio compensatam volunt.

Si Ecclesiæ utilitas postulet, ut certis destinatisque horis Sacra legantur, nonne videmus, quòd more mercenariorum majus stipendium requiratur, quàm si libertas hora quacunque celebrandi Sacerdotibus illis relinquatur? Quo quid evidentius, in oblatione Sacrificii non tam inspicere, quid hic & nunc postulet utilitas Ecclesiæ, quam quid exiget quantitas stipendii.

Si ulterius similes Sacerdotes requirantur, ut ad distantiorem aliquam Ecclesiam celebrandi gratiâ accedant, nonne itineris, & tempori impendendo præcisè esse proportio-

XII. Nec in sacra votum sistitur mercenarius animus. Eo enim hodie mercenarius ille taxandi modus devenit, ut ipsa Sacrificii solemnitas, non jam à festi solemnitate atque Ecclesiæ præscripto, sed à quantitate stipendii perluti aut persolvendi desumenda videatur.

Quid hodie frequentius, quam Missæ Sacrificium pro cuiusque privato affectu, nulla publica causa aut Festi solemnitate occurrente, solemnius peragi, modo stipendium, pro ratione solemnitatis, more mercenario à ministris illis taxatum offeratur? e contra si desit hujusmodi stipendium, occurrat quantumvis magna festivitas, non ritus sollemnis, sed ritus simplicior stipendio proportionatus habebitur. Quinimò, in nonnullis Ecclesiis conspiciamus, per similes mercenarios Ministros ipsum ritum ab Ecclesiæ præscripto nonnunquam truncari, & fœdè mutilari: quia stipendium ipsorum iudicio, quo non nisi stipendium ponderatur, non correspondet labori; quem Sacrificii decantationi cum integro ritu peragendi impendere deberent. » O mercimonia!

XIII. Dicet forsannone nemo, quid mirum si honoraria stipendiave Missarum tam anxie à nonnullis Sacerdotibus quærantur; nec faciles se ad celebrandum, nisi hæc adfuerint, præbeant; cum vel ipsi, vel ipsorum Conventus majore ex parte ex hisce honorariis stipendiisve vivere cogantur? haud diffiteor, ita in more positum esse: Sed quis & illud non deploret, imò exhorrescat, ipsum tremendum divinissimumque atque Religionis nostræ augustissimum Mysterium eò esse vilitatis redactum, ut ceu quoddam opificium victui quotidiano parando subservire debeat?

Quis ambigat, quin temporalia modo mercenario & sordido facile ex Missarum celebratione sint quæsituri, qui Missæ celebratione tanquam medio ad vitæ necessaria paranda uti coguntur.

XIV. Atque hinc contingit, quòd Sacerdotes ex Missarum honorariis victitantes ex humano potius affectu, aut consuetudine, aut sanè ex necessitate vitæ subsidia consequendi, quam devotionis affectu, & Spiritus Sancti impulsu quotidie ad Missam celebrandam accedant.

XV. Imò si horum Sacerdotum ratio agendi propius attendatur, verendum ne cum Patribus Synodi Colonien- sis anno 1536. parte 2. cap. 10. dicere etiam hodie debeamus: » Terret, nec immerito, nos sermo Dominicus, qui » vetat nos sanctum dare canibus, & margaritas nostras » projicere ante porcos, dum quosdam leviculos Sacerdo- » tes illotis manibus pedibusque, ut in Proverbio est, au- » dacius in hæc sacratissima mysteria, quam in profana ir- » rumpere comperimus. Quales sunt, Qui humano affectu » stantium, & potius ex more, quàm devotionis ardore ad Altare » accedunt, quorum polluta est mens & conscientia, » quos merito horrendum Evangelii exemplum quòd Joan- » nis decimo tertio legimus in hæc verba: Et postquam acce- » pisset buccellam, introivit in eum Satan, & cætera quæ sequuntur ad meliorem vitæ frugem, altioremque tanti mysterii contemplationem revocaret.

An non magna cum Sacrificii irreverentia hodie conspiciamus, Sacerdotes vitam otiosam, imò multis defectibus, ne dicam criminibus, obnoxiam agentes, necessitate victum quærendi ex stipendiis Sacrorum quodammodo compulso, accedere ad quotidianum Sacrificium, non secus ferè atque opifices ad opus suum manuale lucelli causa indies properare solent.

Non dubium quin & hodie verum sit, quòd olim dixit S. Augustinus, Omnem conditionem includere bonos & malos, esseque Clericos perinde falsos ac Monachos. Sunt, ait, & Monachi falsi, & nos novimus tales, sed non perit fraternitas pia propter eos, qui profitentur quòd non sunt, tam sunt enim Monachi falsi, quàm Clerici falsi & fideles falsi; & tamen nonne inviti hodie videmus, quòd in plerisque Monasteriis nulla bonos inter & malos, veros & falsos fratres intercedente differentia, omnes frequentissime, si non quotidie tremendis Altaribus assistant; quin assistere jubeantur: in illis præsertim Congregationibus, quibus vivere ex Sacrorum stipendiis in more positum est. O quot exinde non timenda sacrilegia!

XVI. Hi plerumque sunt è Sacerdotibus illis, de quibus ad Nepotem suum scribit Cardinalis Bellarminus: » Plurimi ordinari cupiunt pro utilitate sua, non Ecclesiæ, & de » celebratione Missæ faciunt artem de pane lucrando: unde Sacerdotium contemptibile redditur, & Ecclesiæ scandalis scatur.

Nec hæc tantum in ordinatione Sacerdotum sæcularium metuenda; sed & Regularium, præsertim illorum Ordinum, qui ex honorariis Missarum victum quærere solent: omnesque, modo ætatem Sacerdotio prærequisitam attigerint, ad Sacerdotium mittere consueverunt; atque Sacerdotes ordinatos honorarii quotidiani lucrandi causa, ad quotidianum Sacrificium quoammodo

modo adigunt. Sed de hoc latius infra tit. 9. ubi de Ordine agitur.

XVII. Ex hoc quoque Sacerdotum mercenario agendi modo evenit, ut Sacerdotes se Magnatibus & divitibus quibusque celebrandi causâ Capellanos constituent; quos hi ut servos admittunt, nec honestius plerumque tractant, quàm artifices, qui ad opera sua elocanda spe mercedis invitantur; gloriosum autumantes, inter famulos seu pedissequos suos, non tantum vile aliquod hominum genus; sed ipsos quoque Sacerdotes numerare. At de hoc abusu latius capite 8. ubi de oratoriis domesticis agitur.

XVIII. Hæc aliâque, quæ ex hodiernis Missarum stipendiis profluunt; ipsûmque Missæ sacrificium horrendum in modum profanant; vilèque ac contemptibile Catholicis pariter & A catholicis reddunt, Ecclesiarum Prælati, ac præcipuè Episcopi ex mandato Synodi Tridentinæ omnibus viribus, tanquam abusum verè magnum & execrandum eradicare tenentur; omniâque media adhibere, quæ eum in finem subservire queunt. Inter media autem illud non minimum videtur, ut neminem ad Sacerdotium admittant, quem verisimiliter intelligunt, eo præcipuè sine Sacerdotio initiandum præsentari, ut vel sibi, vel Communitati suæ ex celebratione Missarum victum conquirat; atque ita verendum sit, ne ex celebratione Missarum faciat artem de pane lucrando. De quo latius intrâ titulo de Ordine.

XIX. Profanationem hanc aliâque incommoda veritus S. Franciscus, teste Alvaro Pelagio, » voluit, quòd in quocunque loco Fratres contenti essent unâ Missa, præsciens, » Fratres se velle justificare per Missas, & ad questum eas reducere: sicut videmus hodie fieri. » Hæc illo loco supra citato.

Similiter S. Ignatius Societatis Fundator parte VI. Constitutionem cavit: » Omnes, qui sub obedientia sunt Societatis, meminerint, se gratis dare debere, quæ gratis acceperunt, nec postulando, nec admittendo stipendium, vel elemosynas ullas, quibus Missæ, vel confessiones, vel prædicationes, vel lectiones, vel visitationes, vel quodvis aliud officium ex iis, quæ Societas juxta nostrum institutum exercere potest, compensari videatur: ut sic majori cum libertate possit & proximorum ædificatione, in divino servitio procedere.

Unde & Christianus Lupus in Dissertatione 2. præmiali ad tomum 3. Schol. cap. 11. ait: » Reformata quædam, omnem etiam spontè oblatum denarium refutantia Monasteria sunt plurimum laudanda, & orandus est Deus, ut ad omnifaltem coactioni renuntiandum nos promovere, atque ita casta Patrum corda in nos reducere dignetur.

CAPUT VII.

De Anniversariorum & Missarum Foundationibus eorumque Reductione.

- 1 Primis sæculis anniversaria dies obitus celebrata; sed an annuatim recurreret incertum.
- 2 Sæculo IX. anniversaria annuatim recurrentia nota fuere.
- 3 Anniversaria Regum & Abbatum celebrabantur in Monasteriis.
- 4 Anniversaria jam pridem cum Missa & Psalmorum cantu peracta.
- 5 In die anniversaria antiquitus campanæ etiam pulsabantur; & elemosynæ pauperibus distribuebantur.
- 6 Occurrente anniversario Monachis & Canonicis refectio dabatur.
- 7 Apud Canonicos hæc refectio in denarios Canonicis presentibus distribuendos conversa sunt.
- 8 Anniversaria olim pro Fundatoribus & benefactoribus fieri solebant, nec quidquam speciale pro ejus celebratione assignabatur.
- 9 Hodie pro celebrante, Ministris & etiam Ecclesiæ fabricæ certa summa relinqui solet.
- 10 Quâ celebritate anniversaria celebranda, pendet præcipuè à Fundantium voluntate.
- 11 Anniversaria nunc valde multiplicata; & unde?
- 12 Accesserunt Missarum multarum foundationes.
- 13 Foundationis Missæ quotidiana meminit Alexander III. eamque nonnihil restringit.
- 14 Qui Capellaniam cum onere Missæ quotidiana habet, an debeat quotidie Missam celebrare?
- 15 Obligatus ratione Beneficii ad celebrandum, satisfacit dando substituto conveniens Honorarium.
- 16 Qui accepit Honorarium pro Missa, non potest alteri eam committere parte Honorarii retenta.

Van Espen Jus Eccles. P. II.

- 17 Quæ disparitatis ratio.
- 18 Qui Beneficii etiam simplicis fructus percipit, debet se ut Ecclesiæ Ministrum exhibere.
- 19 Nulla Capellaniarum solo onere celebrandi Missam utilitas esse solet.
- 20 Debet Fundatorum mens impleri; & quis soleat esse defectus?
- 21 Anniversaria, & Missæ fundata frequenter admodum negligenter peraguntur.
- 22 Quæ Pastorum circa hæc cura esse debeat?
- 23 Qui animo mercenario his officiis interesse censeantur? quibus distributiones dandæ?
- 24 Unde factum, ut omnibus foundationibus Missarum satisfieri non potuerit.
- 25 Synodus Tridentina dat Episcopis facultatem anniversaria & Missas reducendi ad minorem numerum: & quare?
- 26 Sacerdotes privata auctoritate ea reducere non possunt.
- 27 An Episcopi extra Synodum habeant illam facultatem?
- 28 Decretum S. Congregationis potestatem Episcoporum restringens in Belgio non receptum.
- 29 Reductiones faciendæ prævio examine; & auditis quorum interest.
- 30 Episcopus in reductione non tam utilitatem privatorum, quàm augmentum divini cultus attendere debet.
- 31 Non multum urgendi Fideles ad Missarum foundationes, præsertim à Presbyteris, & quare?
- 32 Si Fundator voluerit Missam certo loco aut tempore fieri, voluntas servanda est.
- 33 Potest Episcopus has conditiones interdum tollere aut mutare.

I. **A** Primis sæculis defunctorum extremum diem annuâ celebritate cultum fuisse, testis est Tertullianus de Corona Militis cap. 3. Oblationes pro Defunctis, pro Natalitiis annua die facimus.

Et apud Cassianum Collat. 19. cap. 1. legitur: » Nam prioris Abbatis, qui eidem Cœnobio præfuerat, anniversaria de deposito solemniter celebrabatur. » Plura ibidem vide apud Gazæum in notis.

An verò anniversaria illa officia semel tantum, an perpetuo recurrerent, non ausim affirmare, ait Mabillonius in præfatione in primam partem sæculi III. Benedictinorum num. 101.

II. In Vita S. Eigilis Abbatis Fuldenfis scribit Candidus Monachus: » Simili namque consilio atque Fratrum nostrorum de hac luce defunctorum in Natale S. Ignatii Martyris Christi, qui paulò inferius ab hac anniversaria numeratus, propter intercessionem tanti Patroni, in Missarum celebratione, Psalmodiis & oratione sancta celebrari sancivit. Hujus rei siquidem constitutio, dum tunc cœ Congregationi prælecta esset, ac deinde, si placeret, interrogatum fuisset, respondebatur ab omnibus: Placet. » Sed ne cui fortasse hæc celebratio superstitiosa, & calla esse videatur, legat collationes Sanctorum Patrum, & ibi reperiet hujus Festivitatis exemplum.

Ex his non obscurum est, similia Anniversaria ut minùs sæculo IX. quo dictus Sanctus vixit, nota fuisse.

III. Unde & eodem sæculo Synodus Pistensis multorum Episcoporum & Abbatum ratas habuit refectioes, quas Hilduinus Abbas constituit Dionysianis Monachis in festivitibus Sanctorum, quorum corpora in eodem loco sunt humata, atque ANNIVERSARIO Dagoberti Regis ex Auriano. Deinde subdit: » Charitates etiam in Anniversariis Regum & Abbatum de cellario Abbatis juxta solitum accommodentur. Item refectioes Fratribus de rebus Ecclesiæ ac thesauri, veluti Hilduinus ordinaverat subministrandas, hoc est, Purificatione S. Mariæ, Assumptione ejusdem, Nativitate, Missa S. Petri Apostoli, Anniversario Hildovici Imperatoris festivitate omnium Sanctorum, dieque depositionis suæ decernimus. » Habentur tomo 8. Concil. general. Col. 756.

Quin & sub initium ejusdem sæculi in Conventu Abbatum Aquilgranensi cap. 73. decretum est, » ut pro Abbate defuncto anniversarium fiat officium.

Scribit quoque circa idem tempus Amalarius lib. 3. De Eccles. Officiis cap. 44. » Anniversaria dies ideo repetitur pro Defunctis, quoniam nescimus, qualiter eorum causa habeatur in alia vita.

IV. Quo ritu Anniversaria hæc antiquitus celebrarentur, incertum est. Hoc satis constat, non eodem ritu, nec eadem celebritate ubique fuisse peracta.

Ex verbis supra è Vita S. Eigilis relatis patet, quòd Anniversarium Sturmii Abbatis Fuldenfis, in celebratione Missarum, Psalmodiis & Oratione celebrare sanciverit peragi S. Eigilis Abbas.

Illud quidem Anniversarium etiam ante Eigilis Decretum fuisse à Monachis Fuldenfis celebratum, sed minùs solemn-

solemniter evincit eorum Libellus supplex Carolo M. oblati, in quo dicunt: *Pro Sturmio quoquo Abbate in ANNI-VERSARIA obitus die, unam Vigiliam; unum Psalterium per singulos annos legimus.*

V. Apud Ordericum Vitalem libro 3. *historia* refertur Osbernium Abbatem Uticensem constituisse generale, *anniversariam* singulis annis fieri pro patribus & matribus, pro fratribus & sororibus omnium Monachorum Cœnobii Uticensis. „Anniversarium verò, de quo loquimur (ait „Vitalis) sexto Kalendas Julii sic agitur. *Omnia signa serò & manè ad officium defunctorum diu pulsantur*, volumen „mortuorum super Altare dissolutum palam expanditur: „& deprecatio prius pro defunctis, postea pro vivis parentibus & benefactoribus cunctis Fidelibus Deo offertur. „Missà verò matutinalis ab Abbate celebrèter canitur: ab „Eleëmofynario autem tot *pauperes*, quot Monachi, sunt „ipsa die in Cœnobio colliguntur.

Hinc habemus, nequaquam recens esse, quod omnia signa, id est, campanæ serò & manè ante officium diu pulsantur.

Ulterius habetur, quod in die anniversaria specialiter eleëmofynæ in pauperes distribuuntur.

VI. Hoc quoque jam pridem in usu fuisse videtur, ut die anniversaria recurrente, Fratibus refectio amplior daretur, uti supra ex Synodi Pistensis decreto videmus. Et verbis è vita S. Egilii supra relatis ab auctore subjicitur: „Eadem verò die ob reverentiam tantæ solemnitatis, secundum congruentiam Monasticæ vitæ, ad *victum* fraternum *cultius* quid *solito* *judicandusque* fieri demandavit.

Apud Miræum in Donationibus Belgicis cap. 62. occurrit diploma Godefridi Barbatii Ducis Brabantia, quo donatur Collegio Canoniorum Lovanii in Ecclesia Sancti Petri *Ecclesia de Rode* cum universâ dote sua, eâ adjunctâ lege, „ut in anniversaria Domini Ducis, quâocunque „occurreret, Fratres simul essent *in charitate*: & si res ali- „quando ad ea concreveret in anniversariis uxoris ejus- „dem Ducis Dominæ Idæ, & matris ejus Aleidis similis „ageretur *latitia*.

Si quis Capitulorum & Monasteriorum antiqua monumenta revolvat, plura ejusmodi anniversaria reperiet; habenturque in Collegiis Academicis pleraque defunctorum Præsidum & Benefactorum anniversaria cum refectioe Communitati ea die danda; quam vocabulo barbaro *piantiam* dicere consueverunt.

VII. In Collegiis Canoniorum posterior ætas has refectioes in denarios inter Canonicos celebrationi anniversariorum assistentes distribuendos ubique serè convertit; quarum distributionum mentio fit in Cap. *Unico de Clericis non residentibus* in VI. Decrevit ibidem Bonifacius VIII. id, quod statutum erat de distributionibus Horarum Canoniarum: *De distributionibus etiam pro defunctorum anniversariis largiendis observandum.*

VIII. Antiquitus anniversaria illa non nisi pene pro Fundatoribus, & Benefactoribus agebantur; neque aliqua certa ac determinata summa, quæ celebranti & ministris in honorarium cederet, assignari solebat.

IX. At postquam Missarum honoraria invaluerunt: etiam pro celebrandis anniversariis *honoraria* Sacerdoti celebranti, & Ministris assistentibus assignari cœperunt; idque pro ratione celebritatis, qua celebranda suat. Insuper nummus aliquis ipsi Fabricæ Ecclesiæ pro impensis in Sacrificium & ornamenta faciendis constitui.

X. Porro celebritas anniversariorum; nec non relictorum vel in pauperes, vel Ministros Ecclesiæ aliave pia opera, distributio dependent à Fundatorum voluntate & arbitrio; quæ illorum prima lex esse solet.

XI. Sicuti cuilibet particulari liberum tandem fuit, dato Honorario sibi *specialem* Missam juberi fieri; ita quoque eadem ratione invaluit, ut quisque potuerit *speciale anniversarium* fundare; atque hoc pacto postremis hinc sæculis Anniversaria in immensum excrevere.

XII. Hic accessere insuper crebræ Missarum foundationes, quæ vel quotidianam, vel plures per mensem, aut hebdomadam, vel annum, pro ratione stipendiorum, & voluntate fundatorum Missas requirunt.

XIII. Foundationis Missæ quotidianæ mentio occurrit in Cap. II. *De Præbendis*: ubi narratur, quod Præpositus & Capitulum Ecclesiæ Collegiatæ Insulensis in Flandria, communi voluntate cuidam Sacerdoti præbendam unam dedissent in Ecclesia sua, ita quod *Missam de Sancta Maria* (nisi corporis infirmitate gravatus sit) debeat *quotidie* celebrare, & Ecclesiam non nisi communi tam Præpositi, quam Capituli assensu posset deserere, vel cuiquam præbendæ illius *anniversarium* delegare. Pontifex Alexander III. interpellatus hanc concessionem hoc tenore firmavit: „*Quam liquidem institutionem eatenus confirmemus, ut prædictus Sacerdos, nisi infirmitate corporis fuerit im-*

„*peditus, assidue* debeat obsequium suum impendere Ecclesiæ memoratæ, & *quantò* frequentius potest (*salva honestate sua, & debita devotione*) Missarum solemnia celebrare: nec sibi liceat hoc illi subtrahere: sive causâ voluntatis, sive se ad aliam Ecclesiam transferendo.

XIV. Ex hac restrictione post alios Canonistas colligit Fagnanus ad hoc Capitulum num. 8. „Statutum vel præceptum, quo Sacerdos obligatur ad celebrandum unam *Missam quotidie* & de uno Sancto, non adeo strictè esse intelligendum, ut *singulis* diebus absque ulla intermissione, vel semper de illo Sancto celebrare teneatur; sed hanc interpretationem admittere, ut illam celebret, *quantò* frequentius poterit, *salva honestate & devotione*, prout ejusmodi ordinationem & pactum hic temperat & moderatur Pontifex.

Imò quia onus quotidie celebrandi gravius visum fuit, Cælestinus Pontifex præbendam illam in duas divisit, ubi testatur Innocentius III. *Lib. 2. Registri pag. 487.* his verbis: „Verum prædecessor Papa memoratus, uni Presbytero esse nimis onerosum attendens, *divina singulis diebus* celebrare, Præbendam ipsam divisit in duas.

Verum pro resolutione hujus Decretalis notandum, quod Presbyter, cui hæc præbenda cum onere Missæ *quotidiane* erat assignata, ex vi institutionis esset obligatus eam Missam *quotidie* *per se* celebrare; uti colligitur ex finali hac clausula: *Vel cuiquam præbendæ illius anniversarium delegare*; & communiter notant Canonistæ: concluduntque ad hunc casum, resolutionem sed moderationem Pontificis esse restringendam.

Si enim in fundatione aut institutione *expresse* cautum non sit, Presbyterum fundatione gaudentem debere *per se* Missam celebrare, potest toties, quoties ei videbitur abstinere, atque *per alium* oneri satisfacere; & consequenter cum hic cesset ratio illa *honestatis* à Pontifice pro fundamento restrictionis assumpta, cessat quoque ipsa moderatio.

XV. Quæsitum aliquando fuit à Congregatione sub Urbano VIII. „An Rector Beneficii, qui potest *per alium* celebrare, teneatur Sacerdoti celebranti, dare stipendium „ad rationem reddituum Beneficii. Respondit: Satis esse, ut „Rector Beneficii, qui potest Missam per alium celebrare, „tribuat Sacerdoti celebranti eleëmofynam congruam secundum morem civitatis, vel Provinciæ, nisi in fundatione ipsius beneficii aliud cautum fuit.

XVI. Sin autem Sacerdoti oblata fuerit eleëmofyna major solita pro celebratione Missæ, si per alium jubeat Missam celebrari, tenetur eandem *integram* celebranti dare; nec ullam illius partem retinere potest, uti eadem Congregatio interrogata respondit: habenturque prædicta dubia cum responsis tomo 4. Bull. Rom. pag. 90. & 91.

XVII. Ratio hujus diversæ decisionis videtur fuisse, quod in priori casu Fundator non assignaverit redditus annexos Capellaniam præcisè pro stipendio sive honorario Missarum; sed simpliciter fundaverit Capellaniam; eique assignaverit dotem cum onere aliquot Missarum celebrandarum; atque ita videatur titulo beneficii, ex soluto hoc onere, posse fructus excrecentes retinere. In posteriori verò casu; quia eleëmofyna *unice* offertur Sacerdoti pro celebratione Missæ; si illam alteri committat, nullus superest legitimus, quo posset sibi partem eleëmofynæ applicare unde lucrum tale vocat S. Congregatio *dammabile lucrum*.

XVIII. Quidquid sit, illud constat, quod, qui hujusmodi Capellaniam possidet; atque titulo beneficii fructus sibi applicat, considerare consequenter debeat, beneficium omne dari propter officium *Cap. fin. de Rescriptis* in VI. ac proinde etiam se exhibere debere tanquam Ministrum Ecclesiæ; officium ipsi Ecclesiæ præstare: neque bona Ecclesiæ, ut sunt omnium beneficiorum etiam simplicium proventus, otioso consumere posse.

XIX. Qui verò vitam modumque agendi similium Capellanorum vel Beneficiorum expenderit; facile videbit, quàm parum utilitatis & ædificationis ex hujusmodi foundationibus provenire soleat; quodque serè ad nihil valeant, quam ut otiosos, ne dicam scandalosos Clericos faciant, & nutrant; quamque proinde merito in Concilio Tridentino plures optaverint similia Beneficia extinguere, aut aliis uniri, vel aliter reformari; de quo latius infra ubi de Beneficiis agetur.

XX. Ad hæc, similium beneficiorum possessores etiam attendere debent, se onera à Fundatoribus imposita ita debere adimplere, ut non verbis duntaxat; sed menti atque intentioni Fundatorum plenè satisfacere studeant.

Qua in re haud satisfaciunt, qui, ut plures sibi foundationis proventus retinere queant, Sacerdotibus Sacra, illa celebranda, aliave onera exsolvenda committunt, quos viderint minoribus Honorariis onera illa velle exsolvere

solvere; nihil aut parum solliciti, qualiter onera illa à similibus Sacerdotibus sint extolvenda; imò probe noverint, Sacerdotes illos mercenario modo, non secus atque opifices sua opera, sacra illa ministeria peracturos. Et hinc fit, ut occasione hujus foundationis, præter mentem fundatoris, plus interdum maledictionis, quàm benedictionis & in Ecclesiam & Fundatores accersatur.

XXI. Insuper quia sacra illa aliaque divina officia à similibus Sacerdotibus, qui stipendiis Missarum vivunt; atque de Missarum celebratione quasi artem de pane lucrando faciunt, committuntur, fit, ut plerumque planè perfunctoriè & irregulariter peragantur; piaque Fundatorum voluntas, dum exterius adimpleri videtur, revera tamen negligatur. Ipsi enim indubie, & ut animæ suæ consuleretur, ipsaque Ecclesia ædificaretur, hæc officia devotè ac reverenter & modestè, prout officiorum illorum dignitas requirit, celebrari voluere.

Unde meritò Synodus Tridentina Sess. 25. in Decreto de Purgatorio mandavit Episcopis, » Curent, ut fidelium »vivorum suffragia, Missarum scilicet sacrificia, orationes, »eleëmofynæ aliaque pietatis opera, quæ à fidelibus pro »aliis fidelibus defunctis fieri consueverunt, secundùm »Ecclesiæ instituta piè & devotè fiant, quæ pro illis ex te- »statorum foundationibus, vel alia ratione debentur: non »perfunctoriè, sed à Sacerdotibus, & Ecclesiæ ministris, & »aliis, qui hoc præstare tenentur, accuratè & diligenter per- »solvantur.

XXII. In Decretis Synodalibus Diocesis Gandensis sub Antonio Triest. tit. 11. cap. 11. statuitur; » Pastores »sedulo advigilabunt, & strenuè adlaborabunt, ut vigilia »& exequiæ fidelium defunctorum, solenniter, tractim, & gra- »viter & devotè decantentur, sub gravi multa in eos de- »cernenda, qui in officiis hujusmodi fuerint defectuosi.

Si hoc Decretum ubique observaretur, sperari posset, quod solito majori cum fructu atq; fidelium ædificatione hæc divina officia exsolventur; ipseque populus veriorum ac religiosiorum de hisce officiis idæam conciperet; nec tantum ut mundo aliquousque satisfaceret, & se à vixis Sacerdotum eximeret (quemadmodum non raro hodie fit,) sed animo voluntario, & pia planè intentione vigiliis, exequiis, aliaque officia celebrari postuleret.

XXIII. Canonici quoque & Clerici sat ostendunt, quo animo hisce divinis Officiis intersint, qui Offeritorio absolute & distributionibus acceptis seu lucratis, mox, quasi flagellis abacti, Ecclesiam deserunt: quos ut compesceret Synodus P. II. Cameracensis tit. 14. cap. 7. decrevit, ut illud, quod Clero ob funus, aut exequias defunctorum datur, iis, qui eidem officio ab initio usque ad finem adfuerint, distribuatur.

Et Synodus D. Mechliniensis tit. 11. cap. 10. privari vult distributionibus illos, » qui in Missis votivis & anniversariis, quæ ex foundatione sine commendationibus canuntur, ante primam collectam; in Vigiliis verò ante finem secundi Psalmi Vesperarum; & in commendationibus ante initium Psalmi IN EXITU usque ad finem non intersint.

Sacerdotes & Clerici, qui officia hæc omittunt, mox ut honoraria seu stipendia consueta deficiunt, sat ostendunt, quo affectu hæc officia persolvant & frequentent. De quo latius supra actum est. Parte 1. tit. 7. cap. 8.

XXIV. Postremis hisce sæculis numerus Missarum potissimum multiplicatus fuit, postquam honorarium sive Denarius Missarum invaluit; eò quod offerentes singuli velint pro se specialem Missam fieri. Eadem quoque ratione factum, ut anniversaria atque Missarum foundationes in tantum tempore Concilii Tridentini excrevissent; ipsaque Ecclesiæ & Monasteria tot missis onerata deprehenderentur, ut iis omnibus persolvendis non sufficerent.

Ulterius postquam invaluit Missarum honorarium, atque unà populus voluit tot Missas celebrari, quod darentur honoraria, etiam multi requirebantur Sacerdotes & Ministri, qui illis foundationibus satisfacerent.

Cum verò successu temporis foundationum redditus vel essent deperditi, vel decrescente pecuniarum valore, & rerum pretio è contra excrecente, contingit, ut vix invenirentur Sacerdotes, qui foundationum onera vellent suscipere.

XXV. Duplici hoc titulo contingebat, uti deplorat Synodus Tridentina Sess. 25. c. 4. de Reformat. ut deperirent piæ testantium voluntates; & eorum conscientias, ad quos prædicta spectant, onerandi occasio daretur.

Igitur » Sancta Synodus cupiens hæc ad pios usus relicta, quo plenius & utilius fieri potest, impleri, Facultatem dat Episcopis, ut in Synodo Diocesana, itemque Abbatibus & Generalibus Ordinibus, ut in suis Capitulis generalibus, re diligenter perispecta, possint

»pro sua conscientia in prædictis Ecclesiis, quas hæc provisione indigere cognoverint, statuerè circa hæc quidquid magis ad Dei honorem & cultum atque Ecclesiæ utilitatem viderint expedire.

XXVI. Decretum hoc sat ostendit, Sacerdotibus non licere privata auctoritate onera Beneficiis aut foundationibus imposita reducere vel immutare; sed id, quoad Ecclesias sæculares spectare ad Episcopos.

Quapropter anno 1639. Synodus Namurcensis tit. 3. cap. 31. conformiter ad Decretum Synodi Tridentinæ statuit. » Nullus propria auctoritate reducat Missas; anniversaria, & alia quæcunque onera, suis Beneficiis incumbentia.

Deinde c. 32. addit: » Et quia intelligimus plures pauciora sacra exonerare, quàm primæva ipsorum Beneficiorum institutio requirit; mandamus, ut de illorum reductione nos doceant intra trimestre.

XXVII. Quin si verba Synodi Tridentinæ attendantur, reducendi aut immutandi, has pias foundationes potestas Episcopis non nisi in Synodo Diocesana competere videtur; uti enim notat Garcias De Beneficiis parte 7. c. 1. num. 135. addit tamen num. 136. » verum esse tamen, quod in aliquibus Episcopatibus non sit usu receptum hoc Decretum Concilii Tridentini; semper enim sunt (inquit) sine Synodo reductiones, non tantum Missarum, Capellaniarum, sed etiam anniversariorum & dotationum Ecclesiarum.

Notoria & quotidiana Belgii praxis evincit, Episcopos has reductiones absque Synodis, suâ ordinaria auctoritate facere; vel quod credant quoad hanc formam, præscriptam Synodum Tridentinam hic non fuisse usu receptam; vel quod putent eam sibi facultatem jure communi competentem, à Synodo Tridentina non fuisse ademptam, dum Synodi Diocesanae non habentur.

Quidquid sit, hoc constat, quod si Synodi Tridentinæ Decretum, siue juris communis dispositio attendatur, hanc Episcoporum potestatem generaliter ad Missas, anniversaria aliaque pia opera extendi, tametsi etiam post Concilium Tridentinum, & in limine foundationis constituta sint; uti rectè notat Zypæus Consult. 1. De Celebratione Miss. & quotidiana praxis confirmat.

De eadem non receptione in aliquibus Ecclesiis testatur Diana tomo 1. tract. 14. resol. 3. & resol. 4. dicit Abbates & Generales Religionum nullatenus posse reducere absque Capitulo generali: » Quia (ait) Episcopi id facere possunt ex jure communi; neque quoad eos Concilium statuit jus novum, sed statuit antiquum jus servari; quo verò ad Abbates & Generales jus novum constituit.

XXVIII. Extat quidem Decretum S. Congregationis editum anno 1625. probante Urbano VIII. in quo art. 1. »districtè prohibet atque interdicit, ne Episcopi in Diocesana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, »vel aliàs quoquo modo reducant onera ulla Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine foundationis; sed pro his omnibus reducendis, »aut moderandis vel commutandis, ad Apostolicam, Sedem recurratur.

Sed ut notat Zypæus in citata consultatione num. 7. utitur S. Congregatio vocabulo, prohibet atque interdicit; Concilii Trid. non declarationem; sed novi juris constitutionem indicant; » Et ut in Italia, ait, facile est, ad S. Sedem accessus, adeoque Decreti non incommoda observatio; ita in difficilis regionibus odiosa est Concilii restrictio; nec hæcenus hic recepta; nisi forsàn apud Regulares, ad quos à suis Superioribus Romæ talia mitti solent; ut non dirigant superiores sæculares ad Episcopos regionum distitarum.

XXIX. Requirit autem Synodus, ut reductio hæc fiat re diligenter perspecta; id est, prævio diligenti examine, num causa reductionis aut mutationis sufficiens sit.

In hac reductione si qui sunt Patroni foundationum, aut alii interesse habentes, necessariò audiendi; & si quæ opponenda habent examinari. Unde prævic ad publicationem Synodi Tridentinæ in Belgio, ad citatum Cap. 4. hæc à Conciliis Regiis annotata fuerunt; » Relinquitur arbitrio Episcoporum, Abbatum &c. ut ob tenuitatem eleëmofynarum, statuatur de numero Missarum, uti judicaverint expedire. Visum Conciliis, vocandos & audiendos esse Pastores, Magistros Fabricæ, aliosque, quorum interesse ex probabili causa poterit.

XXX. Permittit autem Synodus, ut re diligenter perspecta, id est, præmisso diligenti examine; & auditis quorum interest, Episcopi possint statuere circa hæc, quidquid magis ad Dei honorem & cultum, atque Ecclesiarum utilitatem viderint expedire.

Itaque ex mente Synodi Episcopi in hac reductione & dispositione, non tam ipsorum particularium Sacerdotum, qui è stipendiis Missarum, aut proventus fundatio-

dationum emolumentum quarunt, utilitatem, quam Dei honorem & cultum, atque Ecclesiarum utilitatem attendere debent.

Unde si Episcopus videat, ob multitudinem Missarum & anniversariorum celebrandorum, non ea qua decet reverentia ac devotione & modestia hæc peragi; atque insuper ob hanc Missarum celebrandarum multitudinem, plurimos ineptos & otiosos, mercenariolque Sacerdotes ordinari quidni Missarum fundationes reducere, aut in alia pia opera convertere poterit? si inde videat Missas, licet pauciores, majore cum reverentia, modestia ac pietate celebrandas; numerumque Sacerdotum illorum otiosorum diminuendum: cum id ad honorem & cultum Dei, atque utilitatem Ecclesiarum expedire, nemini ambiguum esse possit.

XXXI. Incommoda, quæ ex hac multiplicatione Missarum & fundationum nascuntur, facile quoque persuadent, Parochos aliosque, quibus incumbit procurare, quæ magis ad honorem Dei & Ecclesiarum utilitatem spectant, non debere ipsos Fideles multum ad hujusmodi Missarum fundationes (quæ ferè ad nihil serviunt, nisi ut Mercenarios Sacerdotes nutriant) incitare: quod vel eo etiam titulo merito cavent Parochi; ne suadendo Anniversaria, aliasque similes fundationes, avaritiæ turpissime quæstus suspensionem incurrant.

Quod prævidens Antonius Albergatus Episcopus Vigiliarium & Nuntius Apostolicus in instructione, quam anno 1613. pro Pastoribus Civitatis & Diocesis Leodiensis edidit, pag. 40. dedit hoc monitum: »Caveant Pastores in suadendis anniversariis mortuorum, ne in avaritiæ notam incidant.

XXXII. Si Missarum fundatio requirat, ut Missæ certa hora, certoque loco, vel ad determinatum altare celebrentur, circa ea etiam voluntatem Testatoris servandam esse declaravit S. Carolus in Concilio Mediol. IV. parte 2. tit. Quæ pertinent ad SS. Missæ Sacrificium, statuens: »Quicumque sacerdos in altari certo Missam celebrare debet, præstitisse censetur; nisi Episcopi alteriusque, cui ille in curæ commiserit, jussu, concessu, permissione aliquando fecerit.

XXXIII. At si Episcopus videat Missas certis locis, aut horis celebrandas, convenientius ad populi ædificationem ac Dei cultum alio loco & tempore celebrari, facilius in his mutationem aliquam facere poterit, eò quòd ipsa fundatio in suo principali hæc ordinariè non alteretur: atque non minus Fundatori, imò magis ordinariè profint Missæ celebratæ in loco & tempore convenientiori, quàm si juxta Fundationis tenorem in locis designatis, sed minus convenientibus populi ædificationi & cultui divino celebrarentur.

Sic S. Carolus voluit, ut in Capellis aut Oratoriis infra limites Parochiæ diebus festis non nisi una Missa, eaque in aurora, ante absolutam Missam Parochialem celebraretur, additque: »Quòd, si die festo etiam per illud Missæ Sacrificium, quod in aurora fit, populus à Parochiali avocetur, tunc Episcopus illud etiam festo die post Missam Parochialem celebrari jubeat.

ADDITAMENTA Num. 17.

De Beneficio simplici cum onere Missarum.

In textum dictum est, possessorem simplicis Beneficii sub onere Missarum posse sibi partem proventuum retinere, solvendo Sacerdoti Missas celebranti consuetum honorarium pro numero Missarum, atque ita Congregationem Cardinalium declarasse. Id quidem speciem justitiæ præfert, si præter onus Missarum aliud Officium sive onus ipsi Beneficiato in fundatione sit in junctum, ratione cujus proventus Beneficii percipiat.

Si verò huic Beneficio nullum onus præter celebrationem Missarum annexum est, ipse Fundator proventus hos reliquisse censetur in honorarium Missarum, adeoque hujus Beneficii proventus vicem honorarii in singulas Missas ex mente fundatoris habere videntur; atque propterea circa proventus similis Beneficii idem apparet statuendum, quod circa honoraria Missarum, quæ pro singulis Missis, à fidelibus offerri consueverunt Presbyteris:

Igitur non apparet, quo titulo hic Beneficiatus, retinendo sibi partem proventuum hujus Beneficii, committendo alteri Sacerdoti celebrationem Missarum, ab injustitia magis eximeretur, quàm Sacerdos, qui partem honorarii sibi pro Missa celebranda oblato retinet, & partem duntaxat illius, alteri Sacerdoti Missam celebranti, daret.

Cum enim fundator Beneficii non requisierit, nisi certarum Missarum celebrationem, sat innuit, intensionem suam fecisse, ut proventus fundationis cederent Missas illas celebranti, non secus ac alius, qui offert honorarium Sacerdoti Missam celebraturo.

CAPUT VIII.

De Oratoriis privatis sive domesticis.

- 1 Jam pridem quædam loca pro Missarum celebratione destinata.
- 2 Fideles unum in locum conveniebant.
- 3 Qui se à conventu hoc separabat, unitatem Ecclesiæ scindere censebatur.
- 4 Olim vetitum est extra publicum conventum ad Missam convenire.
- 5 Sanctio Justiniani contra privatos conventus.
- 6 Excrescente turba Sacerdotum ditiores cæperunt habere Capellanos domesticos.
- 7 Quàm indigne habiti hi Capellani à suis Dominis.
- 8 Nobiles hac occasione Ecclesias Parochiales deserebant.
- 9 Hic abusus labentibus sæculis multum crevit, & unde?
- 10 Altaria portatilia, quæ sæculo XIII. invaluerunt, absum bunt propagarunt.
- 11 Decretum Synodi Tridentinæ contra privata Oratoria.
- 12 Privilegium datum Mendicantibus utendi altari Viatico sublatum.
- 13 An Episcopi hodie possint concedere licentiam celebrandi in Oratoriis privatis?
- 14 In his concedendis parci debent esse Episcopi.
- 15 Quæ in iis designandis Episcopo inquirenda?
- 16 Danda sine præjudicio Ecclesiæ Parochialis.
- 17 Etiam facultas celebrandi in his Oratoriis ad certos dies restringi solet.
- 18 Diebus solemnioribus ad Ecclesiam Parochialem accedendum.
- 19 Quæ personæ in his Oratoriis Missam audire possint.

L. Ab ipsi Apostolorum temporibus fuisse loca specialiter deputata celebrandis Missarum solemnibus, non obscure indicat ipse Apostolus, ipsam Eucharistiæ sumendæ ritum & populi ad eam celebrandam conventum describens I. ad Corin. cap. II. Convenientibus, ait, vobis in ECCLESIAM audio scissuras esse inter vos. Et paucis interjectis: Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum aut ECCLESIAM Dei contemnitis. Hic Ecclesiam accipi pro loco, ad quem Fideles sacra Mysteria celebraturi accederent, hancque privatis domibus ibidem opponi, non obscurum est: eumque locum ita exponunt SS. Basilii in regulis brevioribus interrogat. 301. & Augustinus quæst. 57. in Leviticum.

Ejusdem disciplinæ testis est S. Justinus Martyr Apol. 2. ubi ritum celebrandi divina Mysteria sæculo II. describens ait: »Solis, qui dicitur die omnium, qui vel in oppidis, vel rurari degunt, in eundem locum conventus fit, & commentaria Apostolorum, aut scripta Prophetarum, quoad tempus fert, leguntur. Deinde lectore quiescente, Prædicens orationem, quæ populum instruit, habet.

II. Ad unum ergo locum Fideles conveniebant, ut in unam quasi Ecclesiam coadunati, ipsa Unitatis mysteria convenientius agerent; atque orantes facilius exaudirentur.

»Corpus sumus (ait Tertullianus) de conscientia, religionis, & disciplinæ unitate & spei fœdere. Coimus ad Deum quasi manu facta preceationibus ambiamus. Hæc vis Deo grata est. In Apolog. Cap. 39.

III. Hinc, qui se à conventu publico, ac loco huic conventui deputato separabant; atque particulares conventus instituebant, unitatem quodammodo Ecclesiæ scindere; seque ab unitate separare putabantur.

IV. Unde Synodus Gangrensis Can. 6. anathemate percellit Eustachianos, qui publicum Fidelium cœtum contemnentes, extra Ecclesiam privatim conveniebant, ac sacra mysteria celebrabant.

Et sub idem tempus Synodus Laodicensis Can. 58. decrevit: »Quod non oportet in domibus fieri oblationes ab Episcopis vel Presbyteris.

V. Multis quoque contra privatos hos conventus egit sæculo 6. Justinianus Imperator in suis Constitutionibus Novellis, atque signanter Novella 58. ait, omnibus interdicens magnæ hujus civitatis (Constantinopolis) habitatoribus, magis autem etiam totius nostræ ditionis in domibus suis habere quædam quasi orationum domos; & in his sacra celebrare mysteria: »& hinc fieri quædam Catholicæ, »& Apostolicæ traditioni extraordinaria. Sed siquidem domos, ita simpliciter aliqui habere putant, oportere in sacris suis, orationis videlicet solus gratia, & nullo celebrando »penitus horum, quæ sacri sunt mysterii, hoc eis permit-

VI. Verum cum seculis labentibus seculis continuo magis excreveret numerus Sacerdotum, Missæque multiplicarentur; potentiores ditioresque, quibus non libebat certa determinataque hora, ipsis subinde minus commoda, ad Ecclesias Parochiales Missarum solemniam cum reliquo vulgo audituri accedere; illicque per longius temporis spatium in Missarum solemnibus, quæ & concionem comprehendebant, permanere, facile Sacerdotem reperire potuerunt, qui ipsis in aliquo Oratorio aut Sacello domibus ipsorum propinquo, pro eorum nutu & commoditate, tanquam alter quidam famulus mercede conductus, celebraret.

VII. Quam hi Sacellani domestici seu conductitii frequentes fuerint, quamque indignè habiti à suis Dominis seculo 9. vel unius S. Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis testimonium evincit. Hic in tractatu *De privilegio de jure Sacerdotis cap. 11.* ita scribit: „Increbuit consuetudo impia, ut penè nullus inveniatur anhelans, & quantumcunque proficiens ad honores & gloriam temporalem, qui non domesticum habeat Sacerdotem, non cui obediat, sed à quo incessanter exigat licitam simul atque illicitam obedientiam, non solum in divinis officiis, verum etiam in humanis; ita ut plerique inveniuntur, qui aut ad mensas ministrent, aut saccata vina misceant, aut canes ducant, aut caballos, quibus fœminæ sedent, regant, aut agellos provideant. Et quia tales de quibus hæc dicimus, bonos Sacerdotes in domibus suis habere non possunt, (nam quis esset bonus Clericus qui cum talibus hominibus dehonestari nomen & vitam suam ferret?) non curant omninò quales Clerici illi sint, quanta ignorantia cœci, quantis criminibus involuti, tantum ut habeant Presbyteros proprios, quorum occasione deserant Ecclesias, seniores, & officii publicæ. Quòd autem non habeant eos propter religionis honorem, apparet ex hoc, quòd non habent eos in honore. Unde & contumeliosè eos nominantes, quando volunt illos ordinari Presbyteros rogant nos, aut jubent, dicentes: Habeo unum Clericorem quem mihi nutrivit de servis meis propriis, aut beneficiis, sive pagensibus; aut obtinui ab illo vel illo homine, sive de illo vel illo pago. Volo ut ordines eum mihi Presbyterum. Cumque factum fuerit, putant ex hoc quòd majoris ordinis Sacerdotes non eis sint necessarii, & derelinquunt frequenter publica officia & prædicamenta.

VIII. Sub idem tempus Concilium Ticinense: „Quidam Laici & maxime potentes ac nobiles, quos studiosius ad prædicationem venire oportebat, juxta domos suas Basilicas habent, in quibus divinum audientes officium ad majores Ecclesias rarius venire consueverunt, & dum soli afflictis & pauperes veniunt, quid aliud quàm ut mala patienter ferant illis prædicandum est? si autem divites qui pauperibus injuriam facere soliti sunt, venire non renuerint, admoneri utique possent, ut eleëmofynis pecunia sua redimerent, ut à fluxu rerum temporalium se abstinere. Admonendi sunt igitur Potentes, ut ad majores Ecclesias ubi prædicationem audire possint conveniant, & quantum dono Omnipotentis Dei vitiis & honoribus cæteros antecedunt, tanto ad audiendum præcepta conditoris sui alacrius festinent.

IX. Porro hic abusus sequentibus seculis, jam invalente Missarum Honorario: atque cum illo Sacerdotum de hoc Honorario penè victitantium multitudo, incredibile quantum acceperit incrementum, quantaque hinc Ecclesiarum Parochialium, atque Verbi Divini neglectus, atque Sacrificii, & Sacerdotii contemptus & vilipendium: uti ex historiis atque Conciliorum Decretis illorum temporum constat.

X. Ad hæc cum seculo octavo cœpisset Altarium portatilium sive Viaticorum usus (nec enim ante illud seculum agnitus fuit, ut monet Joannes Thiers in Dissertatione de præcipuis Altaribus cap. 2.) tandem seculo 13. à Sede Apostolica privilegia impetrari cœperunt, utendi hujusmodi Altaribus, atque ubicunque locorum, etiam locis Deo non dedicatis, celebrandi.

Et quidem Honorium III. Fratribus Prædicatoribus & Minoribus indulgisse, ut ubicunque fuerint, sine Parochialis juris præjudicio, cum Altari Viatico valeant celebrare, ipse Honorius testatur in Cap. 30. *De Privilegiis*, declarans eam indulgentiam sic interpretandam, ut ea etiam sine licentia Prælatorum uti queant.

Similia Privilegia & Regulares & Sæculares tum à Sede Apostolica, tum à propriis Episcopis impetrantes, Missas passim in locis privatis & sæpius parum dignitati ac reverentiæ Sacrificio convenientibus celebrabant.

XI. Synodus Tridentina mandans Episcopis, ut ea omnia prohibere, atque è medio tollere sedulo curent, quæ vel avaritia idolorum servitus, vel irreverentia, quæ

ab impietate vix sejuncta esse potest, vel superstitio, veræ pietatis falsa imitatrix à tanti Sacrificii dignitate aliena induxit, inter cætera mandat: „Ne patiantur privatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad divinum tantum cultum dedicata oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda & visitanda, Sanctum hoc Sacrificium à sæcularibus, aut Regularibus quibuscunque peragi. Non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus ac consuetudinibus quibuscunque.

XII. Imprimis textus Concilii manifeste evincit, sublatum esse privilegium indultum Prædicatoribus & Minoribus utendi Altari Viatico sive portatili, uti post Barbosa De Officio Episcopi parte 2. Allegat. 23. aliosque docet Fagnanus ad Cap. IN HIS *De Privilegiis*.

XIII. Quin & ibidem cum Barbosa aliisque nonnullis præterdit Fagnanus, Concilium hoc Decreto admissæ auctoritatem Episcopis concedendi licentiam celebrandi quacunque de causa in domibus privatis, tametsi in illis essent extructa Oratoria ad divinum tantum cultum destinata; eamque interpretationem sæpius secuta est Sacra Congregatio, inquit num. 18. easque declarationes refert Azorius Institut. Moralium lib. 10. cap. 26. quem citat Zypæus titulo De Celebrat. Missarum num. 8. qui tamen huic sententiæ non acquiescens subjungit: „Certè salva Sedis Apostolicæ censura locus hic tantum est ad abusus extirpandos eorum, qui id sua auctoritate præsumunt, quos ne patiantur, monentur Episcopi, sed ea verba (non patiantur) si ad rigorem examinentur, non inferunt, ut permittere non possint; vel derogationem auctoritatis Episcopis competentis, ne id queant, ubi justa ex causa id permittendum consueverint.

Hæc ibidem latius prosequitur Zypæus; cujus interpretationem Belgii vicinarumque Provinciarum Episcopi notoriè amplectuntur; concedentes licentiam celebrandi in oratoriis privatis, quantumvis in domibus privatis extructis.

XIV. Hoc equidem constat, mentem Synodi Tridentinæ fuisse, ipsamque Sacrificii reverentiam, nec non Ecclesiæ disciplinam multis titulis requirere, ut Episcopi admodum parcè nec nisi necessitate, gravibusque de causis & cautelis hanc licentiam indulgeant.

Intentionis Concilii Tridentini, cui interfuerat, perquam conscius Martinus Rithovius; monumentumque hujus disciplinæ expendens in Synodo sua anno 1577. tit. 15. cap. 4. relata ordinatione Concilii Tridentini subjicit: „Quæ quidem ordinatio, ut pro rei gravitate, fideliores observationem habeat; mandamus omnibus Presbyteris nobis subditis, ne quis prætextu antiquorum Statutorum aut consuetudinis, extra Ecclesiam aut hujusmodi Oratoria, deinceps Missam celebrare præsumat: injungentes omnibus Pastoribus, & Presbyteris, ne deinceps dictæ ordinationi Concilii Tridentini contraveniant: & etiam Laicis quibuscunque, ne per aliquos Presbyteros etiam exemptos, in suis ædibus Sacrosanctum Missæ officium, aliqua ratione celebrari patiantur, aut petant; in pœnam arbitrariæ correctionis. Pastores autem subditos suos, qui morbo detenti, Ecclesiam visitare non possunt, doceant, ut pia devotione, suas preces jungant cum illis, qui corporali præsentia divinis officiis interfunt. Et, ut ad excitandam devotionem, observent divinorum Officiorum tempora, vel campanarum pulsationem, per quem significatio Sacrorum, quæ in templis peraguntur, & ubi corpore adesse non possunt, corde, & piis orationibus se præsentent statuunt.

Deinde his notandis verbis concludit: „Quod dum religiosè faciunt, & obedenter Ordinationibus parent, per quas antiqui Canones in usum revocantur, plus in vera pietate proficiunt, quàm, si ex privata devotione, ad domesticas missas importunè consensum extorqueant, vel sub prætextu Privilegii, irreligiosam singularitatem foveant.

Sanctus Carolus in Concilio Mediolanensi I. part. 2. tit. Quæ pertinent ad celebrationem Missæ: ait: „Oratorio- rum autem ædificationem, aut usum ne facile, sed magna de causa permittant iidem Episcopi.

XV. Dum verò hæc oratoria necessitate, magna causa exigente concedente videbuntur, vult S. Carol. loc. cit. Episcopi in iis designandis, vel probandis, hæc servent.

„Ne sint in interiorum ædium partibus, in quibus Domini, vel familia frequentius versentur, sed commode & honesto loco, à cubiculis, tricliniis, & ab aula separato, ad templi formam & regulam propius accedant. Nec ita angusta sint, ut qui Missam audierint, ad ostium aut fenestram stare cogantur, aut denique ibi sacris interesse, ubi promiscuè profanum aliquod exerceatur, quod fieri omnino prohibemus.

XVI. Ulterius ne populus per hæc Oratoria à frequen-

quentatione Parochialis Ecclesiæ nimium distrahatur, addi consuevit de stylo Curia Romanæ, & etiam hodierno Episcoporum, quod hæc concessio fiat sine præjudicio Ecclesiæ Parochialis, uti notat Barbosa, *De Officio Episcopi parte 2. Alleg. 23.* Et in formulario Episcopali, quod extat ad calcem ejusdem operis, refertur num. 85. formula facultatis construendi oratorium simplex, in quo celebretur cum hac clausula: *Sine Parochialis Ecclesiæ præjudicio.*

Ut verò hæc clausula melius servaretur, voluit etiam Sanctus Carolus loco citato, ut, cui id permissum fuerit, is eo rarius utatur, ne distracti homines illa commoditate, Ecclesiam Dei minus frequentent; quod exemplo etiam non ceat aliis.

XVII. Ad hæc de stylo ordinario in concessione Oratoriorum & Capellarum excipi solent præcipue per annum Festivitates; ut nimirum non liceat tunc ibidem celebrare, idque conformiter ad vetus Decretum Synodi Agathensis apud Gratianum *Dist. 1. De Consecr. Can. 35.* quo decernitur: *Si quis extra Parochias, in quibus legitimus est ordinariusque conventus, oratorium in agro habere voluerit, reliquis festivitibus, ut ibi Missas audiat, propter fatigationem familiæ justa ordinatione permittimus. Pascha verò, Natali Domini, Epiphaniâ Domini, Ascensione Domini, Pentecoste, & Natali Sancti Joannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festivitibus habentur, non nisi in civitatibus, aut in Parochiis audiant. Clerici verò, si qui in festivitibus, quas supra diximus (nisi jubente, sive permittente Episcopo) Missas celebrare voluerint, communionem priventur.*

Hic nota, Parochias sive Parochiales Ecclesias esse propriè loca illa, in quibus legitimus ordinariusque conventus habetur.

XVIII. Secundò notandum, mentem Ecclesiæ semper fuisse, ut saltem diebus *solemnioribus*, Ecclesia Parochialis non deferatur; tamen etiam cum aliqua incommoditate frequentatio fieri deberet, cui & conforme est ipsum Decretum Synodi Tridentinæ præcipiens Episcopis, ut moneant populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus *Dominicis & majoribus festis* accedant.

Unde Synodus Namurcensis 1639. *tit. 5. c. 27.* *Parochiani, etsi vicini alicui Capellæ sub finibus Parochialis constructæ, præcipuis anni festivitibus & Dominicis, Ecclesiam Parochialem frequentare non omittant, qui verò tribus continuis Dominicis ab illa se absentaverint; admonentur prius à suis Pastoribus, & si monitionem contempserint, ad nos deferantur.*

XIX. Denique stylus hodiernus addit in concessionibus hujusmodi Oratoriorum, ut alii præterquam servitio personæ, cujus intuitu Oratorium conceditur, necessarij ibidem audientes Missam ab obligatione eam in Ecclesia audiendi per hoc non liberentur.

CAPUT IX.

Quadam observanda & cavenda pro reverentia Sacrificii.

- 1 Perniciosum est, ignotos & vagantes Sacerdotes ad Missas celebrandas admittere.
- 2 Jam pridem vetitum, Clericum externum sine litteris commendatitiis admittere.
- 3 Postremis sæculis id magis necessarium: & quare?
- 4 Decretum Synodi Tridentinæ de non admittendo ignoto Sacerdote sine litteris commendatitiis.
- 5 Quid Synodi Belgicæ decreverint circa ignotos Sacerdotes?
- 6 Sanctus Carolus voluit litteras commendatitias non esse nimis antiquas: & quare?
- 7 Ex Decreto S. Caroli nullus potest ad sua Sacella aut Oratoria admittere Sacerdotem sine licentia Episcopi.
- 8 Decretum de non admittendis Clericis ignotis etiam obtinet in Ecclesiis Regularium.
- 9 Nullus ex aliena Diocesi admittendus sine litteris Ordinarii sui.
- 10 Litteræ hæc non tantum Ordinum susceptorum, sed & vitæ morumque testimonium perhibere debent.
- 11 Parochi admittere non debent quoscunque Sacerdotes Litteris Episcopalis munitos.
- 12 Sine Parochi licentia nullus in Ecclesia Parochiali celebrare potest.
- 13 Jus Parochi per sententiam Regiam firmatum.
- 14 Notoriè criminofus ad ministerium Altaris non admittendus.
- 15 Non admittendus, nisi vitæ emendata maculam eluerit.
- 16 Si pridem remulentus aut in notorium crimen lapsus se ad celebrandum obtulerit, ob scandalum castigandus.

- 17 Qui pridem impudicitiam etiam secretam commisit, ad celebrandum se præsentare non potest, tamen confessus.
- 18 Nullus mala fama ad Divina celebranda admittendus.
- 19 Sacerdotes solum quæstum sectantes ad celebrandum non recipiendi.
- 20 Merito à Divinis repellendi notorii aleatores, & tabernarum frequentatores.
- 21 Sacerdos Missam celebrare non potest, nisi adstantes externo habitu ritè dispositi appareant.
- 22 Quid hac in re statuerit S. Carolus?
- 23 Ad excitandam populi devotionem exponenda à Parocho, quæ in Missa aguntur.
- 24 Scopus hujus instructionis est, ut populus instructus se jungat Sacerdoti, & voto id agat, quod Sacerdos ministerio.
- 25 Menti Ecclesiæ conformius est attendere iis, quæ in Missa aguntur, quàm ex libro preces recitare.
- 26 Simultanea plurium Missarum in eadem Ecclesia celebratio minus conveniens: & quare?
- 27 Vetitum, ne inter Missarum solemnia adhibeatur cantus non satis gravis.
- 28 Hodierna Musica parum gravis; & de hac querela Cardinalis Bona.
- 29 Ecclesiæ, quæ hæctenus musicam non admiserunt, laudantur.
- 30 Quod Episcoporum ac Pastorum circa hæc officium?
- 31 Attendendum, ne organa quid lascivi sonent.
- 32 Idem est de tintinabulis, & quomodo contravenientes puniendi?
- 33 Omnes actiones seculares ab Ecclesia arcendæ.
- 34 Penes Episcopos est summa auctoritas abusus in Missarum celebratione occurrentes tollendi.
- 35 Prælati Ecclesiarum non debent abusus permittere, quia jam inoluerunt.
- 36 Quàm perniciosum sit argumentum, quod à tolerantia aut factio Prædecessorum petitur.

I. Semper omnibus persuasum fuit, quàm perniciosum, malique exempli esset, si Sacerdotes & Clerici de una Ecclesia ad aliam transeuntes & vagantes, indifferenter ad sacra Mysteria celebranda admittantur: quam inde natum sit fieri, pessimos quousque perditissimosque homines in sacra involare, eaque profanare.

II. Hinc jam pridem à primis Ecclesiæ sæculis cautum fuit, ne quis Clericus externus & ignotus sine Litteris commendatitiis sui Episcopi recipiatur.

Canon. 41. Laodicensis ita habet: *Quod non oportet eum, qui est sacratus vel Clericus sine Canonicis Litteris iter ingredi.*

Et apertius Canon. 13. Calchedonensis vetat: *Externos Clericos & ignotos in alia civitate sine proprii Episcopi commendatitiis Litteris nusquam ullo modo admittare.* Apud Gratianum *Dist. 71. Can. 7.* Sed per errorem & contra fidem textus Græci originalis pro ignoto legit *Lectori*, uti rectè notat Cujacius ad *Cap. 5. de Clericis non resid.*

III. Postremis hæc sæculis, postquam invaluit Titulus patrimonii; quo solo plures ordinantur, nullius particularis Ecclesiæ servitio adstricti, multò magis hæc disciplina necessaria fuit.

Cum enim hi nulli Ecclesiæ essent adjecti, liberior ipsis de una ad aliam Ecclesiam discurrendi videbatur indulta libertas: atque hinc facillè fiebat, ut immorigeri, quin & multis titulis notoriè infames, Ecclesiam, in qua noti erant deferentes, ad aliam, ubi eorum vita ignorabatur, aut ubi scirent Pastores minus esse vigilantes aut disciplinæ Ecclesiasticæ observantes, convolarent; ibique se in Ecclesiastica munia intruderent; ipsumque Missæ Sacrificium multis modis profanarent.

IV. Hæc advertens Synodus Tridentina statuit *Seff. 23. Cap. 16.* *Nullus Clericus peregrinus sine commendatitiis sui Ordinarii Litteris ab ullo Episcopo ad divina celebranda & Sacramenta administranda admittatur.*

Ad hæc volens Synodus, ut in Sacrificio Missæ omnis irreverentia vetetur, mandavit Episcopis, ut *singuli in suis Diocesisbus interdican*, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat. In Decreto *De Observandis & Evitandis in Celebratione Missæ.*

V. His Synodi Tridentini Decretis obsequi volentes Episcopi, in suis respectivè Synodis prohibuerunt, Sacerdotem externum & ignotum ad Missam celebrandam admitti, nisi Litteris testimonialibus Episcopi instructum.

Synodus P. II. Mechliniensis *tit. De Ministris Ecclesiæ cap. 8.* *Præcipit etiam Pastoribus, & Ecclesiarum Rectoribus, ne quem vagum & ignotum Sacerdotem, sine licentia Episcopi sui Diocesanæ in scriptis obtenta, ad celebrationem Missarum aut Sacramentorum administrationem admittant, sub pœna duorum florenorum per Pastores seu Rectores incurrenda, & vagorum Sacerdo-*

»Sacerdotum correctione arbitraria : Episcopi autem præ-
»iſtam licentiam non concedant, niſi viſis Litteris Sacer-
»dotii, & commendatiſis, & teſtimonialibus Episcopi vel
»Vicarii loci ultimæ reſidentię eorum.

Et Synodus P. II. tit. 12. Cap. 16. » Vago ac ignoto Sacer-
»doti, etiam Regulari Miſſam celebrare non liceat, niſi
»oſtenſis teſtimonialibus vel commendatiſis Litteris ſui
»Ordinarii.

VI. Prævidens S. Carolus Sacerdotum inores vitamque
nonnunquam temporis ſucceſſu vel immutari, aut certe
amplius innotefcere & manifeſtari, in Concilio Mediola-
nenſi I. parte 2. tit. 5. decernit : » Clericis alienæ Diœceſis
»res divinæ faciendæ facultatem ne permittat Episcopus:
»niſi oſtendant Litteras teſtimoniales ſeu diſmiſſorias Ordini-
»narii ſui duobus tantum menſibus ante, ſi in provincia, ſi
»extra provinciam in Italia, quatuor-ſex verò, ſi extra Ita-
»liam datas : vel ſi ex antiquiores ſint, afferant etiam ſcrip-
»tum teſtimonium de vita, & moribus ab iis ordinariis,
»in quorum Diœceſi poſt illud tempus aliquandiu per-
»maſerint.

VII. Quin & ibidem præceperat : » Nemo Clericus vel
»Laicus in ſuis ſæcularibus Eccleſiis Capellis, vel Orato-
»riis quamvis ab Ordinario probatis, etiam ſi juris Patro-
»natus ſint, quenquam ſæcularem vel regularem Sacerdo-
»tem celebrare patiatur, qui ſcriptum celebrandi, ſingu-
»lis ſex menſibus renovandum, ab Episcopo non impetra-
»verit.

VIII. In Concilio III. Mediolanenſi tit. 11. declarat,
»Quod primo Concilio Provinciali interdictum eſt, ne pe-
»grino Sacerdoti ſine diſmiſſoriis, teſtimonialibusve Lit-
»teris Miſſæ Sacrum facere liceat, id ei vetitum ſit in Regula-
»rium etiam cujuſvis Ordinis Eccleſiis.

IX. Synodus Burdigalenſis anno 1583. tit. 5. vetat ab
Eccleſiarum Rectoribus, quemquam vagum ac ignotum
ad celebrandum admitti, niſi prius diligenter explorata Or-
»dinarii licentia & facultate. Deinde adjungit : » Nullumque
»pariter alienæ Diœceſis admittant, niſi acceptas ab Ordi-
»nario ſuo Litteras, ſibi conſeſſæ facultatis, & anteaſta
»vita, morumque ac religionis teſtes adhibeat : quæ vetu-
»ſtiores non appareant, quàm quæ intra annum ſcriptæ
»ſunt.

Celebrata anno 9. hujus ſæculi Synodus Narbonenſis
Cap. 20. non vult ab Episcopis facultatem celebrandi con-
»cedi Clericis alienæ Diœceſis, niſi viſis litteris Ordinum
»Clerici, & atteſtatione proprii Episcopi, ſuper vita &
»moribus eo anno conſeſſis.

X. Haſtenus adducta Decreta manifeſtè evincunt, litte-
»ras Episcopales, non tantum requiri, ut teſtes ſuſceptorum
Ordinum; ſed vel præcipuè ut teſtes probæ vitæ & bono-
»rum morum : ipſosque Episcopos haud annue-
»re poſſe, niſi præmiſſa & facta diligenti inquisitione ſuper
vita & moribus Sacerdotum dimittendorum.

Si ea cautione in litteris expediendis procederent Episco-
»pi; neque ullus Sacerdotum in Eccleſiis ſive ſæcularibus ſive
»Regularibus ſine hujusmodi litteris, conformiter ad SS.
»Canones & Synodorum Decreta, ad celebrandum admit-
»terentur, quàm multi ſcandalofi, otioſi ac vagabundi Sacer-
»dotes ab Altaribus arcerentur, quantaque irreverentiæ
»per ſimiles Sacerdotes in Sacrificio Miſſæ committi ſolitæ,
»vitarentur.

XI. Porro qui litteræ hæ teſtimoniales, nonnunquam
facilius: quàm oportet, conceduntur, aut ſub-vel obrep-
»titè impetrantur, nequaquam Parochi aliique Eccleſia-
»rum præfecti omnes quoſcumque Sacerdotes hujusmodi
Litteris munitos ad celebrandum admittere debent.

Quid enim ſi aliunde vita ſcandalofa Parocho vel Recto-
»ribus innotefcat; nullusque titulus aliunde ſit, qui Sacerdo-
»ti huic juſ celebrandi in tali Eccleſia tribuat, indubiè po-
»terit, inò & non raro debet à celebrando repelli.

Ad hæc Canones quidem vetant quempiam extraneum &
»ignotum ſine Litteris Episcopi ad celebrandum admitti, ſed
»nequaquam Parochis aut Eccleſiarum Rectoribus præcipi-
»unt, ut omnes hujusmodi Litteris inſtructos in ſuis Eccleſiis
ad celebrationem admittant.

XII. Imò cum Parochus ſi quaſi Caput Parochiæ, & pri-
»marius & ordinarius Eccleſiæ Rector, nullus (ni ſpeciali ali-
»quo titulo munitus) poteſt in Eccleſia parochiali ſine ſpe-
»ciali licentia Parochi ſacras quaſcumque functiones obire.

Hinc Synodus Namurcenſis anno 1639. tit. 3. cap. 43. ait
»Nullus aliquod officium in aliena Eccleſia, ſine Paſtoris
»ejuſdem loci licentia, facere præſumat.

Eodem fundamento Synodus P. I. Cameracenſis tit. De
»Ministeriis Eccleſiaſticis cap. 9. voluit, ut » qui præſunt fabri-
»cis Eccleſiarum, nullos Sacerdotes admittant ad ſuffragia
»& ſacrificia legatorum piorum cauſa præſtanda; niſi ab
»Episcopo, aut ejus Vicario probatos, & ad id miniſteri-
»um deſtinatos Paſtoris voluntate. Cui quod ad officium

»Eccleſiaſticum pertinet, pereant: ne per licentiam aditus
»improbis & vanis ad Eccleſias concedatur cum detrimen-
»to & ſcandalo publico.

Denique addit Synodus : » Et qui admiſſi fuerint, Paſto-
»rem adjuvent in cultu & officio divino.

Si nulli ad celebrandas fundatas Miſſas & anniverſaria
admitterentur, niſi cum onere juvandi Paſtores in Officio
»Paſtorali, quam multi otioſi Sacerdotes ab Eccleſiis remo-
»verentur.

XIII. Cum anno 1672. quidam in ſuo teſtamento ordi-
»naſſet Miſſam pro refrigerio animæ ſuæ ſolemniter celebra-
»ri in Eccleſia Parochiali per Patres Carmelitas; diſputa-
»tumque eſſet, num vi hujus teſtamentariæ diſpoſitionis Car-
»melitæ eſſent admittendi ad celebrandam Miſſam illam?
»judicatum fuit à Parlamento Pariſienſi, id in Eccleſia Pa-
»rochiali Carmelitas non poſſe ſine Parochi licentia. Utire-
»fertur parte 2. Journal des Aud. lib. 6. cap. 29.

XIV. Præterea ut irreverentia vitetur præcipit Synodus
Tridentina Episcopis, » neminem qui publicè & notoriè cri-
»minofus ſit, aut Sancto Altari miniſtrare, aut ſacris inter-
»veſſe permittant.

XV. Decretum hoc quoad primam partem innovans S.
»Carolus in Concilio I. Mediolanenſi tit. 5. ait : » Sacerdotes
»qui publicè & notoriè criminofi fuerint à celebratione ar-
»ceantur, niſi emendata vita ſceleris maculam eluerint.

XVI. Synodus P. I. Cameracenſis Tit. De Cultu, Caremo-
»niis & Officio Divino cap. 2. vult, ut, quicumque ad celebra-
»ndum ſe obtulerit, ac pridie temulendus, intolensve fuerit,
»aut crimen ullum notum amiſerit, à Rectore Eccleſiæ
»caſtigandus non modò propter crimen admiſſum, ſed &
»propter ſcandalum, & irreverentiam illatam Sacramen-
»to denuntietur Episcopo, aut ejus Vicario, vel Officiali.
»Rector verò, ſi denuntiare neglexerit, tanquam tanti ſce-
»leris diſſimulator puniatur.

Subjicit deinde notandam hanc rationem : » Eſt enim
»valde præpoſterum & indignum, quod velint Sacerdotes
»omnem à laicis reverentiam huic Sacramento exhiberi :
»nec ipſi tamen moribus & religione ſua exhibendam decla-
»rant.

XVII. Addit ejuſdem Provinciæ Synodus Diœceſana Au-
»domarenſis anno 1583. tit. 6. cap. 2. nec confeſſione prævia
»hujusmodi Sacerdotes ad celebrandum ſe præſentare præ-
»ſumant, qui pridie, quamcumque SECRETAM impudicitiam ad-
»miſerint

XVIII. Præcitata Synodus Burdigalenſis, » Sacerdotes
»aut quoſcumque alios, publicè & notoriè criminofos, rem di-
»vinam facere, vel ad altare miniſtrare prohibendos cen-
»ſet, niſi qui ad meliorem frugem redierint, & morum vi-
»tæque priſtinæ commutatione facta, præteritorum ſcele-
»rum veniam meruerint, eamque ab ordinariis ſuis impe-
»traverint.

Namurcenſis Synodus anno 1639. Tit. 3. Cap. 4. præcipit :
»Nullus malæ formæ, Paſtori in Divinis Officiis aſſiſtat.

XIX. Quod hic Synodus Tridentina aliæque ſubſequen-
»tes decrevere, illud Carolus V. in formula reformationis
»ejuſ nomine anno 1548. publicata expreſſerat; atque præ-
»ter publicis criminibus infames etiam ſolum quaſtum ſectantes
ad celebrationem Miſſæ non admittendos cenſuit.

XX. Quis ambigat, horum Sacerdotum, Clericorum-
»que generi adſcribendos, quos publicè notorièque popu-
»las frequentare; aleis, illicitisque luſibus; cum magno po-
»puli ſcandalo vacare videmus. Merito proinde, Episcopi
»aliique Eccleſiarum Prælati ſecum expendant, num Sa-
»cris Canonibus obtemperant, dum ſimiles Sacerdotes à ſa-
»cris Altaribus continuo adſtare vident, & ſilent.

XXI. Ulterius pro reverentia tanti Sacrificii vult Syno-
»dus Trident. ut Sacerdos non aliter Miſſam celebrare inci-
»piat, » niſi prius, qui interſint, decenter compoſito
»corporis habitu, declaraverint ſe mente etiam, ac devoto
»cordis affectu, non ſolum corpore adelle.

XXII. S. Carolus Decretum hoc renovans, & executio-
»ni mandari volens, in Concilio Mediolanenſi IV. tit. 10.
»præcipit, ut Clericus Miſſæ Sacrificio miniſtraturus aliſve
»cui hoc munus incumbit, mox ut Sacerdos ad Altare ac-
»ceſſerit, » circumſpiciat modeſtè adſtantes; & ſi quem-
»piam animadverſerit marem vel ſceminam incompoſito
»corporis habitu, aut aliàs contra præſcriptas regulas Pro-
»vincialibus noſtris Conciliis cum injuria vel irreveren-
»tia ſanctiſſimi illius Sacrificii interelle, moneat graviter
»ut opus erit : neque Sacerdos ante Miſſæ initium faciat,
»quam omnes qui adſunt, quemadmodum Tridentino
»Concilio curæ Episcopi commiſſum eſt, decenter com-
»poſito corporis habitu declaraverint ſe mente etiam ac
»devoto cordis affectu, non ſolum corpore adelle. Miſſa
»verò jam inchoata, ſi quid ejuſmodi fiat, hoc idem
»offi-

officium admonendi itidem ille Minister Clericus præstet modeste & graviter. Si quis verò ab iis de ejusmodi monitus non respuerit, quam primum eorumdem cura deferatur ad Episcopum, ut jure cum eo efficacius agatur.

XXIII. Ut verò populus majori cum reverentia & attentione ad ea quæ in Missa aguntur assistat, uberioresque Sacrificii fructum percipiat, præcipiunt passim Synodi nostræ, conformiter ad Synodum Tridentinam *sess. 26. De Sacrificio Missæ cap. 8.* Pastoribus & singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem vel per se, vel per alios, ex iis quæ in Missa aguntur, aliquid exponant; atque inter cætera sanctissimi hujus sacrificii mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis & festis.

XXIV. Porro scopus Synodorum est, ut Fideles Missæ assistentes; eaque, quæ à Sacerdote aguntur intelligentes, iis sint intenti, & voto id agant, quod Sacerdos agit ministerio; ut scilicet discant & ipsi suam totiusque Christiani orbis salutem tam salutaris & gratæ hostiæ interventione & Christi Jesu meritis, Deo Patri commendare: uti loquitur Concilium Moguntinum anno 1549. *cap. 58.*

Et antiqua Atebatensis statuta renovata in Synodo anno 1570. sub Francisco Richardoto, qui Tridentino interfuit, volunt de his populum instrui, ut *Religiosus, & libentius, quæcunque Sacerdotes in Missa agunt observet.*

Idem aliæ quoque Synodi innuunt, desiderantes populum instrui de his quæ in Missa aguntur, ut *quæ in illa geruntur debita cum attentione perpendat*; quemadmodum loquitur Synodus Namurcensis anno 1659. *tit. 16. cap. 1.* vel ut *majori reverentiâ sacræ intendat*, uti expressit Synodus Cameracensis anno 1567. *tit. De Eucharistia cap. 4.*

XXV. Neque dubium est, quin populo utilius sit, & menti Ecclesiæ conformius; ipsique Sacrificio convenientius, intendere iis quæ in Missa aguntur, quam preces alias, quantumvis pias, sed Sacrificio Missæ haud respondentes è libro legere.

Quapropter Synodus Remensis anno 1583. *tit. De Eucharistia num. 5.* præcipiens ut laici preces horarias tempore divini officii non nisi submissâ voce recitent, addit: „Qui tamen inter eos doctiores, reique Christianæ peritiores extiterint præclarior agent, si loco precum ex scripto recitandarum, à præfatione, quâ pertractantur mysteria animo defixo mentisque fervore complectantur atque contemplentur.

XXVI. Formula reformationis jussu Caroli V. scripta, & anno 1550. evulgata dicit: „Neque sub sacro solemniter convenit, ut coram populo eodem legantur etiam Missæ species, quibus huc illuc populus *distrabatur*, avoceturque ut nulli Sacro *satis intendat.*

Idipsum in executionem hujus formulæ circa idem tempus Synodi Moguntina & Colonienfis anno 1549. ordinarunt: atque sub initium præsentis sæculi Synodus Sylvæducensis sub Masio *tit. 11. cap. 9.* judicavit planè conveniens ut in Ecclesiis, Monasteriisve, ubi est magna Missarum frequentia, singulæ *distinctis* horis legantur: „Ne, ait, *simultanea illa plurimorum celebrantium turba decori Dominus Dei aut mysteriorum venerationi & gravitati aliquid decedat.*

XXVII. Si ea omnia inter Missarum solemnities cavenda sint, quæ populum ab hac sancta actione aliò distrahere possent, quis non videt, quàm merito Synodus Tridentina arceri præcipiat ab Ecclesiis musicas eas, ubi sive organo, sive cantu *lascivum* aut *impurum* aliquid miscetur.

Synodus P. I. Cameracensis *tit. De Cultu & Cæremoniis cap. 3.* de musica in Missa adhibenda agens, statuit, ut quæ in Missa ad eruditionem & doctrinam Fidelium leguntur aut canuntur, ut Epistola, Evangelium & Symbolum, ita legantur aut canantur, ut præsentibus *distinctè* exaudire singula verba possint. „Quare, ait; in Symbolo canendo placet nec organa nec musicam adhiberi: nisi sit simplex, ac talis ut singula verba sine repetitione possint intelligi. Quæ verò ad laudes pertinent, ut sunt Hymni, *Gloria in excelsis*, „*Sanctus*: in his musica locum habeat: sed nec lasciva, nec choreis potius, quàm choro congruens, sed gravis & movens pios affectus.

Fortius hunc ab usum proscripsit Synodus P. I. Mechliniensis *tit. De Officio & Cultu divino cap. 10.* „Cohibeant Episcopi Cantores, Organistas, Campanarios, & alios quoscunque à lasciva militari & quavis indecora musica in cantu organis & campanis, sub pœna decem stuferrorum, ad pios usus arbitrio Episcopi applicanda. Et si semel puniti non abstinerint, pœna carceris aut alia arbitraria placantur.

Synodus P. II. Mechliniensis *tit. 12. cap. 7.* monet, ut gravissimum, & quæ ad pios affectus moveat musica, officio divino adhibeatur, non etiam lasciva vel sæcularis

XXVIII. Cardinalis Bona tractatu *De Divina Psalmidia cap. 17. §. 3.* advertit, Musicam sæpius fuisse mutatam; at illud ab antiquis observatum esse, nunquam ab aliqua gente mutatam fuisse Musicam, quin & ipsa in *decerius* mutata sit.

Post hæc multorum authorum relatis sententiis testimonium, Musicam veterem fuisse *virilem*, recentiore verò *effractam* verè & *effeminatam* tandem concludit his verbis: „Has veterum sententias eò libentius transcripsi, quò magis hodiernæ Musicæ deplorabilis status innotescat: fastidit ætas nostra concentum gravem, & stabilem, amâque modulos quosdam, quibus in frustra concilius cantus dissiliat & enervetur.

XXIX. Musicæ & Musicorum parum gravem, & ad pietatem haud conducentem sonum multis deplorat nominatissimus Ganoensium Antistes Wilhelmus Lindanus in *Panopl. Evang. lib. 4. cap. 78.* ac tandem relatâ hodiernâ musicæ confusione & infractione, dicere non veretur: „Illarum magis constantiam admiror Ecclesiarum, quæ istum prævidentes divini cultus ab usum, semel musicam illarum choro maluerunt excludere, uti Trajectensis, & quod audio Lugdunensis, quam illarum veneror magnificam, quàm ipsi & putant & jactant ad eò majestatem, quâ Dei chororum omni phonsorum syntagmate, vocum omnium generis discrimine, imò & tubarum clangore, cornutorum stridore, aliòque strepitu vario, ne quid prætermittere videantur, & quod cantici verba semel obscuraret, sensumque sepeliat, & obruat, sibi præclare gloriantur adimplesse.

XXX. Episcopi, atque Prælati, qui Musicam in officio divino retinendam autumant, videant, ut „pro illo musices genere, quod nunc passim Ecclesias occupat, aliud introducatur & gravius, & rebus ipsis convenientius & si non, ut oportet, pronuntiatori quàm cantui vicinior, saltem rebus quæ canuntur aptius atque accommodatius; uti loquitur Lindanus loco citato. Vel ut in Concilio Mediolanensi *I. parte 2. cap. 51.* S. Carolus „Cantus & soni graves sint, pii ac distincti, & Domui Dei, ac divinis laudibus accommodati; ut simul & verba intelligantur, & ad pietatem Auditores excitentur.

XXXI. Synodus P. II. Mechliniensis verbis supra relatis subjungit: „Similiter & organa, & quæcunque instrumenta musica, tam in processionibus, quam in Ecclesiis modulatione sua *lascivas* cantiones non imitentur.

XXXII. Deinde capite sequenti: Tintinnabula quoque & campanas ad harmoniam quandam pulsantes, ejusmodi pulsatione turpes, inhonestas vel scandalosas cantiones non expriment, vel imitentur, sed potius hymnorum & canticorum Ecclesiæ modulationes. Et sic ubi necesse fuerit, cum Magistratu desuper agatur.

Idem de tintinnabulis habet Synodus P. I. Cameracensis loco citato *cap. 15.* addens: „Si quis non paruerit, puniatur; ut qui multis labendi occasionem præbuerit, & in re factis dicata, & spurca & inhonesta attulerit.

XXXIII. Denique Synodus Tridentina omnem irreverentiam à locis sacris remotam desiderans, præmissis addidit: „Item sæculares omnes actiones, vana atque ad eò profana colloquia, exambulationes, strepitus, clamores arceant: ut domus Dei verè domus orationis esse videatur ac dici possit.

Multa pro executione hujus Decreti observanda proposuit S. Carolus in Concilio IV. Mediolanensi *parte 1. cap. 17.* cujus hic est titulus: *De profano usu à sacris locis tollendo.*

XXXIV. Ut autem hæc omnia facilius executioni mandari queant, Synodus Tridentina vult ut Episcopi etiam tanquam Sedis Apostolicæ Delegati corrigant, statuunt, prohibeant, & mandent ea, quæ opportuna videbuntur; atque ad ea inviolatè servanda censuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis fidelem populum compellant, non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus ac consuetudinibus quibuscunque.

XXXV. Verendum, ne plures Ecclesiarum Prælati in refecandis abusibus, qui hoc titulo notati sunt, segiores reddantur vulgari illo, sed admodum pernicioso argumento: Hoc jam diu ita observatum fuit; hoc Prædecessores nostri toleraverunt, cur nos illis volumus esse sapientiores aut meliores: sufficit nobis vivere, ut illi vixerunt.

Perniciosum sanè argumenti genus, quo detestandi, maximeque abusus, cum semel invaluerint, justificari poterunt.

XXXVI. Nonne hoc specioso argumento jam pridem nonnulli justificare, ac retinere contendunt *festum fatuorum*; ubi videbat populus Sacerdotes & Clericos Divini officii tempore larvatos, monstruosos vultibus, aut in vestibus mulierum, aut lenonum vel histrionum choreas ducere, in choro cantilenas inhonestas cantare, offas pingues supra cornu Altaris juxta celebrantem Missam comedere, ludum taxillorum exarare, thurificare de fumo

imo fœtido ex corio veterum sotularium, & per totam Ecclesiam currere.

Ita hunc celebrationem descripsit Facultas Theologica Parisiensis in Epistola Prælati & Capitulis Ecclesiarum Regni Gallia infra scripta, & in appendicem operum Petri Blefensis relata pag. 782. qua ipsos multis argumentis, ad hunc ab usum longa consuetudine & multarum Ecclesiarum praxi inolitum, tollendum movere conatur; atque

inter alia argumentum à tolerantia & facto Prædecessorum præveniens, tale de illo iudicium depromit: »Nolite subdolas hominum voces audire sic dicentium: Prædecessores nostri, qui erant notabiles viri reputati, istud permiserunt, sufficit nobis vivere ut ipsi: procul dubio istud argumentum diabolicum est, infernalis hæc persuasio: vos illorum exitum ignoratis, an bonus, an malus fuerit.

TITULUS VI.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT I.

De variis Nominibus, Partibus, Forma & Effectu hujus Sacramenti.

- 1 Sacramentum olim dictum Sacramentum reconciliationis.
- 2 Secundò Confessionis.
- 3 Tertio Absolutionis,
- 4 Quarto frequenter manûs impositio.
- 5 Quintò Communio seu Pax.
- 6 Sextò Secunda post naufragium tabula.
- 7 Septimò Laboriosus Baptismus.
- 8 Octavò olim & hodie frequentissimè, Sacramentum Pœnitentiæ.
- 9 Quid significet apud veteres etiam Ethnicos pœnitere?
- 10 Qui facti sui pœnitet, punit in se quod fecit.
- 11 Definitio pœnitentiæ à Gratiano & Canonistis tradita.
- 12 Quid de hoc Sacramento habeat Decretum Eugenii IV. & quid ejus prima pars, sive Contritio?
- 13 De Confessione secunda hujus Sacramenti parte.
- 14 Etiam circumstantiæ peccatorum exprimendæ; & quare?
- 15 Quare Confessio præcipuè requiratur?
- 16 De satisfactione tertia parte hujus Sacramenti.
- 17 Ratio Divinæ Justitiæ exigit, ut difficiliùs dimittantur peccata post Baptismum, quàm ante commissâ.
- 18 Justitia Divina non permittit, ut ordinariè sine ulla satisfactione peccata remittantur.
- 19 Satisfactiones habent vim suam ex meritis Christi.
- 20 Forma hujus Sacramenti.
- 21 Effectus ejusdem.
- 22 Variæ quæstiones circa præmissa, remissivè.

I. Sacramentum hoc jam pridem diversis nominibus appellatum fuit.

Primò quidem dictum fuit Sacramentum reconciliationis; nimirum ab affectu; eò quòd homo virtute hujus Sacramenti Deo reconcilietur.

II. Secundò Sacramentum Confessionis, à parte conspicua & ante remissionem peccati, sive reconciliationem necessaria, quâ peccator sua peccata Sacerdoti aperire atque confiteri debet.

III. Tertio Sacramentum absolutionis ab actu Sacerdotis formam Sacramenti proferentis cum dicit: *Ego te absolvo*, &c.

IV. Quarto antiquitùs frequenter dictum fuit, manuum impositio, à cæremonia externa. Sæpiùs enim in decursu agenda pœnitentiæ ipsis Pœnitentibus manus imponebantur ab Episcopis & Presbyteris; idque vel dum orationes super pœnitentes fundebantur, vel absolutione donabantur. Ità accipitur in Can. 76. Concilii Carthaginensis IV. »Si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manuum impositionem.

Porrò cum & in aliis Sacramentis manûs impositio fieret atque inde etiam nomine manuum impositionis, præsertim Sacramentum Confirmationis indicaretur, ne ex nominis identitate confusio oriretur, dicere solebant hoc Sacramentum, manuum impositionem reconciliatoriam, uti videre est in Can. 3. Concilii Arausiaci I.

V. Quintò dictum fuit Communicatio sive Communio & Pax, eò quòd lapsi per pœnitentiæ actionem & absolutionem Sacerdotis restituerentur Communioni, & Eucharistiæ percipiendæ facultati, atque ad eam dignè sumendam præpararentur.

VI. Sextò Secunda post naufragium tabula læpè à Patribus vocatur, eamque nomenclaturam tanquam huic Sacramentum convenientem probavit Synodus Tridentina Sess. 6. cap. 14. De Justificatione his verbis: »Qui verò ab accepta justificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus justificari poterunt, cum, excitante Deo per pœnitentiæ Sacramen-

Van Espen Jus Eccles. P. II.

»tum, meritò Christi amissam gratiam recuperare procuraverint. Hic enim justificationis modus est lapsi reparatio, »quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam »SS. Patres aptè nuncuparunt.

VII. Septimò à Patribus dicitur laboriosus Baptismus; quam rursus appellationem huic Sacramentum convenire dixit Synodus Tridentina Sess. 14. cap. 2. De Pœnitentiâ; rationem illius dictionis præmittens; eò quòd ad novitatem & integritatem in Baptismo acquisitam, & per peccatum amissam, »per Sacramentum Pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus & »laboribus, divinâ id exigente justitiâ, pervenire nequaquam »possumus. Quod nuper è Patribus fusè ac solidè adstruxit »Vir eruditus Joannes Opstratus in speciali tractatu De »Laborioso Baptismo.

VIII. Denique hoc Sacramentum & olim & hodie frequentius & usitatus, apertissimèque dicitur Sacramentum Pœnitentiæ, à contritione, quæ primum locum inter actus pœnitentiæ habens, dicitur animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero, uti docet Synodus Tridentina citatâ Sess. 14. cap. 4.

IX. Pœnitere enim apud Latinos auctores etiam Ethnicos dicimur, cum quæ ipsi fecimus, aut quæ de nostra voluntate, nostroque consilio facta sunt, ea nobis post incipiunt displicere, sententiamque in iis officiis nostram demutamus: uti latius prosequitur Morinus de Administratione Sacramenti Pœnitentiæ lib. 1. cap. 1. notatque, hanc esse vulgatissimam apud probatissimos Lingua Latinæ quosque auctores significationem; atque inde concludit, etiam juxta Ethnicos auctores, Pœnitentiam duo complecti, consilii sive sententiæ mutationem & animi dolorem propter factum aliquod inde consequens.

Post hæc subjungit: Tertium addi debet, quod ex utroque necessariò videtur emanare, cautio scilicet, nec postea idem consulas, aut exequatur. Vix enim aliquem facti sui serio pœnitet, qui etiam sibi non proponat ab eo imposte- rum non abstinere, & incommoda ex priori consilio & facto exorientiâ impedire, & à se avertere.

Lactantius lib. 6. cap. 24. Institutionum hæc tria significata complectens ait: »Is quem facti sui pœnitet, errorem suum »pristinum intelligit. Ideòque Græci meliùs & significantiùs μετανοειν dicunt, quam nos possumus resipiscentiam »dicere. Resipiscit enim ac mentem suam quasi ab insania »recipit, quem errati piget, castigatque seipsum dementia, »& confirmat animum ad rectiùs vivendum; tum illud ipsum maxime cavet, ne rursus in eosdem laqueos inducatur.

X. Dolor autem ille, qui pœnitentiæ semper comes est, si exardescit, eò animum facti pœnitentem ducit, & impellit, ut pœnas à se ipsis sumat, quemadmodum ibidem notat & probat Morinus; subditque: »Hinc appositè admodum ad »gemmam hanc pœnitentiæ significationem, quæ omnibus »auctoribus Ecclesiasticis ab ipsis Ecclesiæ incunabulis familiarissima acceptatissima fuit, S. Isidorus in exhortatione »ad Pœnitentiam, hanc nobis tradit istius nominis etymologiam. A punitione Pœnitentia nomen accepit, quasi Punientia, »ndum ipse homo punit pœnitendo, quod malè admisit.

XI. Et apud Gratianum Dist. 3. De Pœnitentiâ, Can. 4. auctor libri de vera & falsa Pœnitentiâ sub nomine S. Augustini: »Continuè dolendum est de peccato, quod declarat »ipsa dictionis virtus. Pœnitere enim est pœnam tenere, ut »semper puniat in se ulciscendo, quod commisit peccando.

Ex his hanc definitionem à Canonistis & Theologis communiter probatam elicit Gratianus: Pœnitentia itaque est vindicta semper puniens in se, quod dolet commississe.

Hinc manifestum est, conveniens esse hoc Sacramentum à contritione tanquam præcipuâ suâ parte, Pœnitentiæ nomen mutabile.